

CRONICA

SĂPTĂMINAL POLITIC-SOCIAL-CULTURAL • ANUL VI • Nr. 29 (284) • SIMBĂTĂ 17 VII 1971 • 12 PAGINI 1 LEU

CULTURĂ ȘI ANGAJARE

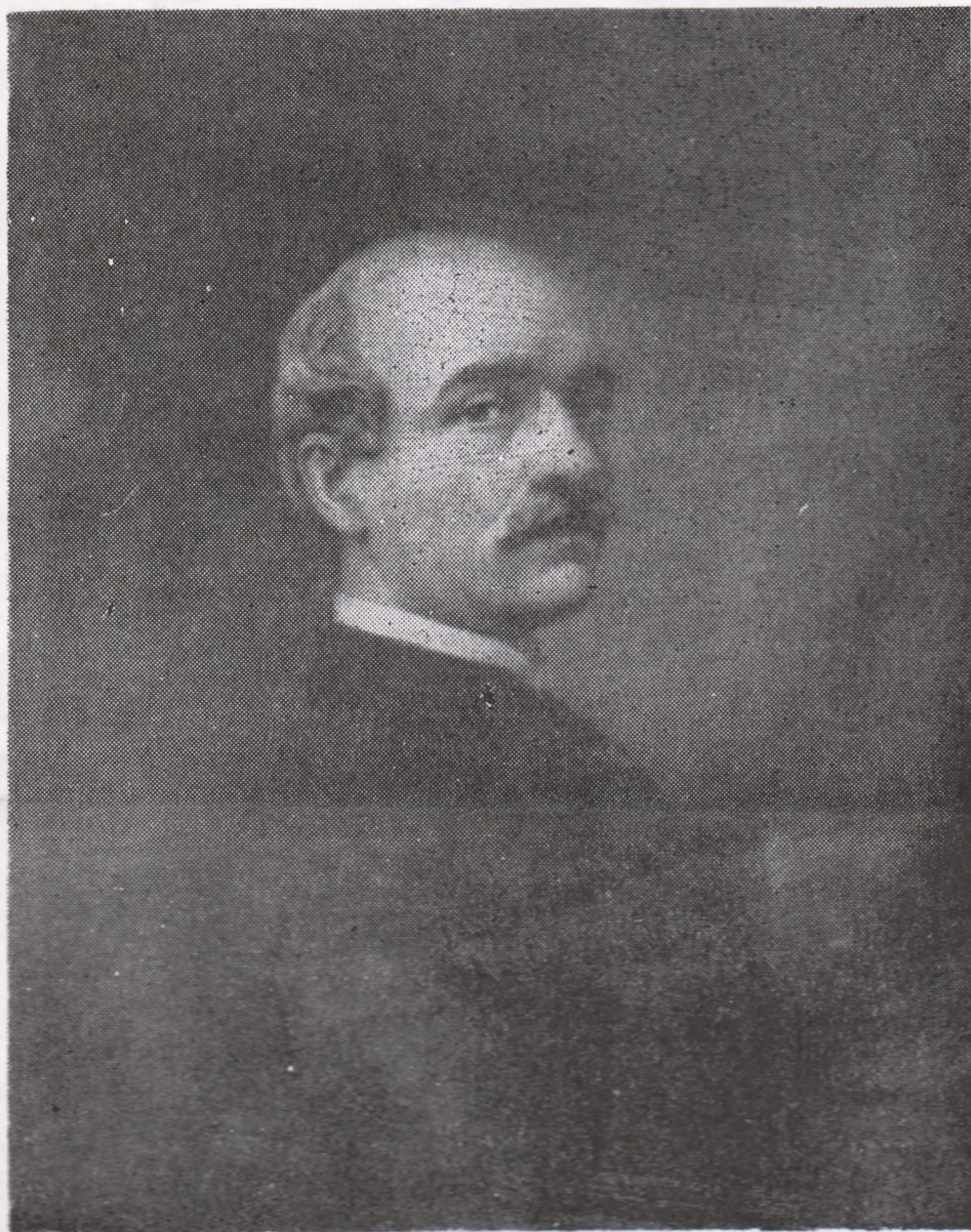
Sinteză vastă a experienței întregului Partid în domeniul ideologiei și educației, analiză lucidă a rezultatelor de până acum și prospecțiune îndrăznească în viitor, expunerea tovarășului Ceaușescu oferă un amplu îndreptar teoretic și practic în rezolvarea problemelor care se pun în actuala etapă de dezvoltare a României socialiste. Cuvintele Secretarului general al Partidului au formulat, pentru toți cei care lucrează în domeniul culturii, un aprofundat program ideologic și politic a cărui finalizare devine o obligație de înaltă responsabilitate socială și istorică.

Oricare cultură autentică a crescut pe solul unor realități naționale și sociale specifice, a exprimat năzuințele poporului în lupta sa pentru o viață mai bună și mai dreaptă. Socialismul a adus eliberarea deplină a omului, dând artei și literaturii posibilitatea de a răspunde integral telului fixat cu atita pregnanță și limpezime: „Noi vrem ca arta și literatura să fie puse în slujba poporului, să se scrie și să se creeze pentru clasa muncitoare, pentru țărâșime, pentru intelectualitate, pentru toți oamenii muncii”.

Numai pe această bază creația poate avea însemnele durabilității, numai prin angajare conștientă, artistul, omul de cultură își justifică rostul în societatea noastră socialistă. Cimpul inițiativelor individuale este larg deschis, fiecare personalitate are posibilitatea de a se manifesta plenar, cu trăsăturile sale definitorii. În această diversitate, unitatea este dată de ideologia marxist-leninistă, temelie de granit a culturii socialiste. Orice dialog este posibil, cu condiția de a nu abdică de la pozițiile noastre, de a nu ceda în fața presiunilor, uneori perfide ale gândirii burgheze: „Nu înțelegem și nu putem accepta nici un fel de libertate pentru creațiile inspirate din concepțiile străine de ideologia clasei muncitoare. În România pot fi acceptate numai arta și literatura care stau pe poziția clasei muncitoare, care servește poporului, socialismului, națiunii noastre”.

Conducerea de către partid în toate domeniile de activitate, inclusiv în cultură, rămâne garanția îndeplinirii cu succes a răspunderilor care ne revin în uriașă operă de edificare a societății socialiste multilaterale dezvoltate. Tovarășul Nicolae Ceaușescu a subliniat în repetate rânduri rolul presei în promovarea ideologiei marxist-leniniste, în educația comunistă a tinerii generații, în combaterea ideologiei burgheze, în crearea unei arte și a unei literaturi care să se adreseze nemijlocit făuritorilor de bunuri materiale și spirituale din România socialistă. Sub conducerea partidului, presa își va putea îndeplini înaltele ei îndatoriri cu principalitate și exigență comunistă. „Presa este un instrument al partidului și trebuie să servească răspindirii politicii partidului în toate domeniile de activitate — inclusiv în cea literară și artistică”. Indemnul Secretarului general al partidului rămâne pentru noi un memento, o călăuză sigură în acțiune. Angajarea noastră este totală. Alături de toți oamenii muncii din România ne exprimăm adevărată încredere în ideile cuprinse în expunerea tovarășului Nicolae Ceaușescu și declarăm, cu convingerea conștiinței noastre comuniste, hotărârea de a milita neabătut pentru traducerea lor în viață.

CRONICA

CONSTANTIN C. STĂNIȘ :

„Vasile Alecsandri”

CLASICITATEA ARTISTULUI

Clasificările literare sînt privite, uneori, cu suficiență și adesea chiar bagatelizate, de cei care au pretenția de a urmări fenomenul artistic viu, original, cu nuanțele lui diferite de la un scriitor la altul, de la o operă la alta. Se săvîrșește însă, în cazul acesta, o confuzie de planuri, căci unicitatea gestului, a atitudinii creatoare, nu poate fi evaluată decît în contextul întregii mișcări literare. Monografiile consacrate scriitorilor ca personalități distincte nu pot evita încadrarea în epocă, tendințe, curente.

A spune despre Alecsandri că este un autor clasic, nu înseamnă, așadar, a-l eticheta, așezîndu-i operele în rafturi prăfuite, destinate tomurilor vechi, inactuale, frecventate doar de pasiunea cercetătorilor devotați cu exclusivitate trecutului. Clasicismul poetului se deduce din atitudinea sa în fața vieții, din contactul direct și durabil cu cititorii, cu însuși sufletul viu al poporului.

Cu mult înainte de vremea învățăturii în școală, generațiile mai vechi își împleteau jocurile copilăriei cu versurile eroice, înflăcărâte, ale lui Alecsandri din „Peneș Curcanul”, „Eroii de la Plevna”, „Deșteptarea României”, „Ostașii noștri”, „Legende” sau „Doinele” poetului de la Mircești au dat avînt imaginației și au aprins în mințile celor tineri flacăra iubirii de patrie. Din

publicații vechi, pe care cei mai de demult le cercetau cu adîncă luare aminte, din cărțile de citire ori din gura bătrînilor au ajuns și pe cale orală pînă la noi strofe pline de mișcare, de un limpede și sincer suflu dramatic: „Prin foc, prin spîngi, prin glonț, prin fum/ Prin mij de baionete./ Urcăm, luptăm... iată-ne acum/ Sus, sus la parapete”.

A existat, vrem să spunem, o circulație a poeziei lui Alecsandri și în afară de cea obișnuită, editorială. Poetul a pătruns de timpuriu în conștiința poporului său și a contribuit la modelarea lui spirituală. Ce altă dovadă mai puternică a clasicității unui scriitor ar putea fi adusă? Alecsandri a respins de la început drumul bătut al poeziei de salon ori acela al dulcelelor poze sentimentale, de model anacreontic, și s-a contopit sufletește cu cei mulți. Eroul liric al poeziilor sale este, în majoritatea cazurilor, impersonal, este o conștiință comună, tonul narativ e potrivit parcă unui auditoriu larg, gustînd fabulosul:

Ostașii pretutindeni formați în dese grupe,
Frig boi întregi, rup cărnuri ca lupii flămînzi.
Desfundă largi antale, beau lacum fără cupe.

S-a afirmat că una din scînderile liricii lui Alecsandri ar

fi descriptivismul. E vorba însă, și aici, mai curînd de acea optică obiectivă, caracteristică clasicismului. Aceasta nu duce neapărat la impasibilitate, la netezirea emoției, ci — în cazul poetului nostru — la vibrarea în unison cu sentimentele, cu aspirațiile colectivității. El s-a manifestat consecvent pe o linie proprie, cum singur mărturisește: (am hotărît) „să-mi urmez calea ce-mi croisem singur în domeniul adevăratei poezii românești”.

Volumul *Doine și lăcrimioare* (1853), concentra experiența poetică de mai mult de un deceniu. Era o experiență rodnică, înnoitoare pentru literatura noastră, deoarece ea se întemeia pe un larg proces de cunoaștere a sufletului și idealurilor populare. De aceea, pe bună dreptate Bolintineanu avea să afirme că, o dată cu opera bardului de la Mircești „poezia se români”. Pastelurile sînt, în fond, arăta și G. Călinescu „un calendar al muncilor cîmpenești respective (toamnă, iarnă, primăvară, vară)”, în bună tradiție virgiliană. Legende dovedesc aceeași organică legătură cu istoria națională și cu fantezia populară: *Dumbrava roșie*, *Răzbușarea lui Statu-Palmă*, *Dan căpitan de plai*, *Grui-Singer*, *Legenda ciocirlei* etc.

Alecsandri a trăit o epocă frămîntată, a participat cu însuflețire, în primele rînduri, la ac-

În celelalte pagini
publicăm articole închinare lui
Vasile Alecsandri, cu prilejul
a 150 ani de la naștere:

L. BOICU

Sinteză a spiritualității românești

CONST. CIOPBAGA

Poet patriot

I. D. LAUDAT

Poezia lui Alecsandri în epocă

M. MARDABE

Modernul Alecsandri

P. URSACHE

Modele romantice la V. Alecsandri

D. VIȚCU

Diplomatul patriot Alecsandri

țiunile cele mai importante din viața poporului și a satului român din secolul trecut: revoluția de la 1848, Unirea principatelor române, reformele lui Alexandru Ioan Cuza, asigurarea independenței naționale. A prefigurat, de asemenea, unitatea politică a țării. Sînt evenimente istorice care i-au inspirat în largă măsură pe scriitorii romantici. Este vorba, însă, de o altă optică din care privește Alecsandri — clasic și prin temperament — aceste momente. E o privire optimistă, din perspectivă istorică obiectivă, apreciată cu luciditate, cu o viziune armonioasă, străină de infiorarea romantică în fața scenei monstruoase. Bălcescu privea istoria cu aceeași luciditate analitică, dar la el se face simțită ideea mesianică, patetică, a destinului patriei.

În teatru, clasicitatea lui Alecsandri se exprimă în primul rînd prin pregnanța tipurilor pe care le-a creat. O verificare a calității artistice o putem avea privind comparativ și întrebîndu-ne care alt scriitor ne-a mai lăsat nu numai personaje interesante la lectură, ci tipuri atît de vii încît își continuă o existență independentă, chiar în afara lucrării prin care au luat naștere? Caragiale, — cu certitudine, iar în rest, argumentele într-un sens sau altul rămîn discutabile.

N. BARBU

(continuare în pag. 8)

Comitetului Central al Partidului Comunist Român Tovarășului NICOLAE CEAUȘESCU

Impreună cu întregul popor român, oamenii muncii din județul Iași au primit cu profund interes și înaltă răspundere propunerile de măsuri prezentate de dumneavoastră, stimate tovarășe Nicolae Ceaușescu, pentru îmbunătățirea activității politico-ideologice, de educare marxist-leninistă a membrilor de partid, a tuturor cetățenilor patriei.

Parte integrantă a programului adoptat de Congresul al X-lea, măsurile recent adoptate sînt rodul inițiativei creatoare, marxist-leniniste, al profundului spirit de răspundere, al înaltului patriotism, atribute esențiale ce caracterizează în chip strălucit întreaga dumneavoastră activitate de neobosit militant revoluționar, trup din trupul eroicului popor român, ale cărui destine comuniste le sluiți magistral în fruntea partidului și statului. Inspirate dintr-un interes major față de viitorul luminos al națiunii noastre, programul adoptat de Comitetul Executiv al C.C. al P.C.R. a găsit pe aceste meleaguri un teren fertil, bucurîndu-se de aprobarea și adevărată unanimitate a muncitorilor, țăranilor, a exponenților vieții spirituale, a tuturor oamenilor muncii, ferm hotărîți să militeze neabătut pentru transparența lor în viață.

Punînd în centrul atenției promovarea largă în masă a ideologiei partidului nostru, a politicii sale marxist-leniniste — organizațiile de partid vor orienta întreaga activitate educativă spre creșterea combativității revoluționare împotriva influențelor ideologiei burgheze, a mentalităților retrograde, străine principiilor eticii comuniste și spiritului de partid, vor milita neobosit pentru cultivarea dragostei și devotamentului nețărmurit față de patrie, a pasiunii și dăruirii în muncă, a apărării cuerizilor revoluționare.

Comitetul județean Iași al P.C.R., conștient de răspunderile majore care îi revin, asigură conducerea de partid, pe dumneavoastră, iubite tovarășe Nicolae Ceaușescu, că acțiunile ce le vom întreprinde pentru înfăptuirea acestor măsuri vor asigura un plus de vitalitate muncii politico-ideologice, vor descătușa noi energii destinate transpunerii în viață a programului de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate.

COMITETUL JUDEȚEAN IAȘI AL P.C.R.

Tovarășului NICOLAE CEAUȘESCU Secretar General al Partidului Comunist Român

Cadrele didactice, studenții și personalul tehnico-administrativ al Universității „Al. I. Cuza” din Iași au luat cunoștință cu viu interes și își manifestă deplina lor adevărată iubire la propunerile prezentate de dumneavoastră, iubite tovarășe Nicolae Ceaușescu, privind îmbunătățirea activității politico-ideologice, de educare marxist-leninistă a membrilor de partid, a tuturor oamenilor muncii din patria noastră.

Pentru noi, cei care lucrăm pe tărîmul ideologiei, a învățămîntului și pregătirii cadrelor, recente măsuri adoptate de conducerea partidului constituie un vast program de activitate concretă, un îndrumar prețios pentru educarea studenților pe linia întăririi spiritului partinic, revoluționar al întregii activități politico-ideologice.

Propunerile conducătorului Partidului Comunist Român, inspirate dintr-un profund patriotism, dintr-un interes major față de viitorul luminos al socialismului și comunismului, au, totodată, caracterul unei chemări la o și mai intensă activitate creatoare în domeniul instrucției și al cercetării științifice.

În lumina ideilor călăuzitoare cuprinse în acest important document al partidului nu vom precupeți nici un efort în combaterea cu fermitate a tot ce este străin gândirii marxist-leniniste, a manifestărilor negative din conduita unor studenți, în cultivarea valorilor autentice ale moralei comuniste în rîndurile tineretului.

Vă asigurăm, mult stimate tovarășe Nicolae Ceaușescu, că studenții și cadrele didactice ale Universității ieșene își vor concentra și în viitor întreaga energie, talentul și elanul patriotic pentru traducerea în viață a mărețului program al făuririi societății socialiste multilateral dezvoltate.

RECTORATUL UNIVERSITĂȚII „AL. I. CUZA”
COMITETUL DE PARTID

Comitetului Central al Partidului Comunist Român Tovarășului Secretar General NICOLAE CEAUȘESCU

Colectivul celei mai tinere edituri din țară, „JUNIMEA”, salută cu entuziasm și deplină satisfacție importantul document adoptat de Comitetul Executiv al C.C. al P.C.R. privind munca ideologică, activitatea politică și cultural-educativă. Sintem profund recunoscători Partidului Comunist Român și Dumneavoastră personal, iubite tovarășe Nicolae Ceaușescu, pentru grija plină de responsabilitate și principialitate comunistă cu care vegheați asupra activității de formare a conștiinței oamenilor muncii din patria noastră. Măsurile adoptate de Comitetul Executiv al C.C. al P.C.R. au o excepțională însemnătate și vor contribui în mod hotărîtor la ridicarea nivelului general al activității de creație, la apropierea nemijlocită a artei de viața clocotitoare ce pulsează astăzi pretutindeni în patria noastră. Vă asigurăm că vom face în așa fel încît fiecare carte editată la „Junimea” să constituie un răspuns responsabil și entuziast culturii socialiste, la înflorirea scumpei noastre patrii, Republica Socialistă România.

COLECTIVUL EDITURII „JUNIMEA” IAȘI

„Noi vrem ca arta și literatura să fie puse în slujba poporului, să se scrie și să se creeze pentru clasa muncitoare, pentru țăranime, pentru intelectualitate, pentru toți oamenii muncii. Sintem pentru diversitate de stiluri și forme în creația literar-artistică. Dar, așa cum am spus și mai înainte, concepția ideologică trebuie să fie una singură — ideologia și concepția revoluționară a clasei muncitoare”.

NICOLAE CEAUȘESCU

PROPOUNERI ADÎNC CUGETATE ȘI UNANIM ÎNSUȘITE

Propunerile de măsuri prezentate de tovarășul Nicolae Ceaușescu, Comitetului Executiv al C.C. al P.C.R., pentru îmbunătățirea activității politico-ideologice, de educare marxist-leninistă a membrilor de partid, a tuturor oamenilor muncii, adînc cugetate, așa cum noi toți știm că o face gîndirea profund științifică de conducere a conducătorului nostru, sînt primite unanim și unanimitate în școlii și facultăți.

Școala stă la temelie formării conștiinței noi, atît în domeniul etic și moral socialist, cît și în domeniul deprinderii noilor date ale revoluției științifice și tehnice.

Tovarășul Ceaușescu ne arată că trebuie ridicat spiritul de răspundere și rolul cadrelor didactice în formarea politico-ideologică a elevilor și studenților. Planurile de învățămînt și programele analitice ale disciplinelor de științe sociale, trebuiesc bine cîntărite și ele vor primi girul Secretariatului C.C. al P.C.R. Măcar o treime din programele cursurilor de perfecționare a cadrelor didactice trebuie să cuprindă informare politică și dezbateri ideologice și educative.

La Universitatea din Iași, propunerile tovarășului Nicolae Ceaușescu sînt integral însușite. Ele vor fi aplicate neabătut imediat în acele sectoare care se pretează la aceasta, iar în toate celelalte sectoare ale educației, vor fi puse în aplicare total, începînd cu noul an școlar 1971—1972.

Toate cadrele didactice și cadrele de conducere ale Universității ieșene vor căuta mai intens și profund să dea viață propunerilor tovarășului Nicolae Ceaușescu cu privire la educația politico-ideologică a tineretului studentesc, propuneri de factură unică și care privesc asigurarea unui viitor luminos Patriei.

Prof. ION CREANGĂ
Rector al Universității din Iași

IULIE FERTIL

Iulie 1971: propunerile prezentate Comitetului Executiv al C.C. al P.C.R. de către tovarășul Nicolae Ceaușescu — și adoptate cu o semnificativă unanimitate — constituie un moment memorabil în istoria scriiturii românești. Însemnătățile practice imediate i se adaugă o certă însemnătate de ordin teoretic. Componente esențiale ale conceptului de societate socialistă multilateral dezvoltată, ideologia, activitatea politică și cultural-educativă, aflate nemijlocit sub incidența gândirii marxist-leniniste, sînt și trebuie să fie instrumente eficiente în procesul de construire a unei lumi noi. Tocmai în acest sens, al sporirii eficienței directe a actului artistic, măsurile preconizate de Comitetul Executiv al C.C. al P.C.R. vor acționa salutar, aducînd pe deplin literatura în matca ei firească — aceea a cărei izvor, dar și delta se află în sensibilitatea omului contemporan. Fără a nega o clipă serioasele și prețioasele acumulări din proza, poezia, dramaturgia și critica utimilor ani, trebuie să constatăm și faptul că, nu de puține ori, însăși rațiunea de a fi a literaturii — comunicarea, cunoașterea, influențarea — era eludată, ciudat, în numele... progresului și înnoirii artistice. Ar fi, evident, o greșală gravă dacă am repudia tot ceea ce s-a scris și s-a publicat sub eticheta comună de „experiment” (etichetă, de altfel, adeseori aplicată eronat); anumite sondaje în profunzime, numeroase explorări în zone greu tangibile ale sufletului uman rămîn, pentru literatură, cîștiguri certe și tezurabile. Inacceptabilă este însă proliferarea acelor creații care, sub aripa mult prea o-crotitoare a așa ziselor „căutări”, au investit cu osîndă în gol, chelîndu-zadarnic atît energia scriitorului cît și — mai ales — pe aceea a cititorului. Aici s-ar fi convenit să se exercite cu fermitate actual critic, și exact aici critica s-a dovedit a fi tolerantă, șovăitoare, lipsită de criterii ferme. Cronicarii evită să concluzioneze indiferent în ce mod, cronicile se încheie, invariabil, cu un citat neutru (de altfel, maldia citatomaniei este un reflex clar al lipsei de opinie; „scuturînd” unele cronici de povara citatelor al surpriza să

constați că rămîne doar o biată noțiie evazivă...) iar cititorul, derutat, ajuns la ultimul rînd al cărții, este nevoit să-și pună o întrebare pe cît de simplă, pe atît de firească: „ei, și ce?”. Literatura lui „ei, și ce?” mi se pare a fi aidoma norilor care-și poartă umbra peste șesuri fără a slobozi atît de așteptatele picături de ploaie mănoasă. În afara existenței umane, progresul rămîne o noțiune inoperantă, un simplu termen de dicționar; mai poate fi atunci, oare, socotit drept factor al progresului în artă căutarea vagă, informă și incoloră, lipsită tocmai de vitalitatea și viabilitatea conferite de confruntarea cu autenticele probleme ale umanității contemporane? Dar și mai grav este faptul — remarcat pe bună dreptate de către Secretarul General al Partidului — apariției unor lucrări al căror mesaj se sustrăgea rigorilor ideologiei noastre, promovînd concepții artistice vădit retrograde. Înțelegînd exact sensul indicațiilor Partidului — indicații care au fost cu claritate înfățișate încă în documentele Congresului al X-lea al P.C.R. — scriitorii sînt invitați să mediteze asupra sensului primordial al trudei lor. Și nu poate fi decît salutar îndemnul adresat scriitorului nostru de a se apropia de marea problematică a vremii pe care o trăim și de a o examina lucid, prin prisma filozofiei marxist-leniniste. Este singura cale posibilă și ea se situează de-așteptat deasupra tuturor modelelor și modelelor. În afara sincerității, literatura adevărată este imposibilă — iar Partidul ne cheamă să cercetăm direct, responsabil, sincer, matur, partinic, realitatea noastră socialistă, să-i deslușim articulațiile intime, resorturile entuziasmului convertit mereu în optimism tonic și profund. Să semnalăm trecătoarele pete de umbră din universul luminos al socialismului, să așezăm în centrul atenției mereu și mereu omul, făuritorul tuturor bunurilor materiale și spirituale. Varietatea și diversitatea infinită a stilurilor trebuie însă să se subsumeze creator unei singure ideologii — celei marxiste.

„Sintem pentru diversitate de stiluri și forme în creația literar-artistică” — a spus tovarășul Nicolae Ceaușescu. „Dar, așa cum am spus și mai înainte, concepția, ideologia, tre-

buie să fie una singură — ideologia și concepția revoluționară a clasei muncitoare. Artă trebuie să servească unui singur scop: educației socialiste, comuniste. În acest sens, sintem pentru cea mai largă libertate de creație, pentru cea mai largă exprimare a imaginației, dar în spiritul concepției noastre despre lume și viață”. Minuitorii condeiului nu pot să răspundă decît „prezent” la această chemare mobilizatoare, înțelegînd că opera lor își poate asigura un ecou reverberat în timp nu sîrînd peste problematica epocii contemporane, ci dimpotrivă, dezbătînd-o cu responsabilitate comunistă. A vedea în măsurile preconizate de către Comitetul Executiv al C.C. al P.C.R. o anume „înțocărire” la momente și mentalități literare depășite este, evident, o nesfîrșită eroare — fie și pentru simplul motiv că spirala evoluției noastre continue exclude posibilitatea revenirii în dreptul reperelor peste care am trecut. Singurul sens în care ar putea fi acceptat termenul de „înțocărire” este, cred, unul figurat: acela al înțocăririi scriitorului la adevăratele sale unelte, consacrate ca viabile prin decenii, secole și epoci. De aici și pînă la reînvierea schematismului facil, boala a copilăriei literaturii, calea este enormă — iar

condeiele adevărate și lucide vor ști să reziste tentației minime rezistențe, înțelegînd și aplicînd indicațiile Partidului în sensul lor profund și adevărat. Ascultînd — la Consfătuirea consacrată muncii ideologice, activității politice și cultural-educative — cuvintele Secretarului General al Partidului, precum și intervențiile participanților la discuții, mi-am dat seama încă o dată cît de mult sînt așteptate cărțile anilor noștri, cu cîtă prețuire și stimă înconjoară Partidul comunistilor actul delicat al creației artistice, cît de mult înseamnă scrisul nostru în contextul național și internațional, unde este chemat să înfățișeze un neseecat tezaur de gîndire și sensibilitate particulară, grețat pe fondul etern uman al marilor sentimente, aspirații și idealuri. Sînt convins că măsurile preconizate de Partid se vor converti într-un climat fertil pentru toți cei care consideră literatura un act responsabil și ferm angajat, o prețioasă cale către inima contemporanilor noștri, făuritori ai socialismului pe străvechiul pămînt românesc.

MIRCEA RADU IACOBAN
Secretar al Asociației
scriitorilor din Iași

NOBILA MENIRE

Cred că documentele de mare importanță privind îmbunătățirea activității politico-ideologice, de educare marxist-leninistă a membrilor de partid, a tuturor oamenilor muncii, apar într-un moment foarte caracteristic al vieții noastre artistice. Aș vrea să mă refer doar la un singur domeniu cel al artelor plastice în care România a dat nume de o rezonanță nobilă, înscriindu-se toate într-o serie viguroasă, care a însemnat, de fapt, contopirea cu spiritualitatea românească de-a lungul timpurilor, cu tot ce poporul nostru a avut mai frumos, mai înălțător, mai durabil. Este vorba de cei de o artă cu vechi tradiții realiste, un realism de o frumusețe asemănătoare cu cea a artei anonime făurite măiestrit pe meleagurile noastre. Această tradiție a fost preluată. În elementele ei fundamentale, bineînțelese cu mijloace de expresie modificate, caracteristice epocii în care trăim, de către noua artă plastică românească.

Deșigur, au fost etape în care, inevitabil, au existat dubii și experimentări de dragul experimentărilor, au fost etape în care s-a căzut dintr-o extremă în alta, dar firul constant realist, preluat din arta românească tradițională, a fost păstrat și cred că în prezent arta plastică românească cunoaște un moment de așezare, de conso-

lidare a unor valori, a unor criterii. Toate acestea răspund aspirațiilor de frumusețe ale poporului nostru, aspirații cu o largă deschidere către luminizitate și optimism.

Expozițiile jubiliare din această primăvară, închinată partidului, au demonstrat de fapt ceea ce am încercat să arăt pînă aici doar în câteva cuvinte. S-a demonstrat, odată în plus, că arta poate răspunde unor comandamente majore ale vieții contemporane românești, construcției socialiste. Unele teme de mare gravitate, de profundă angajare a conștiinței contemporane, au stimulat actual creator, și astfel am putut înregistra în mai toate aceste expoziții jubiliare opere valoroase.

Iată de ce cred că noile documente, supuse de către partidul nostru dezbaterii largi, documente care vizează îmbunătățirea structurală a muncii politico-ideologice, găsesc artele plastice din țara noastră într-un moment propice, într-o fază care înseamnă de fapt consolidarea unor valori care răspund aspirațiilor generale.

Arta noastră trebuie să fie, înainte de toate, un bun al tuturor celor care înălță acum o țară, care făuresc un viitor.

Să fim la înălțimea acestei meniri de o rară noblete!

CORNELIU IONESCU
pictor

MUNCA — MODALITATE DE INTEGRARE SOCIALĂ

Propunerile de măsuri prezentate de tovarășul Nicolae Ceaușescu, privind îmbunătățirea muncii politico-ideologice vin să dea răspuns unor probleme social-educative de o mare acuitate, care frămîntau lumea modelatorilor de caractere din incintele școlilor noastre de toate gradele.

Există în aceste propuneri — care cuprind întreaga activitate culturală a țării — un puternic suflu de umanism, menit să angajeze întreaga personalitate a educatorului, chemat acum să acționeze mai decis și mai avizat pentru a crea convingeri mai durabile în conștiința tinerilor, ca poporului nostru a dovedit în toate manifestările sale spirituale, în întreaga sa conduită de-a lungul veacurilor, echilibru, bun simț și sănătate morală și că avem datorită să milităm pentru consolidarea acestor virtuți — temelie a biruințelor noastre.

Sintem îndemnați — în același spirit realist ce caracterizează întreaga activitate a partidului — să întărim și în rîndurile tineretului nostru simțul răspunderii, pe care să-l dovedească mai ales în fapte, adică în seriozitatea muncii, înțelegînd nu ca un mijloc mai mult sau mai puțin anevoios de obținere a unui titlu, ci ca rațiunea însăși a existenței, ca modalitate

firească de integrare socială în efortul comun spre progresul umanității.

Sintem de asemenea îndemnați să cultivăm într-o măsură mai mare la tinerii noștri gustul pentru frumosul izvorit din viață, comprehensiunea și prețuirea față de valorile naționale, spiritul critic, pentru ca astfel să-i ferim de derută, de experiențe sterile, de acceptarea necenzurată a „modelor” de tot felul.

Avem, așadar, datorită să formăm în anii de școală, cu mijloacele științei, artei și literaturii — personalități bine conturate — și așa spune — în primul rînd oameni, care iubesc cu luciditate valorile morale fundamentale ce-au înobilat umanitatea din timpurile cele mai vechi pînă astăzi; oameni care gîndesc și acționează, din convingere, în spiritul acestor valori. De aceea, consider că alături de ceilalți factori, disciplinele umaniste pot și trebuie să fie utilizate de către cei care slujesc interesele învățămîntului cu mai multă priecere, cu mai mult tact și poate, cu mai multă înșufletire — pentru a contribui efectiv la traducerea în faptă a măsurilor propuse de secretarul general al partidului.

prof. AURA STOLERIU

FINALITATEA SCRISULUI NOSTRU

Literatura a fost și rămâne o sinteză strălucită a spiritualității unui popor, prin cărțile ei a cristalizat, din fiecare epocă, tot ce avea să rămână teaur de omie și frumusețe pentru urmași, tot ce putea sluji aspirația spre puritate și înălțime a contemporanilor. Chiar dacă în cetate scriitorul nu s-a bucurat întotdeauna de un statut pe măsura dificultății și nobilității misiunii, el, cu foarte puține excepții, a acționat pe direcția progresului, și-a identificat atitudinea și idealul cu cele ale colectivității, ale poporului cărui i-a aparținut, și-a dorit cuvântul un ajutor și un plus de frumusețe pentru semenii săi.

Secolul nostru atât de frământat și sfîșiat de neliniști și războaie, dar mai mare decât oricare alt timp din istoria umană, când speranțele și aspirațiile altor și altor milioane de oameni se concretizează sub înfățișarea celei mai drepte orînduirii — orînduirea socialistă — responsabilitatea scriitorului are o mai mare încărcătură, ceea ce semenii lui așteaptă de la el stă mai mult sub semnul exigenței. Marile prefaceri ale timpului nostru au impus scriitorului imposibilitatea de a se sustrage realităților imediate, a propoziere muncii sale specifice de politică, de tot ce reprezintă societatea la un moment dat. Puțini se mai îndoiesc astăzi de faptul că literatura înseamnă în primul rînd comunicare, iar această comunicare presupune angajarea în slujba unor idei, a unui ideal uman. Pentru noi, scriitorii acestei țări și acestui prezent, dezideratul respectiv înseamnă comunicarea realității socialiste, slujirea idealului socialist, încadrarea în uriașul efort de edificare a noul orînduirii pe care poporul o susține cu atîta pasiune și inteligență. Mai mult ca oricînd ne dăm seama că împerecherile noastre de cuvinte și de gînduri încredințate tînarului, cît ar fi ele de rafinate și măiestrite, dacă vor fi lipsite de acel fluid infanabil al omeneșului etern, de permanența vieții reale cu toate complexele ei probleme pe care le ridică concretizarea socialismului pe pămîntul românesc, nu vor putea să alcătuiască decît un univers minor, fals, resimțit atît de contemporanii cît și de cei ce ne vor urma. Marile noastre înfrîntări ne-au lăsat strălucite tradiții în această orînduire, cu ajutorul cărților lor, de la comitari și pînă la scriitorii primei jumătăți din acest secol, putem reconstrui și actualiza istoria a poporului român, aspirația lui permanentă spre independență și libertate, gîndul lui drept și bun de omie. Cu atît mai mult acum, în condițiile acestei orînduirii pe care poporul și-a ales-o și pe care o desăvîrșește, rostul scriitorului, responsabilitatea cuvîntului-arte capătă întreaga sa plenitudine. În acest sens, decurgînd din direcțiile stabilite de ultimele două Congrese ale partidului, propunerile făcute în recenta ședință a Comitetului Executiv al C.C. al P.C.R. de către tovarășul Nicolae Ceaușescu, cu privire la activitatea politico-ideologică, de educare marxist-leninistă, vin să ne amintească și nouă, scriitorilor, că misiunea noastră este aceea de a sluji cît mai bine patria a cărei filii sîntem, partidul — forța care a descătușat uriașele energii de inteligență și omie din această țară. Măsurile preconizate de către secretarul general al partidului și aprobate unanim de întregul popor, nu înseamnă o întoarcere spre practica măsurilor administrative în domeniul literaturii în special și al ideologiei în general, nu înseamnă concesii făcute schematicului și dogmatismului. Gîndul la o astfel de întoarcere ar însem-

na o minimalizare a marilor idei impuse în programul partidului, și în ultimă instanță o calomnie venită de la inși care niciodată n-au înțeles eforturile nemeipomenite spre bunăstare și omie ale acestui popor.

Dacă în ultimii șapte-opt ani literatura română a dat incontestabil valori, cărți aflate sub semnul perenității, acest fapt se datorește climatului de înțelegere și respect pe care l-au avut și fi au scriitorii din partea partidului, nenumăratelor discuții și înfrîntări pe care conducerea de partid, tovarășul Nicolae Ceaușescu le-au avut cu scriitorii. Inși partidul, personal tovarășul Nicolae Ceaușescu a pornit și a susținut lupta împotriva oricărei ingustimi de vedere, oricărei practici nocive, de izolare și închistare, de înfrînare a dezvoltării multilaterale a personalității artistice. În acest sens, în recenta Expunere a tovarășului Nicolae Ceaușescu la Consfătuirea de lucru a activului de partid din domeniul ideologiei și al activității politice și cultural-educative, se precizează: „Arta trebuie să servească unui singur scop: educației socialiste, comuniste. În acest sens, sintem pentru cea mai largă libertate de creație, pentru cea mai largă exprimare a imaginației, dar în spiritul concepției noastre despre lume și viață”. Diversificarea literaturii astfel înțeleasă nu înseamnă diversificare ideologică, după cum dialogul cu literaturile altor țări nu reprezintă o preluare neselectivă de forme și idei, imitare inutilă, pastişă care de fapt înseamnă sucombarea oricărei literaturi aflate sub acest semn. Nu putem vorbi de o întoarcere la acele practici nocive oricărui domeniu, inclusiv literaturii, ci de o situație mai precisă, mai plină de franchețe pe poziția ideologiei partidului nostru, a marxism-leninismului, pe poziția valorii autentice și a sobrietății. Avem strălucite tradiții în această privință, avem în față exemplul marilor noștri cărturari, slujitori devotați al poporului, avem întreaga luptă a comunistilor care, conducînd acest eroic și talentat popor, au adus României o orînduire mai dreaptă, o independență reală, un prestigiu internațional fără precedent. Noi scriitorii nu vom uita niciodată un fapt de o deosebită însemnătate, hotărîtor pentru condiția noastră de om și scriitor: independența țării înseamnă independența scrisului nostru, prestigiul ei este și prestigiul cărților noastre. De aici marea responsabilitate ce ne revine, de aici dorința vie de a da glas prin atitudinea noastră, prin scrisul nostru, programul de partid. Numai astfel literatura ce o facem „va contribui — cum spunea tovarășul Nicolae Ceaușescu — la modelarea unui tip înaintat de om, gata să lupte pentru fericirea, libertatea și independența patriei sale, pentru cauza socialismului, pentru pace și prietenie între popoare”.

Mă gîndesc acum, ca întotdeauna, la confratele de scris, la luptător, nu spectator, la cel cu spirit de inițiativă și responsabilitate istorică și nu la cel care se închină singur de împerecherile cuvintelor sale. Mă gîndesc la prezența mai vie a scrisului nostru în această uriașă și omenească realitate care este patria noastră socialistă; ei, cei de astăzi și cei de mîine, sintem datorii să-i dăruim tot ce avem mai bun și mai frumos în sufletul și talentul nostru.

CORNELIU ȘTEFANACHE

pectele majore, abordate în acest document, îl constituie predarea științelor sociale. Așa cum reiese din aprecierile conducerii superioare de partid, din consfătuirea care a avut loc zilele acestea la Comitetul Central, activitatea în acest domeniu a cunoscut, în ultimii ani, importante îmbunătățiri. Științele sociale și-au adus contribuția la crearea unui climat politico-ideologic corespunzător dezvoltării societății noastre, la educarea în spiritul ideilor marxism-leninismului creator promovat de P.C.R. În același timp, trebuie să recunoaștem cu toată seriozitatea că activitatea din domeniul științelor sociale nu s-a ridicat întotdeauna și în toate laturile sale la nivelul activității ideologice a partidului nostru, la nivelul exigențelor etapei actuale, de construire a societății socialiste multilaterale dezvoltate. Cadrele didactice care își desfășoară activitatea în acest domeniu nu și-au adus pe măsura forțelor lor, contribuția la abordarea și dezbateră teoretică a celor mai strînzate probleme legate de practica construcției socialismului în țara noastră. Nu au luat în suficientă măsură o atitudine combativă, fermă la cursuri, seminarii, în presă, față de unele influențe străine, față de poziții și mentalități retrograde. În anumite împrejurări, s-a confundat lupta împotriva inertei, a închistării, care frînează dezvoltarea gîndirii creatoare, cu slăbirea fermității și principialității partinice, cu atitudinea tolerantă, îngăduitoare față de ideologia străină. Este însă un lucru evident că în concepția partidului nostru lupta împotriva viziunilor simple, vulgarizatoare asupra marxism-leninismului, preocu-

parea pentru însușirea a tot ceea ce apare nou în gîndire, în știință, în cultură, pentru o largă receptivitate față de ideile novatoare, înaintate, pentru lărgirea dialogului cu alte curente de gîndire, nu înseamnă diminuarea spiritului critic, a fermității ideologice, ci, dimpotrivă, afirmarea cu hotărîre și consecvență a concepțiilor noastre despre lume și viață, a pozițiilor politice ale partidului nostru. Este o datorie de onoare a cadrelor din domeniul științelor sociale de a cultiva o atitudine demnă, patriotică, deosebitament față de patrie și popor, de a promova poziția militantă a P.C.R. în orice împrejurări. Pe lîngă ridicarea pe o treaptă superioară a activității didactice și științifice a cadrelor de științe sociale din institutele de învățămînt superior, se impune o prezentă mai activă a acestora în întreaga activitate educativă. Lor le revine un rol important în formarea trădărilor morale comuniste la noulă generație de intelectuali. Pentru aceasta cadrele didactice de la catedrele de științe sociale sînt chemate să colaboreze mai activ cu organele și organizațiile de partid din institute și facultăți, cu Asociațiile de studenți, în inițierea, organizarea și desfășurarea unor acțiuni și forme eficiente de educație politico-ideologică. În felul acesta cadrele de la catedrele de științe sociale își vor face mai mult simțită prezența în realizarea sarcinilor trasate de partid în munca politico-ideologică din institutele de învățămînt superior.

Conf. dr. I. GRIGORAȘ
Secretar
al Comitetului de partid
pe Centrul Universitar Iași

RESPONSABILITATEA CIVICĂ A SCRITORULUI

Propunerile de măsuri prezentate de tovarășul Nicolae Ceaușescu pentru îmbunătățirea activității politico-ideologice, de educare marxist-leninistă a membrilor de partid, a tuturor oamenilor muncii, răs-pund unor certe și urgente cerințe ale momentului actual al dezvoltării societății noastre. Avîntul industrializării, transformările ample din viața satului contemporan cooperativizat, noile relații stabilite între toți cei care muncesc în domenii diferite — presupun o activitate politico-educativă mai intensă, avînd obiective precise, legate de perfecționarea vieții sociale. Mase mari de oameni ridicate la un standard nou de viață, corespunzător progreselor înregistrate în tehnică, în economie, industrie, un tineret tot mai numeros care se îndreaptă spre profesii aul de numeroase, astăzi — reprezintă imense rezervoare de energie umană de care atrîna în bună măsură viitorul. De aceea, față de succesele dobîndite pînă în prezent, sub conducerea glorioasă a partidului comunist, față de implicațiile multilaterale ale noilor trepte ale culturii materiale și spirituale a poporului și a țării noastre, o activitate educativă mai fermă, un spirit de răspundere mai accentuat, conștiința limpede a integrării fiecărei acțiuni a noastre, în sfera unor eforturi comune dedicate progresului — sînt elemente salutare menite să asigure perfecționarea continuă a societății.

Partidul nostru a acordat permanent o atenție deosebită acestor preocupări larg educative, subliniind că succesul lor depinde de intensificarea pregătirii politico-ideologice în spirit marxist-leninist. Au fost

combătute în diverse rînduri unele acte antisociale care paralizază raporturile între indivizi. Prin toate acestea, partidul a dovedit adîncul spirit umanist de care se călăuzeste. Recentele propuneri adoptate în unanimitate de Comitetul executiv al C.C. al P.C.R. prefiguratează o acțiune mult mai sistematică condusă în același sens. Sînt prevederi de o deosebită valoare care își vor găsi expresia în perfecționarea climatului moral al societății noastre.

Experiența a dovedit că, în acest context, literatura, arta, știința ca și pildele pe care le dau marile personalități ale culturii au un rol de mare însemnătate. Ca atare, responsabilitatea civică, a scriitorilor și a oamenilor în artă, se cere înălțată, în spiritul intereselor societății noastre și a marilor tradiții ale culturii românești. A susține, în continuare, așa cum năreau a crede unii, că se poate scrie poezie pentru viziunile fără a putea fi înfrîntă și contemporanilor, a căuta viziuni insolite și orice pret în arta spectacolului, chiar cu costuri fabuloase publicului coincide în final lîngă de receptivitate. Înseamnă, pentru creatori, a alege calea sterilității, dăruind în fond progresului culturii. Nu mai îndoiesc că măsurile prevăzute vor stimula interesul tuturor oamenilor muncii, constituind premisele unui larg curent de opinie. Tineretul nostru, în mod deosebit, — toți oamenii muncii au a mulțumii conducerii partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu personal, pentru grija ce ne-o poartă, pentru grija ce o manifestă viitoarelor generații, patriei noastre socialiste.

N. BARBU

DOCUMENTE DE O EXCEPȚIONALĂ VALOARE PENTRU ACTIVITATEA INSTRUCTIV EDUCATIVĂ DIN ȘCOLI

Recentele propuneri de măsuri făcute de tovarășul Nicolae Ceaușescu și adoptate în unanimitate de Comitetul Executiv al C.C. al P.C.R. privind activitatea educativă a tuturor oamenilor muncii, cît și Consfătuirea de lucru a activului de partid din domeniul ideologiei sînt documente deosebite de importante și pentru cadrele didactice din învățămîntul de toate gradele, deoarece ridică probleme strîns legate de procesul instructiv-educativ și cer imperios lichidarea unor curenți existente în învățămîntul din țara noastră.

De fapt, măsurile ce se impun a fi luate de urgență și cu tot simțul de răspundere au fost, în parte, pregătite de unele acțiuni inițiate deja în școlile noastre. Am putea aminti: activitatea productivă, introducerea obiect de învățămînt, lărgirea cît mai strîns a învăț-

mîntului cu practica, angajarea mai concretă a elevilor în cercurile tehnice, participarea mai largă a acestora la acțiunile social-patriotice, vizitarea întreprinderilor și cunoașterea proceselor tehnologice etc. Fie-rește, toate aceste acțiuni, uneori manifestate prea timid, vor trebui să fie perfectate și completate cu alte forme ce se desprind din documentele amintite.

Din păcate, nu în toate școlile aceste acțiuni și-au găsit rezolvare la nivelul posibilităților, nu peste tot s-a pornit de la ideea integrării sociale a elevilor prin aceste variate și multiple forme instructiv-educative. Fără îndoială că realizarea acestor cerințe este legată de specificul școlii, a cadrelor didactice, de orientarea conducerilor de școli.

Pentru ca optica și orientarea pedagogică să fie dintre

cele mai avansate, cadrele didactice vor trebui să-și perfecționeze pregătirea profesională și să-și ridice necontenit nivelul politico-ideologic. De rezolvarea acestor două imperative depinde calitatea muncii educative desfășurată de noi, simțul responsabilității civice, spiritul militant al cunoștințelor predate. Rămășițele ideologiei burgheze, existente în mentalitatea unora dintre noi, într-un mod sau în altul, pot fi înlăturate numai dacă ne însușim temeinic politica partidului nostru și dacă ne integrăm cu fermitate cerințelor acestei politici — politica ce reprezintă interesele maselor populare. Etica comunistă este singura care ne poate dirija în mod sârmîtos toate acțiunile noastre, care dezvoltă spiritul militant, care ne impune o orientare pedagogică clară, în ceea ce privește educarea elevilor în spiritul patriotismului socialist, al devoțiunii față de patrie, al dăruirii față de muncă.

Necăzîțiile din mintea unor elevi, lipsurile pe care le au unele lecții din manuale și mai ales actual de convingere și de argumentare a problemelor transmise elevilor nu pot fi rezolvate de un educator care nu are un nivel ideologic ridicat, care nu este la curent cu politica partidului nostru, care nu se integrează cerințelor acestei politici.

Din păcate, nu toate cadrele didactice înțeleg sensul acestui mare adevăr, rămînd cu impresia că este suficient să fie pregătit profesional pentru a corespunde cerințelor actuale ale învățămîntului — uitînd că activitatea politico-educativă este inseparabilă operă de edificare a socialismului.

Acțiunile prin care unele cadre didactice au fost angajate să-și ridice nivelul ideologic și politic nu au fost întotdeauna organizate și conduse în așa fel încît de la aspectele teoretice să se treacă la dezbateră concretă a temei, legată de problemele specifice școlii respective, făcîndu-și loc astfel în țînta acestor înfrîntări formalism și excesul de teoretizare. În felul acesta a apărut și discrepanța între problemele discutate și practica participanților. Avem sarcina să facem educația atîtă a elevilor, mai există cadre didactice care rămîn adevărate indiferente la unele manifestări și atitudini ale acestora, denunțăm modul de viață capitalist, însă țînta noastră vestimentară și capilară este vizibil determinată de moda apuseană. Atrăgîndu-și atenția unui cadru didactic din comuna Șteflea asupra țîntelor sale care influențează negativ asupra elevilor, acesta a invocat conștiința care asigură libertatea cetățenilor. Care astfel de „libertăți” adăra constituția noastră? De ce unii dintre noi, sub motiv că sintem oameni moderni, împrumutăm cu ușurință moda apuseană și nu ne străduim să găsim mijloace moderne în predarea obiectului respectiv. Să punem în practică

ca procedee noi care să facă să crească eficiența lecțiilor? Oare decența și bunul simț, echilibrul și simțul măsurii — în comportare cît și în țîntă să fie învechite și incompatibile cu viața contemporană?

În actual educațional un rol esențial îl are exemplul personal al profesorului. Este un adevăr verificat faptul că majoritatea cadrelor noastre didactice influențează pozitiv asupra elevilor și prin țînta lor, prin comportarea corectă în școală și în afară de școală. De ce însă față de acei, foarte puțini dintre noi, care sfidează regulile bunului simț, care încălcă etica comunistă, colectivele didactice rămîn indiferente, tolerînd astfel cosmopolitismul, lipsa de disciplină, conduita necivilizată?

Nivelul politic scăzut al unora dintre noi generează toleranță și nepăsarea față de unele manifestări nesănătoase ale elevilor — și de ce să nu recunoaștem — și față de comportarea incompatibilă cu etica profesională a unor cadre didactice, acordîndu-le concesii „generoase”.

Documentele amintite denunță cu vigoare aceste manifestări și comportări nedemne, străine ideologiei clasei muncitoare, care și-au făcut loc în concepția unora dintre noi, tineri sau vîrstnici, și cer grabnică lichidare a acestor racile. Fiește nu numai prin măsuri administrative se poate îmbunătăți această situație. Educația este un proces de durată care cere multă competență, mult tact și mai ales multă dăruire și la aceste cerințe putem atinge numai de pe poziții ideologice avansate.

În acțiunea educațională, fără a deține monopolul, școala are un rol important. În consecință, cadrelor didactice, conducerilor școlilor, organizațiilor de tineret le revin sarcini importante. Exigență față de elevi, dar în primul rînd față de noi înșine, atenți și înțelegători față de vîrsta elevilor, raționali și umani prin măsurile pe care le luăm, disciplinați și corecți în procesul educațional, interesați și pasionați de profesiunea noastră, dar și de pregătirea elevilor combativi față de orice manifestare nesănătoasă — fără îndoială că vom reuși să realizăm un învățămînt științific, care să aibă la temelie spiritul militant și partinic și care va duce la integrarea socială a tineretului nostru școlar, la participarea conștientă și activă a lui în opera de edificare a societății socialiste.

Documentele respective nu se rezumă numai la a da indicații asupra căilor prin care se vor înlătura lipsurile din munca ideologică-educativă — ele sînt și un apel vibrant, de o înaltă țîntă patriotică, la conștiința, la responsabilitatea socială a educatorului, care trebuie să se angajeze cu pasiune în nobila misiune de instrucție și educație a tineretului.

Prof. STERIE RĂDOI

ȘTIINȚELE SOCIALE—LA NIVELUL ACTIVITĂȚII IDEOLOGICE A PARTIDULUI!

În formarea și dezvoltarea conștiinței socialiste a oamenilor muncii, pe lîngă schimbările rapide și profunde din viața materială a societății, un rol la fel de important îl are și activitatea politico-educativă desfășurată de partid. În condițiile etapei actuale de dezvoltare a țării noastre rolul activității politico-ideologice crește tot mai mult. O expresie elocventă a necesității sporirii rolului muncii ideologice

il constituie documentul, de o excepțională importanță, adoptat la propunerea tovarășului Nicolae Ceaușescu, de către Comitetul Executiv al C.C. al P.C.R. Acest document izvorînd dintr-o cunoaștere adîncă a realităților țării, reflectă într-o manieră exemplară cerințele actuale ale îmbunătățirii întregii activități ideologice.

Nota distinctivă a ansamblului de măsuri este caracterul său concret. Unul dintre as-

ALEXANDRU POPOVICI:

„Muncitor”

Ca și în cazul muzicii populare românești, creația lui Enescu se conturează dintr-o sensibilitate aparte, dintr-o stare contemplativă lirică (expresia aparține lui G. Bălan), ce se constituie ca modalitate de contact cu lumea proprie sufletului românesc. Sintem tentați să afirmăm chiar că muzica lui Enescu poartă amprenta aceluiași vis plutiitor peste lume, aceleiași aspirații ce îl făcea pe păstorul Mioriței să accepte cu seninătate contopirea cu liniștea și armoniile totale ale Firii. La Enescu, impulsurile acestui sentiment de comuniune intimă, de supremă adorație a naturii (care numai în mod eronat se pot confunda cu fatalismul), agită, sau dimpotrivă calmează contururile melancolice ale unui mare număr de lucrări, dăruindu-le când măreția impresionantă a piscurilor bătute de furtună, când pacea adâncă a apelor.

Astfel Preludiul la unison se încheagă cu un imens flux melodic ale cărui adâncuri sînt irizate de aceeași tristețe difuză a dorului. Mai mult decît atît, lucrarea pare să se constituie ca o veritabilă imagine a lumii văzută cu ochii țărânului, ai aceluși om simplu, trăind în ordinea firii, pe care o cunoaște și o acceptă într-un fel al lui. Dacă exclude scepticismul el exclude și iluzia amăgitoare, fără a ignora elementul dur sau misterios, spunîndu-și că acolo sînt închise rosturile mari ale lumii, pe care chiar dacă nu le înțelege, sau nu și le poate desluși, nu se îndoieste de coerența și legitimitatea lor.

Nu prea depărtată de același spirit pare să fie și Luminozitatea sonatei în Re major, a cărei grație și gingășie amintind puritatea sonatelor scarlattiene, par să izvorască dintr-o înclinație spre nuanță și discreție, mărturisind măsura clasică a sufletului românesc. Partea a II-a ne atrage atenția în mod deosebit. Aici este transfigurată o chemare spre adîncimea contopirilor totale cu singurătatea plaiurilor peste care sufletul rătăcește minat de aceeași neliniște tainică a dorului. Maniera aproape monodică în care se etalează partea pianului amintește de culoarea nostalgică a fularilor păstorești, culoare insinuînd o ascunsă vocație a tragicului. Vocația aceasta nu va întirzia să se afirme plenar în Oedip, capodopera creației enesciene.

Pentru ascultător, fascinația muzicii lui Enescu ascunde surpriza descoperirii unui de-

mers prin care compozitorul reconstituie o realitate spirituală cu totul și cu totul deosebită. Ea își mărturisește apartenența față de ceea ce s-ar putea numi filozofia popularului român. Interesant este de asemenea faptul că această lume cristalizată în evanescențele contururi sonore poarta în sine parfumurile vechi ale unor viziuni desprinse din credințele și atmosfera arhaicelor civilizații păstorești, întemiate și dispărute în pămînturile noastre. Fie în Rapsodia, fie în Suite, fie în opera Oedip sau chiar în lucrările în care a dispărut orice pregnanță folcloric-națională, Enescu păstrează mereu o aură de autentic mesager al unei memorii a țării strămoșești. Singura explicație posibilă pentru acest fenomen vizează legăturile cu folclorul național.

Avînd obârșii psiho-sociale multiple și ireductibile la o singură dimensiune sau realitate spirituală, cîntecul popular românesc constituie cu siguranță elementul care, o dată cu întreaga sa complexitate conținutivă, a infuzat muzicii lui Enescu puritatea și esențele unui spirit ancestral, cosmic. Prin aceasta se poate afirma cu destulă tărie că arta lui Enescu se vadește depozitară a ceea ce s-ar putea numi fenomenul originar al spiritualității românești.

Abordarea unui subiect din

mitologia greacă ar putea să apară la primă vedere ca o abdicare și o desprindere din spațiul ethosului nostru folcloric; ceea ce totuși nu se întimplă. Prin Oedip, Enescu se află în situația de a restabili și a reafirma la un înalt nivel artistic existența unor trăsături comune care par să pledeze pentru ideea unor momente de interferare și influență ce ar fi avut loc între cultura vechilor thraci și cultura greacă. Ca și ethosul nostru folcloric, mitologia greacă se vadește în mod asemănător tributară aceluiași sentiment profund al naturii. Cosmosul antichității eline ca și cosmosul folcloric românesc se profilează ca o lume de simetrie, nu de contraste, nu de disonanțe, o lume în care omul se lasă structurat de perfecțiunea și armonia firii. Oedipul enescian amplifică ecoul unor straturi arhaice, ecoul unui orizont spiritual primar în care își găsesc filiații ambele culturi. Istoria și legendele afirmă că tragedia greacă s-ar fi născut din cultele lui Orfeu, Eumolp și Dionysos aduse din Thracia. Se pare că tot din cultul lui Dionysos și din ideea nemuririi thracice s-ar fi înălțat și edificiul filozofiei platonice. Geometriile severe și înaltul grad de spiritualizare al artei thracice par să fi influențat cultura vechilor greci și nu este improbabil că armoniile și luminozitatea spi-

ritului elin să aibă o sorginte în cultura popoarelor de pe țărmul Pontului Euxin. În fond vigurozitatea concluziilor pe care le impune tragedia lui Oedip este foarte apropiată de concepțiile noastre populare cu privire la rosturile existenței și ale omului în lume.

În cartea intitulată O viziune românească a lumii, O. Papadima analizează o serie de mituri populare ce impun drept concluzie convingerea că divinitatea orînduiește totul pentru binele și fericirea omului. Aceasta înseamnă că în concepția populară divinitatea și implicit cosmosul sînt subordonate acestuia. Rezultă că, la fel ca și în tragedia Oedip, ele afirmă omul drept centru al cosmosului și al armoniei universale. Sentimentul de solidaritate a omului cu natura, de integrare și de participare a lui la viața cosmosului în afara căreia omul nu poate exista, armonia universală în care el se simte integrat, devin în același timp implacabile, simbolizînd destinul. Privit prin prisma acestui sentiment de supremă adorație a naturii, destinul nu mai apare absurd. El este sunetul prin care omul intră în rezonanță cu lumea. Orice aluzie la fatalism în cazul acesta nu poate decît să distrugă semnificațiile reale pe care le acordă aici concepția populară. Destinul și moartea își pierd deci caracterul de negație a valorilor umane. Sufletul românesc are adîncimi mult mai mari pentru a nu ancora în pesimism. Încă Herodot, vorbind despre thraci, pe care îi numea cei însetați de moarte, preciza că moartea era considerată de aceștia ca bucurie și eliberare de orice durere, ca trecere în armonia supremă. Religia thracică afirma existența, nașterea din păcat ca o decădere a sufletului din condiția perfecțiunii sale, fapt care confirmă paradoxal ideea morții ca poartă spre nemurire. Tragedia enesciană pare să nu fi pierdut nimic din acea veche atmosferă spirituală. Ea dezvăluie un ritual de purificare, încifrînd sensul adînc al forței umane în fața destinului.

Legăturile acestea de suflet ale Oedipului enescian cu spiritualitatea originară a poporului român sînt validate și de legăturile partiturii muzicale cu melosul folcloric. De aici sentimentul de autenticitate pe care îl degajă armoniile lui. În procesul mișcării muzical românesc-folcloric, sonoritățile cîntecului au conservat acea energie ascunsă pe care muzica, mai mult decît cuvîntul, o păstrează dintr-o ancestrală simpatie cu gestul ca materializare a unor reacții față de miracolul lumii.

Autenticitatea muzicii lui Enescu își găsește deci motivația într-o realitate latentă pe care vremurile au acumulat-o în sonoritățile muzicii românești.

CONSTANTIN C. STĂHÎL :

„Portret de femeie”

DAN ANGHELESCU

VOLUPTATEA CERAMICII

Recunoscînd în Lucreția Filoreanu-Dumitrașcu un artist stăpîn pe ceea ce obișnuim a numi tehnică sau neșteug, am urmărit cu mult interes căutările sale din ultimii ani privind modalitatea exprimării. De fiecare dată, am avut impresia că sculptoarea aceasta ambiționează dincolo de puterile sale, rămînînd cu un tel de nostalgie a ceea ce încă n-a reușit să dea plenar.

Actuala sa expoziție din sala Galeriilor de artă din Iași, deși are un aer de retrospectivă a etapelor la care ne-am referit, sau poate tocmai de aceea, o definește mai împlinit, indicîndu-i totodată calea de urmat. Aceasta fiindcă Lucreția Filoreanu, ambițioasa planurilor grafiate sculptural în vulturi de anvergură și constructoare a unor volume sintetice ce puteau fi tributare anumitor reminiscențe, a descoperit pe parcurs voluptatea modelării lutului. E ca și cum un pictor, autor de compoziții ample, multe figurînd în decorativă oficială, ar reveni pe neașteptate la jocul simplu al grafiei creionului moale.

„Cîntăreața” e o simplă schiță în lut, aproape un joc, o modestă figurină, dar atît de sugestivă prin dragostea cu care degetele au mîngîiat lutul. De la ea, pornește seria sculpturilor-metafore, axate pe o dominantă, stilizate ca niște sonete și acordate chiar prin cromatică sugerată lutului copt la ritmul gîndului (Baladă, Rod, Vocea pămîntului, Inn, Ecou) — toate converg spre unitatea de simetrie și economie a volumelor din „Izvor” sau din „Sărut” — lucrări ce trec dincolo de serial poetic.

Lucreția Filoreanu știe cît poate solicita materialul respectiv și — pe neobservate — urcă împreună spre compoziția de anvergură (Avînt, Triumful muncii, Compoziție) reușind nebanuite transfigurări în sugerarea monumentalului pînă la evanescența materiei în impunerea ideii de bază. Lutul trecut prin arta ei modelatoare prinde aripi, aruncînd teluricul ori capătă rezonanțe de muzică seducătoare. Stilistă remarcabilă, ea știe să-și pună în valoare însușirea și ne cîștigă prin însușirile ceramicii ca element de înfrumusețare a universului domestic. Există o indulcență a volumelor, adunînd lumină de peste tot și o economie a mijloacelor parcă anume în consonanță cu spațiul locativ modern, artista pledînd pentru un monumental intim, o artă prietenă, capabilă a stabili imediat afinități și a genera sentimente frumoase.

Cu această expoziție, exceptînd valoarea unor sculpturi cunoscute și care solicită distanța de perspectivă, redescoperim, prin Lucreția Filoreanu-Dumitrașcu, voluptatea acelei ceramicii sezoane de mișcare cotidiană și avînd o funcționalitate care depășește pe cea a obiectului.

Sculptura aceasta descînsă din tradiție ca tehnică și atît de modernă conceptual, trebuie așezată lîngă cele mai dragi cărți ale bibliotecii noastre.

AUREL LEON

GLOSE ALECSANDRI

„Pe lîngă numeroasele reforme întreprinse în Moldova sub Domnia Înălțimei Voastre și pe lîngă instituțiile care au mai cu deosebit nevoie de sprijinul Ocîrmurii, Teatrul Românesc merită toată încurajarea, atît ca instituție națională, cît și mai ales ca școală morală, menită a contribui la țelul Înălțimii Voastre.

Menirea sa este de a lăsa în relele obiceiuri care fac pată în societate și de a pune în iveală faptele strălucite a Istoriei patriei și simțirile cele mai nobile a omenirii. El este chemat totodată a fi un mijloc sigur de dezvoltare a literaturii și prefacere a năravurilor; de și însă asemenea menire folositoare au meritat a fi încurajată, Teatrul Românesc au avut a se lupta de la înființarea lui cu tot soiul de greutăți și de împotriviri care au adus mari piedici propășirii sale.

Afirmarea lui de Teatrul străin, la care au fost supus de către stăpînirea trecută, lipsa de o subvenție potrivită trebuințelor sale, prigonirile neîncetate a unei censuri aspre și nepăsarea deosebitelor direcții ce l-au speculat, au avut pînă acum o fatală înfrînire asupra lui și l-au adus în starea unei păpușării, depărtîndu-l de calea adevărată a artei dramatice. Cu toate acestea, Teatrul Românesc s-au făcut pentru public o trebuință atît de neapărată în cît lipsa sa este simțită de toți și mai cu seamă de acci care înțeleg puternica înriurire a Teatrului asupra societății. În privire deci a dorinței obștești și a netăgăduitelor foloase ce ar putea produce această instituție națională pe calea reformelor morale în care Înălțimea Voastră dorește ca să intre Moldova, subscălitul ca unul ce au lucrat necontentit atît la înființarea Teatrului românesc cît și la întemeierea lui pe prințipiile de naționalitate, plecat roagă pe Înălțimea voastră ca să bine voiiți a-i încredința Direcția acestui Teatru pe termeni de zece ani, hotărînd și o subvenție anuală de 600 galbeni după pilda Teatrului străin.

Subscălitul, dorit a lua parte la lucrarea binelui obșteșc, va contribui prin toate puterile sale la dezvoltarea acestei instituții naționale ca una ce în toate țările civilizate este puternic sprijinită de către ocîrmurii și a cărie înflorire au fost pretutindeni unul din cele mai frumoase titluri de glorie a stăpînitorilor.”

Postelnic Vasile Alecsandri

20 noiembrie 1854

„Sfatul nostru extraordinar va lua în considerație propunerea de față, pe care o găsim foarte rezonabilă și va încheia hotărîrea sa.”

Grigorie Ghica Vodă

Și astfel la 15 dec. 1854 Vasile Alecsandri devine conducător al Teatrului Național din Iași.

★

Renovarea caselor Alecsandri de pe strada cu același nume din Iași, în care va fi instalat și Muzeul Teatrului Național, e în curs. Notăm cu acest prilej că de fapt întreaga actuală stradă, pe partea ei stîngă, a fost proprietatea familiei Alecsandri, dar casa în cauză a rămas prin testament lui Iancu, fratele poetului. Cum însă acesta a trăit și a murit în Franța, imobilul a fost locuit de Vasile Alecsandri și urmașele sale. De altfel, el a copilărit în această casă.

După căsătoria fiicei sale a locuit însă la Copou într-o casuță care mai există încă fiind situată peste drum de Complexul alimentară, între noile blocuri și magazinul Gostat de pe Calea 23 August. Acolo a fost vizitat de o delegație a actorilor ieșeni care îi solicitau sprijinul cu privire la noua societate dramatică, după cum povestește actorul Emanoil Manoliu în memoriile sale. Bine înțeles e vorba doar de o reședință ocazională, întrucît Alecsandri locuia propriu-zis la Mircești.

Manoliu îl descrie ca un om de o ținută fizică ireproșabilă, „drept ca bradul, deși albit de ani” și — mai ales — foarte prietenos cu actorii.

Păcat că însemnările lui E. Manoliu, fost actor societară, bibliotecar al teatrului și publicist, au rămas respicite în presa vremii.

CARTEA DE ARTĂ

ISTORIA TEATRULUI ROMÂNESC (vol. II)

Primul volum din monumentală „Istorie a teatrului în România” apărut în Editura Academiei prin grija unui colectiv condus de Simion Alterescu și gînat de Institutul de Istorie a Artei (1965) a fost discutat la timp și s-au ridicat o serie de obiecții, începînd chiar de la clasificarea în cele două mari capitole.

După șase ani de muncă, apare cel de al doilea volum al acestei atît de necesare opere de sinteză, ducînd mai departe firul dezvoltării teatrului românesc de la 1848 pînă în 1918.

Consecvenți profesunii de credință exprimată în prefața primului volum, autorii continuă „a privi istoria teatrului ca pe o ramură a istoriei artei, care tinde să se afirme tot

mai mult ca o formă de cunoaștere a realității de pe teritoriul României, prin mijlocirea culturii și artei teatrale populare, a fenomenelor de artă teatrală create de-a lungul veacurilor pînă astăzi, a personalităților și școlilor artistice existente”.

Numai că în acest volum, autorii renunță la categorisirea pe orînduirii politice și pătrund în miezul motenei propriu-zise, deci ne prezintă: perioada de organizare a vieții teatrale, adică premisele și fenomenul în sine al nașterii teatrului în fiaturile românești, repertoriu și dramaturgie, arta scenică și — în fine — ideile despre teatru și critica dramatică. În total deci patru mari capitole, cărora însă li se acordă o importanță proporționată just cu materialul de inclus. De pildă, arta

scenică se bucură de o dezvoltare largă, iar ultimul capitol include activitatea nu numai a criticilor teatrali propriu ziși, ci și a scriitorilor care s-au ocupat despre spectacole, începînd bineînțeles cu Eminescu. În ansamblu, volumul al doilea apare mult mai aerat decît primul, mai la obiect și deci mai util ca ghid de consultat privind orientarea într-o atît de vastă și variată bibliografie.

Autorii au ambiționat nu o însușire cronologică și referință de istoriografi neutri, ci încearcă a realiza judecări de ansamblu și categorisiri chiar în cadrul aceleiași opere (Alecsandri, Hașdeu, Caragiale etc.). De asemenea, reușesc o încadrare a genurilor în contextul general cultural, justificînd evoluția dramaturgiei noastre și ancorarea ei în contextul mișcării teatrale mondiale. De aceea o considerăm o lucrare de bază cu referință pertinente, foarte utilă nu numai specialiștilor și care merită discutată cît mai pe larg.

AL. ARB.

MINIMA REZISTENȚĂ A DIVERTISMENTULUI (II)

Se poate spune despre filmul muzical că este genul cel mai popular, gustat nu numai de tineret, ci de pătri foarte diverse de spectatori. Dovadă — marele interes și cozile de la casă când pe ecranul unui cinematograful apare o comedie muzicală. E normal acest interes și nimeni nu-l acuză, cu toate că se manifestă uneori prea zgomotos.

Filmul lui Cezar Grigoriu, *Impușcături pe portativ* venea să umple un gol în producția ultimilor ani a studiourilor noastre, din care lipsise cu desăvârșire comedia muzicală. Publicul își aducea aminte cu oarecare nostalgie de *Vacanță la mare* sau de *Dragoste la zero grade* care, cu toate marile lor defecte, constituiau primii pași pentru filmul muzical românesc, pași care însă n-au mai fost continuați până la această nouă încercare a lui Cezar Grigoriu. Din păcate, în 1968, când apărea filmul, eram nevoiți să constatăm că *Impușcături pe portativ* nu continua o experiență, ci o lua iarăși de la capăt.

Filmul avea unele calități, cele mai de seamă fiind de natură coregrafică. Se dansa foarte frumos, de la cunoscutul *tropotit* al oșenilor, până la cei mai moderni pași de balet sau de dans pe parchet. Maestrul de balet Oleg Danovschi reușea să dea dansului o expresie plastică deosebită, pusă excelent în valoare de un operator priceput ca Sandu Intorsureanu. Autenticitatea tonalității a folclorului se împletea armonios cu vivacitatea dansului modern, toate într-o interpretare foarte bună, care ne făcea încă o dată să ne încredem în forțele artistice de care dispunem și, în același timp, să regretăm că acestea nu-și găsesc întotdeauna o superioară valorificare în producții cinematografice de prestigiu.

Tot un filon folcloric străbătea și în partea muzicală a acestei producții. Dar, deși *„comedia muzicală”*, filmul nu valorifica nici melodii, nici cântăreți. Un cuplu agreabil ca Margareta Pislaru — Cornel Fugaru se pierdea în țesătura stupidă de întâmplări polițisto-sportivo-sentimentalo-și-mai-nu-știu-cum, și aproape că nu li se lăsa timp să cînte. Singura pusă în valoare era cântăreața de culoare Nancy Holloway care, detașată din mixtum — compozitum-ul întâmplărilor comice, profita de un cadru aerisit, propriu, în care se mișca și cînta excelent.

Marile defecte ale filmului stau în înțiriga lui. Oricit s-a străduit Cezar Grigoriu să încheie o acțiune, lipsa de profesionalitate l-a trădat. Încercarea împletirii unor acțiuni diferite (una sportivă, alta polițistă și alta muzical-coregrafică) s-a soldat cu un adevărat ghițevici fără sare și piper. Erau folosiți cîțiva buni actori de comedie, care știu cum să joace, dar n-aveau ce juca. O lipsă de inventivitate strigătoare la cer, apele la situații comice răsuflate (Puiu Călinescu, în travesti, de pildă), încercări de a parodia fără a cunoaște legile parodiei, neglijarea aproape totală a unei logici elementare în montaj — (sub pretextul incurcăturilor voite) — toate acestea dovedeau că Cezar Grigoriu nu cunoaște meseria de regizor.

Deci, și după aceste neinspirate *„Impușcături pe portativ”*, producția noastră de filme continuă să rămînă, ca și cea de pînă acum, fără comedie muzicală. Căci nici *Knock-out*-ul lui Mircea Mureșan nu reușea să fie mai mult decît o minoră încercare de a provoca risul prin orice mijloace.

A fost o surpriză pentru noi faptul că Mircea Mureșan, socotit un regizor foarte serios și capabil după ecranizarea *„Răscoalei”* lui Rebreanu (și confirmat ca atare, ulterior, de *„Baltagul”*) — se dezicea tocmai de această realizare a sa, în favoarea unei superficiale comedii muzicalo-circo-sportivo-coregrafice. Într-un timpul tîmărilor cum s-a adaptat comediei după tonul grav, tragic chiar, sub semnul căruia a lucrat *„Kăscocala”*, el a răspuns că ecranizarea marelui roman a fost doar un accident, o întâmplare, o excepție în activitatea lui, că adevărata lui vocație este comedia. După ce am vizionat filmul, ne-a venit foarte greu să înțelegem sensul cuvîntului *vocație*.

Recurgînd chiar la vorbele regizorului, vom spune pe scurt că *„Knock-out”* era (folosim verbele la trecut pentru că nu credem că se va mai vorbi la prezent despre aceste filme) o comedie bufă în culori, cu multă muzică în care se povesteau avaturile unei idile între o călăreacă de circ și un boxer. La început lucrurile păreau destul de antrenante, deși cam lipsite de originalitate. Pe parcurs, povestea se dilata și se pierdea în hățșuri umoristice inutil complicate care forțau zîmbetul, nereușind însă să-l transforme, decît foarte rar, în rîs sănătos. Se miza nu atît pe situații, cît pe reacțiile unor actori de a provoca umorul prin simpla lor apariție (Ovid Teodorescu, Toma Caragiu, Dem Rădulescu — ultimul, bietul, intrînd și-n cușca leilor, doar-doar o face pe cineva să rîdă). Nu se poate spune că actorii nu s-au străduit să-l servească pe regizor. Strădania lor a fost chiar prea loasă, uneori depășind limitele comediei, în favoarea circului. (E drept că o mare parte din acțiune se petrece într-un circ). Dar strădania și exagerările actorilor porneau din dorința acestora de a umple cumva golurile multe și mari ale scenariului (autori: Mircea Mureșan și Eugen Popiță). Ceea ce e foarte greu de înțeles la unii scenariști este concepția conform căreia își închipuie că se poate face un scenariu în care să nu spui nimic, că se poate turna un film în care nu se întâmplă nimic, că se poate produce o operă cinematografică susținută doar de cîteva comicării ale unor foarte buni actori, cu numele cărora sint atrași spectatorii. Este, de asemenea, greu de înțeles cum un actor excelent ca Toma Caragiu poate primi să facă simplă bufonerie.

Un alt element pe care s-a bizuit M. Mureșan în filmul său a fost culoarea. *„Knock-out”* nu este pur și simplu un film colorat ne asigură regizorul. *„Am investit culoarea cu o funcție anume”*. Declarația poate părea extrem de interesantă, mai ales dacă o raportăm la procedeele unor regizori ca Jacques Demy (*„Umbrelle din Cherbourg”*), Claude Lelouch (*„Un bărbat și o femeie”*) și alții, în filmele cărora culoarea era folosită cu scopuri speciale, încadrîndu-se în dramaturgia filmului. De fapt așa a vrut și Mircea Mureșan: *„vom crea cîteva așa-zise stări de culoare cu corespondențe pe plan dramaturgic”*. Dar felul cum înțelegea regizorul aceste *„stări de culoare cu corespondențe pe plan dramaturgic”* este cel puțin școlăresc, amintind de încercările oarecum naive ale unui Rouben Mamoulian. El spune: *„la un moment dat, în cursul desfășurării acțiunii, situația devine albastră; stare care pe plan coloristic va fi realmente albastră. Un personaj roșu de furie va evolua într-o tonali-*

tate de roșu. Cel care vede viața în roz... ș.a.m.d.”. Simplismul unei astfel de folosiri a culorii este evident.

Supărătoare în pelicula lui Mureșan erau și locurile comune, imitațiile, preluările fără discernămint. Filmul debuta cu un *„concert pentru hohote de rîs”*. Cine nu s-a gîndit imediat la un foarte cunoscut cîntec, *„Baby-twist”*, în care risetele în cascadă ale unui copil completează o foarte frumoasă melodie cîntată de o splendidă voce bărbătească? Aici copilul a fost înlocuit cu Ovid Teodorescu; o diferență care sporea... originalitatea procedurii. Apoi, dacă în *„Impușcături pe portativ”* motocicletă pe care alergau protagoniștii necheza ca un cal, aici, în filmul lui Mureșan, ea imită schelălăitul unui cîine.

Dar, în sfîrșit, acestea sint cîteva măruntășuri. Păcatul cel mare este că filmului îi rămîn extrem de puține calități care, cu toate cele spuse anterior despre actori, țin de interpretare. Cîteva scene cu Toma Caragiu (cele în care primește observațiile inspectorului, cele în care prepară cafeaua) ar putea fi decupate pentru o antologie. Regretăm numai că sint prea puține și se pierd într-un noian de mediocrități; pe care regizorii români le învață destul de ușor de la *„divertismentul”* străin. Căci pe ecranele noastre rulează foarte multe filme-divertisment — de la foarte proaste, la buneșoare — achiziționate otova, cu dezinvoluția care-i caracterizează pe achizitorii noștri. În aceste condiții, ne apare firească hotărîrea unora dintre creatorii autohtoni de a face și ei asemenea... opere: fie pentru a protesta (*„noi putem face lucruri mai bune!”*), fie pentru a se alinia (*„așa ceva puțem și noi!”*). Și *„Impușcături pe portativ”* și *„Knock-out”* și *„Pantoful Cenușăresei”* au fost simple alinieri la condiția minimă a comedioarelor muzicale care se vînd cu duzina pe piața mondială. În ultimul caz, alinierea ne-a surprins cu atît mai mult cu cît era efectuată, de unul dintre regizorii noștri de prestigiu — Jean Georgescu — ale cărui lucrări anterioare — cel puțin ecranizările după Caragiale — îl recomandau ca pe un profesionist sever și cu ridicată calificare. Străbat aici-colo, în *Pantoful Cenușăresei*, semnele profesionalității (grija pentru compoziția cadrului, unele ingeniozități în montaj, evitarea indeminatică a unor scene facile), dar acestea se pierd într-un noian de banalități, lipsite de haz, în ciuda agrementării scenariului cu poante de către un maestru al umorului, Tudor Mușatescu.

Scenariul — fiindcă veni vorba de el — este, credem, principala hibă a acestui film. Atîta naivitate, atîta lipsă de imaginație și de capacitate de invenție cu greu pot fi adunate la un loc într-o singură lucrare. Și totuși, autorii scenariului — Jean Georgescu și Alexandru Lulescu — au reușit o asemenea performanță. Circulă prejudecata că asemenea filme — care folosesc acțiunea și conflictul numai ca pretext pentru muzică — nu au pretenții. Adică nu se vor nici drame de idei, nici dezbateri filozofice, nici altceva. Lipsa de *„pretenții”* este însă echivalată cu banalitatea, cu cotidianul dezvoltat, cu povestioare rizibile, prețuite numai în anumite zone suburbane. Povestea Cenușăresei din filmul lui Jean Georgescu era dintre acestea. Cel puțin unele filme de acest gen, pe care le importăm, au în centrul unei povești banale un cîntăreț bun sau un dansator care justifică măcar în parte pelicula. Ioana Pavelescu — protagonistă a peliculei lui Jean Georgescu — nu avea asemenea calități și atunci se nasc întrebările: pentru ce a fost făcut filmul? Ce vrea el să spună? Un critic găsisse explicația: *„Întreaga istorie — scria el — se înfățișează, de fapt, mai mult ca un pretext, menit să lege între ele diverse episoade-scheci și numere de estradă (pe muzica lui H. Mălineanu)”. Ar fi și aceasta o justificare dacă scheciurile sau numerele de estradă respective ar fi meritat să fie turnate într-un film — ținînd seama de marile cheltuieli pe care acesta le presupune. Dar ele erau atît de neinteresante și atît de lipsite de umor, încît abia dacă solicitau zîmbetul. Doar jocul neastîmpărat al ochilor Constanței Cimpeanu și vocea ei frumoasă merituau atenție. Și, poate, cîteva fragmente din cîntecele lui Mălineanu.*

Fusesse clar încă de la *„Dragoste la zero grade”* și de la *„Vacanță la mare”* că dacă echipa care se încumetă să facă asemenea filme nu strălucește, nu este dădora de talent, nimic bun nu poate ieși. Dacă pe scena teatrului muzical aproximația artistică trece mai ușor neobservată, pe ecran ea se dezvoltă în cele mai mici amănunte. Cît de bine știa acest lucru Jacques Demy cînd s-a apucat de *„Domnișoarele din Rochefort”*. Film fără pretenții, într-adevăr, cum îl numesc unii, dar cît de atent lucrat și cît de migălos șlefuit! Am așteptat acest lucru și de la Jean Georgescu; putea să-l facă, nu înțelegem de ce nu l-a făcut!

Oare mai este necesară o concluzie? Ea ar fi cel puțin neplăcută, căci ar trebui să spunem că, de fapt, cineăștii noștri nu au vocația divertismentului. Sau nu-i înțeleg sensul, socotindu-l un gen minor. Se va găsi cineva să-l reabiliteze?

P. MARIN

CONSTANTIN D. STAHİ: „Tinără în costum bavarez” (Colecția Muzeul de artă din Iași).

RETROSPECTIVA CONSTANTIN D. STAHİ

Inscriindu-se în ampla acțiune de rememorare și revalorificare a creației celor mai de seamă reprezentanți ai școlii de pictură ieșene, expoziția retrospectivă C.D. Stahi organizată de Muzeul de artă din Iași — sub responsabilitatea muzeografei Maria Hatmanu — este inițiată cu prilejul comemorării unei jumătăți de veac de la moartea artistului. Retrospectiva reunește pentru prima dată cele mai de seamă creații ale pictorului, oferindu-ne astfel posibilitatea unei prospecțiuni în ansamblul operei sale.

Considerat în general ca un pictor academist, care a excelat mai cu seamă în elaborarea tablourilor cu naturi statice, Constantin Stahi ni se relevă acum — în primul rînd — ca un excelent portretist, cu evidente resurse realiste. Din acest punct de vedere, se poate afirma că retrospectiva organizată de muzeul ieșean are darul de a rețușa o opinie transmisă de-a lungul vremii, de la un cercetător la altul, fără ca vreunul dintre ei să fi avut posibilitatea — pe care o avem noi acum — de a confrunta această opinie cu ansamblul creației lui Stahi.

Este adevărat că natura statică revine cu o mare frecvență în creația artistului; este adevărat, de asemenea, că mai ales în tablourile cu naturi statice și-a materializat pictorul — la modul cel mai manifest — idealul său artistic: acel mimesis aristotelic potrivit căruia arta trebuie să imite natura pînă la confundarea imaginii plastice cu obiectul plasticizat; dar nu e mai puțin adevărat că tocmai această subordonare absolută față de lumea obiectuală constituie și principala carență a naturilor sale statice cu aceeași magie, cu aceeași iluzionare a privitorului, oficial al lui Alexandru Macedon — se spune că erau atît de *„naturali”*, încît, la vederea lor, caii adevărați începeau să necheze... Afirmații similare se pot face și despre unele naturi statice executate de Stahi: nu am rămîne surprinși, de pildă, dacă în jurul florilor și fructelor zugrăvite de el am vedea roind albinele; nu ne-ar surprinde, de asemenea, dacă, lovind cu un obiect dur în nucile pictate de Stahi, am auzi plesnind cojile lor și am descoperi în interior miezuri mari și gustoase... În istoria artei se mai întîlnesc asemenea exemple uimitoare de *„imitare”* a naturii și poate cel mai ilustru dintre ele ni-l oferă francezul Chardin, dar la acesta obiectele sint învăluite într-o profundă atmosferă poetică, emanînd parcă dintr-o viață interioară și misterioasă a obiectelor, pe cînd la Stahi această atmosferă lipsește, naturile sale statice făcînd impresia că au fost zugrăvite în vid.

Nu același lucru s-ar putea afirma despre portretele sale pe care le considerăm partea cea mai rezistentă a creației lui Stahi, considerație confirmată din plin de această retrospectivă. Să nu se creadă însă că în portretele sale, măiestria imitativă a pictorului ar fi operat în mai mică măsură. Dimpotrivă și în acest caz avem de-a face cu aceeași magie cu aceeași iluzionare a privitorului, dar deosebirea dintre cele două categorii de tablouri își are sorginea în însăși deosebirea dintre subiecte. Pentru a însufleși imaginile unor banale obiecte de uz cotidian nu este suficient ca acestea să fie transpuse întocmai pe pînză; ele trebuie să primă în primul rînd transfigurare, trebuie să investească cu valențe est. aobiectuale care nu pot veni decît de la conștiința artistului, de la sursa afectivă a acestuia, pe cîtă vreme în cazul portretelor, dacă modelele sint surprinse întocmai pe pînză, imaginile lor reflectă — ipso facto — și viața interioară a personajelor portretizate, știut fiind faptul că universal interior al omului se exprimă într-o măsură mai mare sau mai mică și în trăsăturile sale fizice, în fizionomia sa.

Exemple relevante în acest sens ni le oferă Stahi mai ales în autoportretele sale, dar și în portretul soției, în portretul de fată de la München, în portretul lui Gheorghe Asachi ș.a.

Sub raport documentar, expoziția are meritul că reflectă toate genurile de pictură abordate de artist — portrete, naturi statice, flori, compoziții, copii după mari maestri ca Rubens și Rafael — dar ea este meritorie și sub raportul reprezentării tuturor laturilor activității desfășurate de Constantin D. Stahi: pictura, gravura, grafica, învîntămîntul artistic.

În această privință trebuie să subliniem faptul că un aport esențial la cunoașterea completă a artistului îl aduce catalogul expoziției, redactat de muzeografa Maria Hatmanu, catalog care nu numai că este primul studiu serios și exhaustiv asupra vieții și operei lui C.D. Stahi, dar prin amploarea și autenticitatea informațiilor pe care le conține el oferă și o imagine evocatoare a unei întregi epoci, epoca în care a trăit și a creat vrednicul artist moldovean.

CLAUDIU PARADAIS

Cadru din *„Șapte bărbați și o ștrengărită”*

E din părinți lăsat
să-ntinerim,
și frați de sărbătoare,
să-nchinăm:
Cu merii albi bătuți
să nu ne dăm,
noi nu sintem veniți
să ne oprim.

În țara Eminescu —
cum se știe
o carte-i sufletul
de poezie...

alt mindru Voroneț

Nețărnut e gîndul
azi, domnesc!
Și-s tei frumos în codrul cu bătrînii...
Pe-o lacrimă de-a lor
ne-ncredem
cînd de rost,
sfînjit, săpăm fîntînii.

A fi izvor în psalmul dimineții?
A fi și-n bucurie și-n durere
Același frate!

Spun: în capul singelui nostru
e Ștefan Voievod,
dar totdeauna
pină-n Decebal să-ntinerim.
și zic la sărbători:
e țara azi
alt mindru Voroneț care-l zidim.

OCTAVIAN VOICU

numai lingă munții aceștia

Fii tu cel așteptat, binecuvîntat
cu iubirea ta ținutul
adus pe umeri de ai mei
din osîndă și din tăceri
Numai lingă munții aceștia
vom sui casă, vom ciopli
noaptea pe lună, în lemn
de stejar, o troiță
cu numele bătrînului
cel mai bătrîn din neamul nostru

Și el a povestit la focul
rămas nestins peste veac
povestea cu un cioban
care și-a aminat somnul
în ierburile veșnice, numai
din dorința
de a nu se despărta de turma și
de muntele lui

Fii tu cel vestit, cîntărețul
încă neștiut a tot ce în grădina
aceasta
poartă însemnul fierbinte
al semințelor ducînd în lumină
chipurile noastre de mai înainte.

GEORGE CHIRILA

stejarul

Crește de jumătate de veac și încă mai de mult
Stejarul, în munți sunîndu-și frunza aproape de soare,
A răsărit din sămînța ocrotită de sufletul omului,
Din lacrima limpede a atîtor neliniștite izvoare.

Departa în timp se mai aude vîietul de arme și cai
Neoameni lovind cu săbii în ființa fîntinilor țării,
Plînsul bărbat al celui căzut prea devreme în luptă
în focul de ură aprins la marginea rece a zării.

Pe scoarța stejarului creștez amintirile rămase în gînd
Și trec prin pădurea străbună, voievod al luminii,
Sărut firul de iarbă așa cum mama își sărută feciorul
Cînd ochii lui calzi fug în basmul grădinii.

Urcă de jumătate de veac și încă de mai de demult
Stejarul veghind lăstarii din sol de baladă
Răsărit din sămînța fierbinte ca singele nostru
Într-un decembrie trandafirii înflorînd pe zăpadă.

AUREL BUTNARU

MODELE ROMANTICE LA V. ALECSANDRI

Izvoarele romantismului românesc au origini diverse și istoria literară a adus aici lămuriri utile definitive. În special, în cazul unor poeți ca Eliade Rădulescu, Vasile Cîrlova, Gr. Alexandrescu sau chiar Dimitrie Bolintineanu, elementele împrumutate din literaturile apusene au fost evidențiate cu suficientă claritate. Cîțitorului contemporan îi apare limpede caracterul eclectic al literaturii de la începutul secolului trecut, recunoscînd cu ușurință ceea ce provine din poezia ruinelor, a mormintelor etc. și în ce măsură registrul poetic preromantic a fost reformulat cu destulă îndrăzneală în spiritul vizionarismului.

Nu s-a insistat însă îndeajuns asupra altui factor constitutiv al romantismului românesc și anume asupra aceleia determinat de creația populară. La Vasile Alecsandri, de pildă, există poezii de inspirație istorică în care romantismul se structurează într-o manieră cu totul diferită de cea a scriitorilor din generația anterioară, dovedind schimbarea de concepție în privința tratării folclorului, adusă de programul de la 1840. În *Dan, căpitan de plai*, poem romantic, această trăsătură nu este „adăugată” de poet, ci se găsește în țesătura intimă a cîntecelor populare. *Dan* este un erou idealizat și hiperbolizat în manieră folclorică. Lupta pe care o duce, ajutat de Ursan și de Fulga, împotriva tătarilor aminteste de pasaje binecunoscute din balade. Numai cine are o lectură apreciabilă de basme și de cîntece epice poate accepta portretele și întâmplările surpradimensionate din această poemă. Dar Ursan pare neobișnuit în acest context de formule poetice tradiționale. Aici poate fi întrezărită contribuția personală a autorului. Așa cum o va face și Mihail Sadoveanu, el a dorit să aducă un elogiu acelor eroi a căror forță morală și fizică este sinonimă cu cea a naturii primitive și ocrotitoare, potrivit unor concepții romantice cunoscute.

Totodată, autorul *Pastelurilor* a dat un exemplu de mîmăre a folclorului. Aceasta s-a petrecut, bineînțeles, în anii de ucenicie literară, căci volumul *Doine*, atît de salutar pentru cultura noastră originală, este totuși o lucrare de ucenicie. Ciclul suscită însă discuții speciale privind natura sa folclorică. *Cîntec haiducec* este o variantă similară cu poezia *Durdă* de Nicolae Văcărescu. Deosebirea de viziune estetică însă, față de predecesorul său poate fi surprinsă dacă ținem seama de structura individuală a autorilor. Fără îndoială că, privite din prisma lectorului contemporan, textele nu îndreptățesc atributul de „realiste”. Dar Alecsandri și generația sa au văzut dincolo de această apreciere simplificatoare. *Cîntec haiducec* și întreg ciclul de *Doine* cuprind aspecte de viață, eroi legendari și pagini de istorie privite cu venerație și cu entuziasmul propriu spiritelor exaltate și romantice. Obișnuții să separe trecutul de prezent într-o manieră pe care noi cu greu ne-o putem imagina, scriitorii de la jumătatea secolului trecut știau să înalte totodată faptele care, evident pentru noi, țin de datele concrete ale realului, în lumea fabuloasă de altădată, sinonimă pentru ei cu istoria și poezia. Atitudinea lor sentimentală față de personaje și întâmplările din creațiile culte, dar după modele populare, fie că era vorba de haiduci, fie că era vorba de eroi din cîntecele epice, vitejești, era perfect asemănătoare cu aceea a poezilor anonimi. Același entuziasm și aceeași încântare naivă îi făceau să vadă faptele de altădată în proporții fabuloase, iar legenda devenea o realitate posibilă.

Dintr-un asemenea climat spiritual s-au conturat *Doinele* lui Vasile Alecsandri și aceeași atmosferă i-a întreținut succesul în vreme. Nu este vorba numai de simple tablouri din trecut cu efecte moralizatoare și nici numai de intenția expres programatică de a fundamenta originalitatea literaturii române. A-

lături de acestea și mai presus de ele era vorba de revelațiile estetice ale unei generații care se regăsea pe ea însăși, iluzionîndu-se, în icoanele argintate ale trecutului. Această descoperire a hotărît și destinul primului ciclu original al poetului. Prin *Doine* și prin poeme ca *Dan, căpitan de plai*, se produce un proces de autohtonizare a romantismului, întrucît formele de expresie străine sînt concurate sau

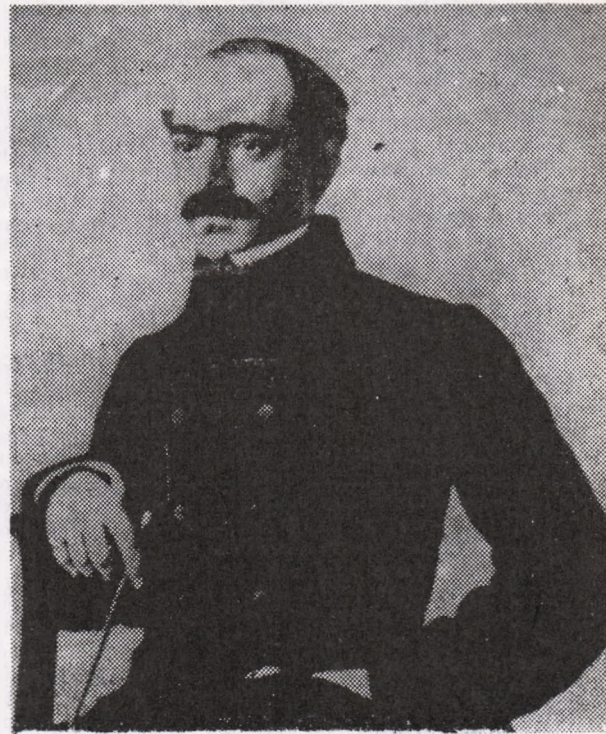
nele lui Vasile Alecsandri au evidențiat și lirismul specific poporului nostru ca particularitate etnică. Titu Maiorescu îl recunoștea în „sentimentalitatea doinelor” și găsea argumente împotriva lui Duiliu Zamfirescu, acesta din urmă fiind înclinat să accepte eroismul baladelor și să dezaprobe categoric lirismul cîntecelor, ca și formula romantică „românul e născut poet”. În realitate, atît sentimentalitatea doinelor, cît și

cîntecelor epice care se caracterizează stilistic prin cumulara neobișnuită de verbe, ceea ce pretinde desfurare în timp și gradație. În anul 1919, G. Ibrăileanu îi reactualiza pe patruzeci-optiști atunci cînd vorbea cu încredere despre „spiritul poetic al poporului, datorit rasei ori raselor contopite”. El era animat de același spirit polemic și făcea aceeași paralelă cu literatura cultă ca și Alecu Russo ori Titu Maiorescu. „În privința genurilor, mai scria autorul *Spiritului critic*, vom avea de observat că poezia populară nu poate ținea piept decît cînd e vorba de genul simplu liric și mai ales de baladă, de altminterlea aproape singurele genuri importante din literatura populară”. Lăsînd la o parte amestecul formelor de expresie și reducerea genurilor literare la conceptul romantic de poezie, observăm că autorul articolului din *Insemnări literare*, recunoștea în folclor exact aceleași compartimente din colecțiile lui Vasile Alecsandri sau din primul ciclu original realizat din aceleași izvoade populare. Ideea transpare și la Mihail Sadoveanu. Și autorul *Baltagul* se asocia părerii mai vechi că „doina și cîntecul bătrînesc au fost izvoare de viață și energie... Cultul naturii și al trecutului se regăsește la Mihail Sadoveanu în consonanță cu marii romantici. Căci și el are convingerea herderiană despre „sufletul popoarelor întrupat în opere de artă și glasul inimii lor”. Și el este înclinat să creadă că anumite poezii populare n-au echivalent poetic în literatura cultă sau în folclorul altor popoare, pîrîndu-i-se demnă de relevant, în discursul de la Academie, intenția manifestă a lui Vasile Alecsandri ori a lui Delavrancea de a fi susținut „un fel de primat artistic față de producția similară a altor neamuri”. Și pentru Mihail Sadoveanu codrul și munții înseamnă „sălaşul neamului”, idee prefațată de patruzeciopțiști și prelucrată de Hasdeu pentru a sustine cu argumente filologice că naționalitatea română s-a născut „în secolarele păduri ale Carpaților”. Cu Maiorescu, povestitorul se întîlneste direct atunci cînd estimează lirismul din *Miorița*, iar observațiile sale, mai mult intuitive, sînt de-a dreptul relevante și mult mai convingătoare decît cele lucide ale criticului de la *Convorbiri literare*, deși intenționalitatea este romantică și într-o parte și în alta: „Primitivii aceștia au ceva nobil și distinct, numai al lor, deci numai al nostru. Lirismul acesta apos, adică această contradicție imposibilă și confuzie a genurilor, își are semnificația ei pentru cel care caută specificul, nota originală, a literaturii noastre culte”.

eroismul baladelor sînt concepte tipic romantice, iar creația eminesciană, ca și cea a lui Sadoveanu, s-a dezvoltat în această perspectivă. O investigație concretă în operele celor doi scriitori ar convinge cu argumente precise în ce măsură fondul lor sufletesc a fost structurat în consonanță cu doina, cu balada sau cu basmul, confirmînd totodată propriile lor mărturisiri literare. Maiorescu se înșela crezînd că Alecsandri a intuit cu „instinctul lui de poet” nota dominant lirică a poeziei folclorice. Căci, pe de o parte, el a făcut-o cu bună știință, pe de alta, autorul a apreciat deopotrivă și eroismul baladelor, iar această atitudine pornește dintr-o convingere proprie epocii. Primul care prețuiește specificul liric al poporului nostru este Costache Negruzzi cînd scria că „ceea ce caracterizează pe moldovean sînt doinele sau cîntecele muntene”. Această afirmație pare să fie în avantajul celor două secțiuni ale liricii anonime, dar autorul aduce elogii deopotrivă și personajelor din cîntecele epice, cărora le prețuia spiritul de aventură romantică. Nu este exclus ca el să fi înțeles prin formula cîntec ceea ce noi înțelegem prin termenul cînturăresc de baladă. Alecsandri consacră aproape în întregime articolul *Românii și poezia lor* studiului cîntecelor bătrînești, relevînd romantismul lor fascinant, indiferent dacă exagerează sau nu în această apreciere. Ideea lirismului se prelungește foarte departe la scriitorii români. În articolul lui Hasdeu, *Frunza verde*, este subliniată afecțiunea organică a strămoșilor cu natura, pretext pentru „cîntece de o melancolie adîncă”, în aceiași termeni întîlniți deopotrivă și la Delavrancea. În discursul de la Academie, autorul piesei *Apus de soare* invoca teoria artelor spațiale și temporale, teoretizînd asupra eroismului

„Românul își iubește pămîntul, unde s-a născut, ca un rai, din care nici tiraniile cele mai crude nu sînt în stare a-l goni. Cîte năvăliri de barbari au trecut peste biata țară! Cîte palme dumnezeiești au căzut peste bietul român!... și cu toate acestea poporul au rămas neclintit pe locul său, păstrîndu-și naționalitatea în mijlocul aprigilor nevoi, și zicînd spre mîngiere: apa trece, pietrele rămîn!”

V. Alecsandri
(„Românii și poezia lor”)

înlocuite cu altele ce provin din repertoriul tradiției, al liricii, al cîntecului epic sau al basmului. Aici își are originea cel de al doilea mare izvor al romantismului românesc, transmițîndu-și ecurile în tonalități variate la scriitorii generațiilor ulterioare susținători conștienți ai programului de la 1840. V. Alecsandri a avut inspirația să nu persiste în exerciții mimetice. În schimb, *Doinele*, ca și *Lăcrimioarele*, și mai puțin *Mărgăritarele* și-au deschis alt destin mult mai sigur și de durată și anume au început să patronizeze spiritual dezvoltarea literaturii române, așa cum s-a arătat în repetate rînduri de la Maiorescu încoace. Poetul nu a șovăit să se abată uneori de la modelele folclorice, respicînd însă ideea cultivării realităților naționale propusă de programul Daciei literare. *Pluțul blăstămat*, de pildă, din 1888 este o poezie romantică prin impulsivitatea tonului polemic. Aici apare un tip de tiran, des invocat de generația lui Victor Hugo, întrucît favorizează tablouri antitetice, discursuri violente sau patetice. Nu lipsește nici femeia răzvrătită, ca în *Impărat și proletar*, personaj regizat cu meșteșug romantic, dezvoltînd intenția de a mari capacitatea tensională a poemului.

La același autor, coexistă deci un text construit cu ajutorul unei sintaxe a romantismului, însușită cînturărește și devenită una din formele de expresie proprii generației, pentru că, în altă parte, în *Dan, căpitan de plai*, să-și facă loc alta similară, dar de proveniență autohtonă. Există cazuri cînd anumite aspecte ale vieții românești, trecute ori contemporane, nu sînt evocate din perspectivă folclorică, iar operele se integrează într-o tipologie romantică distinctă, așa cum se întîmplă, de pildă la Eliade Rădulescu (*Adio la Tîrgoviște*), Grigore Alexandrescu (*Umbra lui Mircea la Cozia*), Vasile Alecsandri (*Pluțul blăstămat*), Eminescu (*Epigonii*), Al. Macedonski (*Noptile*), indiferent de gradul lor de originalitate. Asimilarea nu este totdeauna perfectă. Dar există și cazuri, cum am mai spus, cînd anumite aspecte de viață, mai ales trecute, sînt evocate cu mijloace autohtone și, în primul rînd, prin viziune folclorică. Atunci romantismul devine intrinsec vieții românești și nu se mai pune problema integrării „din afară”, ci mimarea prudentă a modelelor sau reformularea acestora.

Colecțiile folclorice și Doi-

POEZIA LUI ALECSANDRI ÎN EPOCĂ

Ca și M. Kogălniceanu, Russo, Bolliac, bardul de la Mircești înțelege de vreme ce literatura este mărturie vibrației conștiinței lui de cetățean, este manifestarea atitudinii lui civice. Contactul cu teoria romantică se arată a fi hotărâtor pentru direcția concepției sale artistice. Deviza „artei utile”, înscrisă pe steagul romanticilor, îl câștigă. Literatura este văzută ca o mărturie a comunității dintre năzuințele creaturii și progresului patriei.

Pornind de la această observație, înțelegem conținutul caracterizării activității lui Alecsandri, făcută de Ibrăileanu: „opera sa este, pînă la 1860 și uneori și după aceea, strîns legată de evenimentele importante ale țării. La orice răsplată a istoriei și culturii române din o bună parte a veacului trecut, îl găsim pe Alecsandri” (Note și impresii).

Activitatea poetică a bardului de la Mircești este legată strîns de elementele specificului nostru național: de folclor și tradiții, de trecutul de luptă, de natura patriei, de năzuințele poporului, de originea noastră romană, de sensul existenței noastre la grădina bătrînului Danubiu.

Primul volum, „Doine și lăcrămioare”, apărut la Paris, în 1853, cuprinde poeziile scrise între 1842 și 1852, împărțite în trei cicluri: Doine, Lăcrămioare, Săvenire. „Doinele” sînt poezii lirice scrise sub direcția inițierii a creației folclorice pe care o culesese în lungile peregrinări prin munți sau le primise de la prieteni intimi, tot așa de feroc și admiratori ai creației populare. Ciclul poate fi considerat un omagiu adus acestei „averi naționale”.

Următorul volum, apărut în 1863, reprezintă ediția a doua a primului, la care a adăugat ciclul „Mărgăritărele”, poezii compuse între anii 1852 și 1862. Ciclul se deschide cu un cîntec revoluționar sunind ca o Marseillaise a noastră, „Deșteptarea României”, urmată de „Hora unirii”, apoi de puternica imprecăție „Moldova în 1857”, de „Sentinela romană”, de „Moșul și secuial”. Volumul este tipărit în vremuri tîhnite, după Unire. Acum, putea să-și publice poezii care, la vremea lor, acuseseră un rol de seamă în mobilizarea contemporanilor la realizarea marilor evenimente ale vremii.

„Deșteptarea României” circula în 1848 clandestin, în foi răslețe, fără dată și fără nume de autor. Ea fusese compusă de poet după izbucnirea revoluției franceze din februarie (22, 23, 24), 1848, deci înainte de 30 martie, cînd avea să se producă revoluția la Iași. Poate că a fost scrisă sub impresia unei scrisori primite de la Bălcescu, care era la Paris, datată 24 februarie 1848. De acolo, de unde fusese prins în vârtejul revoluției franceze, trimisese prietenului său o chemare entuziastă. În scrisoarea lui Bălcescu, găsim aceste cuvinte: „Aflăm că nația cea mare s-a ridicat și că libertatea lumii s-a realizat”. Ele sînt foarte apropiate de acelea ale lui Alecsandri din primele strofe. „Iată! lumea se deșteaptă din adîncii ietergii! / Ea pășeste cu pas mare cîtr-un țel de mult dorit”. Alecsandri, însușit de avîntul și măreția cuvintelor lui Bălcescu, compune un cîntec de chemare la deșteptarea națională. La lupta revoluționară pentru libertate și unire, în care înțîlmim, pe alocuri, cite un ecou din cîntecul plin de avînt al marii revoluții franceze. Poezia aceasta, cu un caracter dinamic, era un îndemn la acțiune imediată. Lărgimea obiectivului ei era în spiritul revoluționarilor români de la 1848, despre ceea ce ar fi trebuit să fie mișcarea națională a românilor. Din primul moment, Alecsandri se gîndește că revoluția mult visată nu trebuia să se săvîrșească separat, ci în unire unii cu alții, în vederea unei vieți laolaltă a tuturor românilor, așa cum avea s-o aducă desfășurarea vremilor în curs de 70 de ani, din 1848 pînă în 1918. Și după cum poezia lui Alecsandri s-a aprins de la cuvintele înflăcărate ale lui Bălcescu, tot astfel, la rîndul ei, „Deșteptarea României” a inspirat altă poezie eroică „Deșteptă-te române” a lui Andrei Mureșanu. Poetul ardelean își intitulează poezia „Răsunetul”, arătînd că ea este un răspuns al românilor ardeleni la chemarea poetului moldovean.

Altă poezie cu mult răsunet în epocă a fost „Sentinela romană”. Romantică evocare a trecutului, vibranta expresie a conștiinței etnice forma un crez pentru susținerea și exaltarea sufletelor pentru toate generațiile. Poema are asemănări cu partea de la început a „Cîntării României” a lui Russo. Ca și în aceasta, se descrie cucerirea Daciei, vremurile pașnice și fericite din perioada formării poporului român, luptele de apărare cu barbarii veniți din stepele Asiei. Poema poartă un motto: „Românul nu pierde”, fiind o energică și mindră expresie nu numai a semnificației poemei, ci și a crezului patriotic al poetului. „Sentinela romană” este produsul lăunilor de pribegie petrecute în Transilvania. Se știe că poetul a stat mai mult la Brașov, deci în apropierea Carpaților, unde i s-a „născut”, după expresia lui Bălcescu, trecutul nostru îndepărtat. Entuziasmul aprins în sufletele ardelenilor, cu privire la originea romană a românilor și-a găsit înția expresie artistică în această poezie a lui Alecsandri, pribeg în Transilvania în zilele Marelui Adunări Naționale din Cîmpia libertății, 3/13 mai 1848.

Tot o poezie alcătuită în aceeași perioadă (17 aprilie — 16 iunie 1848), la Brașov, este „Moșul și secuial” cu subtitlul „Scenă din munții Ardealului”. Moșul își afirmă cu convingere autohtonismul. Se știe că în această perioadă împotrivirile au îmbrăcat formele violenței dintr-o parte și din alta, dar nu-i mai puțin adevărat că înșiși unghurii recunoșteau prin unii reprezentanți ai lor dreptatea românilor. Astfel, baronul Wesselényi a afirmat în parlamentul ungar, la 24 august 1848: „Numai pacea în înțelegerea ne poate salva. Români merită deosebită simpatie și numele acesta (de român) nu trebuie să le fie refuzat, căci este adevărat că ei sînt descendenții românilor”. (Elena Rădulescu-Pogoneanu, p. 40, apud Setton-Watson, A. History of the Roumanians, Cambridge, 1934, p. 287).

Din același volum, merită să amintim poezia „N. Bălcescu murind”. Alecsandri, prietenul cel mai apropiat sufleteste al lui Bălcescu, nota, cu ocazia morții acestuia, cuvintele: „Mult jălitul N. Bălcescu, autorul a mai multor scrieri istorice de mare însemnătate, foarte iubit al tuturor celor ce l-au cunoscut, s-a săvîrșit din viață la Palermo, în 28 noiembrie, 1852”.

Această elegie este un interesant exemplu de lirism obiectivizat. A exprima propriile sentimente ale lui Bălcescu în apropierea morții, aceasta o putea lua asupra-și doar Alecsandri, care-l iubea ca un frate, petrecuse cu el, în 1847, luni întregi în Italia, în exil la Paris, își scriseseră unul altuia lungi și afectuoase scrisori, după întorcerea în țară a lui Alecsandri.

Tot aici se găsește și populara „Hora Unirii” pe care, mai târziu, Vasile Alecsandri o va publica alături de poeziile populare în colecția din 1866. Ea se ivise în cugetul poetului — într-o formă mai îndrăznească, ca o chemare la

o unire mai mare — unirea într-o singură țară a tuturor românilor în iunie 1848, cînd poetul se găsea în mijlocul românilor ardeleni, după adunarea de pe Cîmpia libertății. „Foaia pentru minte, inimă și literatură” publică sub semnătura „Un român” o poezie de 5 strofe intitulată „Hora Ardealului”, în care prima strofă este întocmai cu aceea din „Hora Unirii”. Noua variantă, „Hora Unirii”, a fost compusă în zilele pline de mari speranțe ale pregătirii Unirii, prin mai — iunie 1856. Imediat ce a fost dată la lumină, a cunoscut o mare popularitate. Era cîntată în toate marile ocazii, împotriva dispozițiilor stăpînirii, care o interzisese. Ea a pus la unison sufletele contemporanilor în pricină marelui act național care se va desfășura ca formă la 24 ianuarie 1859. Poate cea mai vibranta poezie patriotică a lui Alecsandri este poezia „Moldova în 1857”. Anul 1857, spre deosebire de anul 1856 (în care răsar întiele speranțe ale unirii) este anul luptelor aprige duse în Moldova pentru unire. E anul în care s-au petrecut alegerile nelegale din iulie, consacrarea lor în august, iar după finerea alegerilor definitive, deschiderea „Divanului ad-hoc” la 22 (Iași) și 30 septembrie (București). A fost o vreme de frămîntări și de temeri de revoluție, de care ar fi profitat Austria și Turcia spre a zădărnici, prin ocuparea Principatelor, orice încercare de reorganizare și de renaștere a lor. Și, în adevăr, aceste mari puteri lucrau împotriva spiritului general din cele două țări românești de a se uni. Acțiunile în defavoarea unirii se țineau lanț. Împotriva acestor dușmani ai năzuințelor maselor largi, Vasile Alecsandri aruncă „un sublim blestem”, cum l-a numit Hasdeu, blestem în care respiră o patetică iubire de țară.

În continuarea activității poetice a lui Alecsandri sînt „Pastelurile”, compuse mai toate între 1867 și 1870 și publicate în Convorbiri literare în aceeași vreme.

Cum era și firesc, aici poetul se impregnează pe nesimțite de poezia vieții de la țară, pe care ochiul, sufletul său era făcut să o simtă. După o lungă gestație, senzațiile și impresiile vor izbucni deodată cu intensitatea unei revelații. Evenimentul care s-ar părea că prilejuise, ba chiar provocase această izbucnire, fu apariția „Convorbirilor literare”. N-ar fi exagerat de a afirma că Pastelurile lui Alecsandri căsar odată cu „Convorbirile literare”.

„Intr-o epocă ca aceasta, unde țările noastre au a se lupta cu dușmani puternici care cearcă a întuneca nu numai drepturile politice, dar și chiar naționalitatea românilor, poezia populară ne va fi de mare ajutor spre apărarea acestia; (...) românii tot români vor rămînea și vor dovedi că sînt români prin limba lor, prin tradițiile lor, prin obiceiurile lor, prin chipul lor, prin cîntecele lor și chiar prin jocurile lor”.

V. Alecsandri

grup de pasteluri. Ceea ce a încîntat de la început, ceea ce încîntă și astăzi în aceste poezii simple, „ușoare” cum le numea poetul, în modestia lui, este — pe lângă armonia limbii, desăvîrșita sinceritate a sentimentului.

Următorul volum de versuri este cel din 1875, intitulat Legende. În el sînt cuprinse poezii care apăruseră între timp în Convorbiri literare, între 1869 și septembrie 1875. Ceea ce face adevărată valoare a ciclului sînt legende istorice care învie pagini mărețe din istoria poporului nostru. În fruntea acestora stă „Dumbrava Roșie”. Era întîiul poem epic cu care se putea mîndri literatura română. În culmea carierei literare a poetului, poemul constituia o replică la „Sentinela romană” scrisă cu un sfert de veac înainte. Acela, în epoca renașterii naționale, preamărea originile și rolul ce avusesem ca popor în zorii vieții noastre istorice. Acum, „Dumbrava Roșie” dădea o pagină colorată, bogată în amănunte din epoca de aur a istoriei Moldovei.

„Dan, căpitan de plai”, al doilea poem eroic din ciclul „Legendelor”, vine, prin însemnătatea subiectului, și prin proporțiile compunerii, imediat după „Dumbrava Roșie”. În pricină concepției și a realizării artistice, opera se alătură celor două „poeme istorice” anterioare: „Sentinela romană” și „Dumbrava Roșie”, fiind o continuare a lor. „Dan căpitan de plai” are ceva din aerul baladelor populare. Numele eroului principal, cu sonoritatea lui, vine parcă din mari depărtări și e ca o chemare la luptă. Prezentat în proporții mitice, poetul intrupează în el lupta eroică a poporului român și, în special, a țărănimii, pentru apărarea patriei.

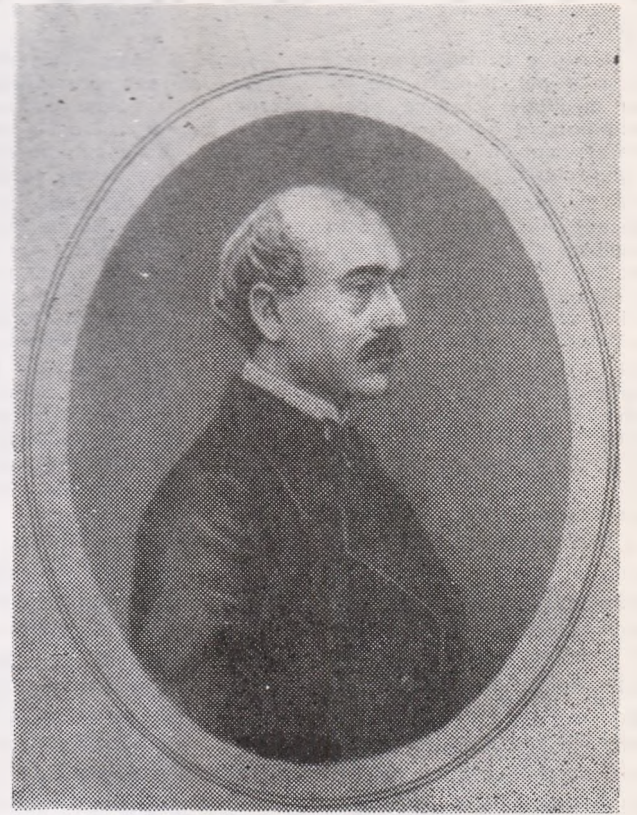
Următorul volum „Legende nouă”, apărut în 1890, cuprinde legende scrise după septembrie 1875, însumînd și creații ca „Ostașii noștri” și „Cîntecul gîntei latine”.

Ciclul „Ostașii noștri” reuneste într-o broșură apărută în 1878 și apoi introdusă în volumul amintit, zece poezii inspirate din faptele de arme ale românilor în războiul independenței. Au fost scrise între august și noiembrie 1877 și publicate în Convorbiri literare din ianuarie și februarie 1878. Singură „Balcanul și Carpații”, datată 14 mai 1877, este scrisă înainte de intrarea noastră în război, îndată după ședința Camerei deputaților în care s-a proclamat independența României, la 9 mai 1877. Ce a impresionat pe Alecsandri în acest război a fost admirabila vitejie a țărănilor români.

„Cîntecul gîntei latine” a fost scris și premiat în 1878. Cu el, numele lui Alecsandri a fluturat pentru un moment pe buzele tuturor oamenilor de cultură din țările latine. La noi, a avut un excepțional răsunet și s-a menținut multă vreme în amintire. Printre titlurile de glorie ale poetului este și acela de a fi obținut premiul pentru „Cîntecul gîntei latine” la concursul de la Montpellier. Iar el a scos în evidență trei din principalele trăsături ale rasei latine: misiunea ei de fruntaș în cultura omenirii, frumusețea ținuturilor locuite de neamurile ce o alcătuiesc și curajul și energia cu care a luptat pentru libertățile omului și ale națiunilor.

Privind retrospectiv evenimentele social-politice din veacul al XIX-lea și creația poetică a lui Alecsandri trebuie să recunoaștem că acel care le-a aureolat cu nimbul poeziei și a contribuit implicit la mărirea strălucirii lor a fost Alecsandri. La asemenea versuri care acuseseră și ele o contribuție la înfăptuirea acestor evenimente se va fi gîndit Eminescu, cînd scria: „Voi credeți în scrisul nostru... / Și de aceea spusa noastră era sintă și frumoasă...” Poezii ca „Sentinela romană”, „Hora unirii”, pe care adolescentul Eminescu le va fi recitat cu entuziasm, i-au inspirat venerația pentru literatura generației trecute, mărturisită în „Epigonii”. La 1870, cînd tînărul Eminescu scria acele versuri de recunoștință, era foarte aproape de acele mari realizări naționale și de luptele care le produsese, simțînd în toată ființa sa ce mare suflet vibrase în poeziile lui Alecsandri. Literatura din epoca renașterii noastre naționale — și în primul rînd poezia lui Alecsandri — cu toată naivitatea ei — uneori — nu fusese o literatură stearpă, fără legătură cu viața țării, ci izvoitese din inima națiunii și se revărsase asupra ei.

I. D. LAUDAT

MILITANT UNIONIST

Consecvent concepției sale de scriitor militant, în anii premergători unirii principatelor române, Alecsandri a fost un factor mobilizator de prim rang. Gazete și foi volante întrețineau entuziasmul; Hora Unirii, scrisă în 1856, circula din gură-n gură. După exemplul bardului de la Mircești, poezi și simpli versificatori înflăcărați se consideră datori să susțină nobila luptă pentru unire. Pictorii Th. Aman, Ion Negulici, Gh. Tattarescu și alții exprimă și ei idealurile unirii, făcînd plastică militantă. Muzica își asumă misiunea de a dinamiza și încuraja la acțiune, Al. Flechtenmacher compunînd cunoscuta melodie a Horei Unirii, cu o foarte largă răspindire. „Hora Unirii” povestea Nicu Gane — se cînta și se juca în toate răsplatile; versurile lui Alecsandri erau pînă și în gura copiilor.

Dintre poezii vremii, Alecsandri își leagă numele mai mult decît oricare altul de marea luptă pentru unire, contribuția lui fiind pe drept cuvînt cea mai cunoscută. La Alecsandri, acțiunea politică se îmblina cu creația literară, apelul „Hai să dăm mină cu mină” traducînd plastic importanta idee a solidarității naționale.

O constatare din viața de fiecare zi, — „unde-s doi puterea crește” — devine ideea de sprijin a unei strofe lapidare ca un proverb. Într-o foaie volantă, poetul deplîngea o „țeară de jale”, Moldova anului 1857, căreia îi anunța înălțarea. „Cădea-va zidul” despărțitor. „E scris-n ceruri sînta Unire”. Înrațîtor „Dușmani ai țării! Cruzi vinzători”, le e rezervată urgia:

„Blăstămul țării curînd să

Pe capul vostru nelegiuit!

Blăstăm și ură!... Lumea

Cit rău în lume ați făptuit!”

Și scena și-a adus contribuția la propagarea ideilor unioniste. Dinamicul Alecsandri scria în 1858 aceste cuvinte: „Ne aflăm în ajunul unor mari evenimente și în lupta crîncină pentru realizarea unui mare vis: Unirea Moldovei cu Valahia... am căutat să fac din scenă un auxiliar puternic pentru succesul luptei noastre... Pagini dramatice ca Sandu Napoia, ultra retrogradul, Clevetici ultra demagogul, „cîntecul comic” Paraponis și altele militează pentru progres în general. Inspirat din frămîntările unirii sînt Păcală și Tindală, „diolog politic” în versuri și Cînel-Cinel comedie cu cîntec, într-un act. Scena din

Cînel-Cinel se petrece la o moșie din Valahia, lângă hotarul Moldovei, cu un an înaintea Unirii. Intriga, de un pitoresc naiv, e simplă. Un fecior boieresc, Graur, din Moldova, duce un răvaș și o căprioară pitarului Sandu, de peste Milcov, din partea unei rude moldovene. Prezența unor fete exuberante la conacul muntean deschide drum inevitabilei idile. Unda unui optimism sîntos circula de la un capăt la altul al piesei. E multă tinerețe; intriga erotică prin urmare nu poate lipsi. Fetele boierului Sandu s-au îmbrăcat în stroie naționale. „Vă întreb sorioare — spune Smă-rîndița — care haine poate să ne prîndă mai bine, pe noi care sîntem române, decît haina românească”. Graur se apropie cu interes de Florica, fată în casă care-l cercetează cu mirare pe moldovean. Dar tînărul proprietar i-o taie scurt: „Moldoveanu, muntean, tot una și — tot român!”. Fiecare își laudă provincia, prilej pentru Graur de a aduce cu îndeminare vorba despre Unire. „Coroana lui Ștefan cel Mare a ieșit din pămînt ca să încunune viitorul țării. Alți nu se vorbește pe la noi”. Emisarul moldovean le determină pe tinere să mergea în sat și să cînte Coroana Moldovei, cu versuri care slăvesc unirea.

Campania unionistă a bardului a avut ecou imens. Cezar Bolliac îi răspundea cu un vibrant Răsunet la Hora Unirii: „Danțu-n horă s-ocoloască! Toată țara românească!”. Stăruitoare este la patriotul muntean ideea obișnii comune a moldovenilor și valahilor:

„Sîntem gemeni, măi

firtate,

Din părinți într-o dreptate,

Ca doi ochi la semănare,

Ca doi brazi la înălțare.

Cum te chemi, așa mă

cheamă;

Ce te temi, d-aiă mi-e

teamă;

Imi ești frate și-ți sînt

frate,

În noi doi un sufleț bate”.

După exemplul bardului, alți poezi, între care C. D. Aricescu și Em. Cobălcescu, au scris și ei cite o „horă a unirii”.

Pe lângă marile lui merite ca scriitor clasic, Alecsandri scriitorul-cetățean și-a câștigat o dreaptă popularitate în ipostaza de cîntăreț al luminosului act al Unirii.

COSTIN STRĂJESCU

POET PATRIOT

Există o strânsă corelație între numele și opera unui creator, incit pe Eminescu, de pildă, îl asociem spațiului silvestru sau meditației cosmice; pe Alecsandri nu-l putem concepe decât iradiind optimism sau ca poet al marilor aspirații populare. Format în plin romantism, structura lui Alecsandri este a unui clasic, nu în sensul unui cult al valorilor umane eterne, nici ca interpret al existenței într-o viziune raționalistă, abstractă. Din romantism păstrează afectivitatea, euforia vieții concrete, expansiunea, de unde revărsarea în afară, poezia rezultând din prea-plinul emoției. Nu are nici sentimentul grav al timpului, al relativității, atât de specific romanticilor; nu cultivă nici visul treaz; nu-l pasionează nici substanța feerică, nici misterul profund al lucrurilor. Clasicismul lui Alecsandri e, înainte de toate, o problemă de echilibru, mai bine spus de integrare într-o existență nu numai acceptabilă, ci aprioric frumoasă, deci destinată să împodobească un destin. La Eminescu, romanticul, existența e constituită din voluptate și durere, într-o fuziune inextricabilă, sugerind zădărnicia marilor elanuri. Alecsandri își acordează lira cu ritmurile și suprafețele luminoase, poezia fiind nu cunoaștere, ci exultanță, acțiune; nu aventură interioară, ci laudă a permanențelor lumii, mișcare vitală și acord cu natura. Tonică în mod exemplar, traducând apetența sufletului popular pentru natură, dând expresie sentimentului colectiv de solidaritate cu istoria, dinamic orientată în direcție profetică, vizionară, lirica aceluia care, pe drept cuvânt, a fost elogiat ca **bard național**, adună într-o albie largă tendințele spiritualității și aspirațiile generoase ale epocii. A oferit modele altora, a educat gustul și simțirea contemporanilor, deschizând drum lui Eminescu. Rapsodul a configurat o epocă, devenind ceea ce Victor Hugo vedea ca titlu de glorie pentru un poet: „un ecou sonor al epocii”.

Explicația fenomenului Alecsandri ține de orientarea, prin intermediul folclorului, spre specificul național, de caracterul militant al literaturii sale, trăsături investite de un patriotism activ, mobilizator. Pentru Alecsandri, poezia nu e un mod de existență strict individual, ci un glas al mulțimilor, idee exprimată în termeni lapidari: „Poporul... este izvorul celor mai poetice creații, celor mai nepieritoare opere; și poezii mari, care apar ca niște rari meteori, nu sînt decît revelații maeștri ai poeziei popoarelor — concentrată în sinul lor”. Iată o convingere estetică și patriotică, influențată poate de tezele lui Kogălniceanu și Russo, dar purtând, prin intermediul creației, prestigiul lui Alecsandri. Familiarizați de mult cu acest limbaj, din care rezultă că tinerii de la **Dacia literară** exprimau conștiința de sine a unui popor, astăzi nu percepem poate în dimensiunile exacte rolul imens al unei asemenea gândiri. Pe temeliele ei s-au clădit însă mari edificii literare, care, de la Eminescu pînă la Sadoveanu, traduc modul nostru specific de a privi lumea. **Doinele** lui Alecsandri, crescute din seva populară, pulsind de revoltă socială, reprezintă un manifest literar mult mai bogat în consecințe decît, de pildă, „prefața lui Cromwell” în cadrul romantismului francez.

Contactele cu istoria, exemplele de patriotism din trecut

trebuiau să dea impuls unei demnități naționale îndelung ofensate. Alecsandri din **Deșteptarea României**, din **Adio Moldovei** sau din **Hora Ardealului**, poezii legate de momentul 1848, militantul fervent pentru Unire, cîntărețul înaripat al eroismului popular în războiul de independență — a fost un generos poet al speranței, o prezență și un educator. La creatorul **Horei Unirii**, patosul este expresia unei profunde morale eroice. Pe scurt, la bardul de la Mircești, sentimentul, cuvîntul și fapta se manifestă în concordanță deplină, într-un militanțism civic superior. E nevoie să ne repetăm. Timpul și formația noastră de oameni ai altui secol ne-au obișnuit cu alte forme poetice, dar să nu uităm că de la **Doine** pînă la **Ostașii noștri** s-a conturat un stil Alecsandri; **Hora Unirii** a fost o „Marseillaise” română, definitiv intrată în conștiința generațiilor; **Peneș Curcanelu**, poemul cu versurile lui simple, și alte pagini din ciclul de **Legende**, cu evocări luminoase (ca **Dumbrava Roșie** și **Dan, căpitan de plai**), sînt tot atîtea testimonii ardente de patriotism, care, asemenea baladelor populare, au circulat enorm, alimentînd spiritual idealurile de libertate națională și socială. Eroicul e, precum se vede, o latură fundamentală a patriotismului, căruia bardul i-a conferit o dimensiune instructivă, onorată prin fapte. Alecsandri se consideră poet angajat, responsabil, dator epocii și posterității. În octombrie 1877, în plin război de independență, mișcat de bravura ostașilor țărani, el îi scria lui Iacob Negruzzi: „De-acum mă pot duce pe urma amicilor mei dispăruți; mi-am văzut visul cu ochii; nu mai pot vedea nimic mai frumos...”. Să nu se uite totodată accentele poetului contestatar; în contrast cu mîndra **Odă ostașilor români**, de menționat poezia **Eroii de la Plevna** din care respiră indignarea pentru nerecunoștința oficială la adresa făuritorilor independenței.

Printre alte întîietăți, poetul **Pastelurilor**, pagini scrise la maturitate (între 1868 și 1875), deține și calitatea de inspirat poet al naturii. Cîntarea pămîntului patriei ca peisaj formează ea singură un capitol literar de anvergură. La Hugo sau Carducci, natura era pretext de reverie sau de filozofare, la Alecsandri în primul plan trece sentimentul solidarității cu pămîntul țării, cu istoria, cu oamenii. **Concertul în luncă**, **Malul Siretului**, **Lunca din Mircești**, piese clasice, aparțin fondului de aur al poeziei românești; prețioase în sine, pagini ca acestea au avut pe de altă parte un destin estetic exemplar. Muzica fermecată a pădurilor eminesciene, pastelurile lui Coșbuc, marea poezie a naturii din capodoperele lui Sadoveanu, priveliștile însoțite ale Argeșului evocate de Ion Pillat, toate mărturisind atașamentul pentru acest incîntător spațiu natal, — cadru străbătut de ecouri istorice și spiritualizat de fiorul multiform al dorului — au contingențe cu premergătorul Alecsandri. Prin intermediul afectuosului zugrav, lunca de la Mircești a intrat în nemurire, precum celebrul lac alpestru al lui Lamartine: „Luncă, luncă, dragă luncă / rai frumos al țării mele, / Mîndră-n soare, dulce-n umbră, tainică la foc de stele! / Ca grădinile Armidei, ai un farmec răpitor, / Și Siretul te încinge cu-al său braț dismerdător”.

Intr-un secol și jumătate, cit a trecut de la nașterea poetului, literatura română a marcat o ascensiune continuă. Con-

temporan al lui Bălcescu, Kogălniceanu, Russo, Ghica, al altora din ilustra pleiadă patruzecioptistă, patriot și militant, Alecsandri este unul din promotorii literaturii moderne, figură multilaterală, „personalitate rezumativă”, cum i-a spus Ibrăileanu. Prozatorul și dramaturgul sînt componente ale acestei personalități. Documente ale unei epoci de prefaceri complexe, operele lui au netezit drumul, înlesnind ivirea altora. Este destinul valorilor devenite clasice. La 1878, cînd, animat de conștiința latinității noastre, poetul era încununat la concursul felibrelor (de la Montpellier) pentru **Cîntecul gîntei latine**, laurii îi răsplineau gloria și dîncolo de hotare. Exemplul major al lui Alecsandri, patriotismul, trebuie cinstit mereu, cum o facem în acest iulie aniversar, cu pietatea și grațitudinea cuvenite marilor înaintași.

CONST. CIOPRAGA

Bătrînul V. Alecsandri între fiii săi, Vasile și Iancu. Pictură din 1845 de Levadii.

CLASICITATEA ARTISTULUI

(urmăre din pag. 1)

Literatura noastră cunoaște numeroase opere și personaje memorabile, unele — zugrăvite, fără îndoială, cu mai multă mișcă, sondînd profunzimi nebănuite, însă prea puține ating popularitatea tipurilor create de marele și respectatul ctitor al teatrului românesc. Or, **popularitatea** dedusă din relieful aparte al personajelor și din substanța lor reală, legată de convulsiile unor anumite momente ale istoriei constituie încă unul din atributele certe ale clasicității. Poate este ciudat sau paradoxal, însă circulația largă a tipurilor literare nu se situează totdeauna în prelungirea tonului grav ori a importanței tematiche. **Chirița** lui Alecsandri depășește, din acest punct de vedere, importanța personajelor de factură romantică ale lui C. Negruzzi din excelența năvălă **Alexandru Lăpușneanu**. Intervine aici, desigur, și o anumită situație privilegiată a personajelor comice, mai ales a a celorla din **teatrul comic**. Putem vorbi, în acest sens, cu mai multă îndreptățire, despre tipurile lui Molière decît de personajele lui Racine, de popularitatea largă a tipurilor fixe ale vechii comedii italiene (Comedia dell'Arte) față de aria de răspîndire a opereii lui Dante. Încă o dată, nu-i vorba aici de ierarhii valorice cu toate că, referindu-ne acum numai la operele teatrului comic, se poate observa că și popularitatea exprimă, de cele mai multe ori, calități artistice, de nedezmîntit. De ce, înăoară, au cîștigat asemenea circulație tipurile teatrului comic al poetului de la Mircești și nu **Frantzuzitele** lui Costache Focca? De ce **Hagi-Tudose** al lui Delavrancea (ca să comparăm autori din aceeași epocă) nu rămîne decît o palidă figură pe lângă tipurile nemuritoare ale lui Caragiale?

Luînd în considerare operele sale satirice, Alecsandri este, în multe privințe, un precursor al lui Caragiale. Un precursor care-și are, însă, propria sa individualitate, care lucrează cu o paletă originală. Autorul lui **Iorgu de la Sadagura** pornește de la aspectele epocii sale și face un teatru de observație socială, în care, așa cum el singur arată **spun o mulțime de ocări celor care le merită**. Dar aceste „ocări” constituie și revelații artistice, căci ele „plac publicului”, prin urmare nu rămîn niște plicticoase lecții dialogate de morală. Succesul artistic se datorește, desigur, nu numai exactității observației. Alecsandri nu

copiază, pur și simplu realitatea, ci o **comentează**, asemenea autenticilor moralisti. Moravurile sînt ilustrate prin **tipuri** reprezentative, cu o conduită accentuat ridicolă. Autorul folosește, cu îndemînarea marilor autori comici, șarja grotescă, dînd astfel eficiență mesajului satiric, **Farmazonul din Hirlău**, **Modista** și **cinovnicul** surprind publicul, încă de la începutul activității lui Alecsandri în teatru, prin arta portretizării. În direcția aceasta, prietenul și colegul de școală al marelui artist care era Matei Millo rămîne un veritabil înnoitor. El este creatorul acelor **cînticule comice**, specie originală, care echivalează cu o serie de izbutite portrete de epocă. **Barbu Lăutarul**, **Mama Anghelușa**, **Chirița în voiaj**, **Clevetici** — **ultrademagogul**, **Sandu Napoia** — **ultraretrogradul**, **Surugiul**, **Paraponistul**, **Șoldan viteazul**, **Herșcu-bocegiu**, **Vivadierea** ș.a., chiar dacă astăzi nu mai pot avea aceeași ecou, condițiile sociale care le explică fiind de mult dispărute, nu rămîn doar documente de epocă. Ele reprezintă crochieri ce sintetizează situații și atitudini morale, sesizate cu originalitate datorită simțului dramatic înnăscut al autorului. Conducing via a monologului, arta de a condensa impresii și opinii sub formă hazlie, fără pretenții, chemînd și vorbind direct și elocvent maselor cu limbajul specific al teatrului, sînt trăsături definitorii ale dramaturgiei. Într-o limbă fluentă, aproape delirantă uneori, **Mama Anghelușa**, „doftoroale” se autocaracterizează, glumește pe socoteala „clienților”, țintind credulitatea și îngustimea unor straturi sociale cu idei confuze și ambiții egoiste.

S-a vorbit mult despre sursele și modelele personajelor comice ale autorului care a creat-o, între atîtea figuri, pe isprăvnicul Chirița. Pe bună dreptate, însă, G. Călinescu critică despre care nu s-ar putea spune că îl exaltă pe autorul de la Mircești, recunoaște că în acest domeniu, „Alecsandri proceda asemenea clasicilor”, căci și „Molière aproape localiza, iar vedeviliștii de la începutul secolului al XIX-lea reiau pînă la obsesie toate combinațiile scenice ale secolelor precedente”. De altfel, încă Kogălniceanu observa, în secolul trecut, că Chirița lui Alecsandri nu mai este nici modelul Angot, nici contesa d'Ecarbagus a lui Molière. Grotesca burgheză cu pretenții de nobilitate este moldovenească autentică. Autorul are, în adevăr, într-un grad superior, însușirea de a viza nu numai perso-

naje existente la un moment dat, ci **viabile** în sens artistic, răspîndind și astăzi o molipsitoare veselie, o voce bună care decurge din însuși felul de a fi al autorului și care nu o dată este punctată de ironia fină, de spiritul satiric, împins uneori pînă la diatribă virulentă. G. Călinescu semnala în monografia consacrată lui Alecsandri „puterea comică proprie autorului, calitatea inefabilă a dialogului său” (p. 82). Faptul se explică printr-o intuiție care nu dă greș și care, depășind comicul de situații, atinge substanța umană a personajelor. Exemplul cel mai tipic îl constituie Chirița, această eroină prin care autorul a stigmatizat parventinismul soției lui Bîrzoii ca și al bunelor ei surori întru ambiție, nuri și capricii. Alecsandri a intuit el însuși reușita acestui tip de el adus la lumină și, într-o scrisoare de mai tîrziu adresată bunului său prieten Matei Millo, arăta: „tipul Chiriței va rămîne în repertoriul nostru și va fi exploatat cu succes încă mult timp, căci este o baie nesecată”. În adevăr, pe lângă **Chirița în Iași**, sau **Două fete și-o neneacă**, dramaturgul adăugase, în 1852, **Chirița în provincie**, apoi monologul **Chirița în voiaj** (1864), iar Millo reluînd pe-ripetiile aceluiași popular personaj, avea să scrie și să joace **Chirița la expoziția de la Viena** (1874). Pornind de la aceasta, Alecsandri elaborează ulterior **Chirița în balon**. Mult mai tîrziu, în 1893, Millo avea să revie cu un alt episod: **Chirița în carantină**. Tipul a circulat astfel, din epocă în epocă și din autor în autor, pînă astăzi. Prelucrarea lui Tudor Mușatescu, datînd din 1942 și, mai ales, imaginea reactualizată și atît de luxuriant colorată, cizelată decenii de-a rîndul de Miluță Cheorghiu pînă la noi, cei de astăzi — constituie o nouă dovadă a semnificației clasice a personajului.

Chirița în provincie rămîne cea mai răsunătoare dintre comedii ale lui Alecsandri, aceea care, exceptînd firește, atmosfera epocii care era alta, îl anunța pe Caragiale. Un **Tipătescu** de mai tîrziu (**O scrisoare pierdută**) sau un **Cațavencu** aveau să-și marcheze venalitatea sub haina unei frazeologii bombastice, demagogice. Bîrzoii este însă mai primitiv atît în mentalitate cît și în utilizarea procedeelelor de înăvîțire. El primește „peșcheșuri” și „carboante” și imaginează șiretenia cu vinderea repetată a curcanului. Alături de figura isprăvnicului și a consoartei sale, ne apar tipuri obișnuite în epocă (și în teatrul comic al epocii) ca **Guliță**, odrasla nătîngă și alintată care-l anunță pe **Ionel din Vizită** ca și pe

Domnul Goe al lui Caragiale, Musiu Șarl, preceptorul ironic, personaj înrudit cu Rostogan (fără a fi vorba de o filiație) ș.a.

Înrudirea cu Caragiale exprimă însă și altceva. E vorba de aceeași împeștritură de moravuri și idei caracterizînd o epocă de rapide prefaceri sociale. Epoca lui Alecsandri era aceea a părăsirii anterului și a celorlalte obiceiuri de modă orientală, — epoca lui Caragiale aducea în lumină contradicțiile perioadei de instaurare a unui liberalism politic de față. Tipurile ambelor momente istorice sînt însă surprinse de ochiul ager, dar diferit prin unghiul de observație, prin viziunea în perspectivă și prin umoarea temperamentelor de doi autori care și-au aflat în teatru modul preferat de manifestare. De aceea, alături de creația lui Caragiale, tipurile lui Alecsandri își păstrează totuși acea pregnanță comică, aceea coloratură originală care le face autentice și vii, sintetizînd prin felul în care sînt puse în mișcare umorul, dispoziția satirică, volubilitatea tipic meridională — trăsături specifice atît ale autorului cît și ale poporului a cărui spiritualitate Alecsandri o exprimă cu vigoare, alături de celelalte mari figuri ale literaturii române.

Dramă romantică, prin eoul protagonist ca și prin peripeții, **Despot Vodă** (1879) subliniază, prin soluția finală, revenirea la matca unei clasicități de extracție populară, în numele căreia, exponent al viziunii tradiționale a lumii, — Tomșa, conchide: „Moțoe așa vrea Dumnezeu / Acei ce-și vinde țara / Iși pierde neamul său.” Domnia aventurierului Despot Juses e un accident. Apoteozele de mai tîrziu, **Fintina Blanduziei** (1884) și **Ovidiu** (1884), prin sursa directă a inspirației romane, prin substanța mediativă, adecvată idealului greco-latin al seninătății, prin versificație și echilibrul construcției, accentuează și mai mult preferințele clasice ale autorului, în temelii originii latine și a spiritualității mediteraneene a poporului român. În sensul acesta se justifică și viziunea anticipativă, de mare frumusețe, a lui Ovidiu care întrezărește, în locurile exilului său, viitoarea măreție a unei Rome noi.

Clasicitatea lui Alecsandri înseamnă, astfel, și structură sufletească deosebită, adecvată, dar înseamnă și dincoși și ramificate relații cu realitățile trecutului și ale prezentului, înseamnă largul răsunet și perpetuitatea unei atitudini și a unei opere care poartă acea amprentă specifică autentică sinteză a spiritualității românești. E una din sintezele posibile, una dintre cele mai expresive și mai durabile.

SINTEZĂ A SPIRITUALITĂȚII ROMÂNEȘTI

Că ceea ce numim spiritul unui popor, în speță cel românesc, nu este un dat veșnic, imuabil și că el este un produs istoric care a dobândit contur și s-a definit în elementele sale esențiale și specifice într-o anumită etapă a evoluției societății — sint lucruri bine cunoscute. Inclinațiile, modul de a gândi și a se manifesta, trăsăturile caracterologice ale poporului român, într-un cuvânt — spiritul său, s-a format și s-a șlefuit de-a lungul secolelor, căpătând în zilele noastre accente noi ca urmare a profunde revoluții materiale și morale din ultimele trei decenii.

Spiritul poporului nostru s-a definit ca atare, și-a dezvoltat atribuțiile majore într-un anumit moment al istoriei patriei și anume în epoca formării națiunii române și a statului național român, când în concertul națiunilor a răsunat un timbru nou, particular, pornit dintr-un loc deosebit și născut dintr-un material specific. A cea epocă coincide în bună măsură cu anii de înfocată manifestare și dăruire a lui Alecsandri. Viața și opera sa sintetizează în mare parte spiritul unei generații care a transmis urmașilor însuși ce caracterizează spiritualitatea românească.

Vorbind, în 1897, despre Vasile Alecsandri, Hașdeu spunea că el „este reprezentantul cel mai puternic, cel mai complet al gândirii și simțirii românești (...)”; a fost vesel, trist, vitroz, cuminte, răbdător, plin de speranțe și de credință, glumeț și înțelept ca poporul român însuși. În mintea lui întreagă n-a fost loc pentru nimic ce n-ar fi fost specific românesc și nu talentul lui nici o pornire care să nu fi fost specific românească” (vezi G. C. Nicolescu, *Viața lui Vasile Alecsandri*, ediția a II-a, București, 1965, p. 690).

Inteligența, cultura, discreția și finețea, tactul, amabilitatea și farmocul, o neostoiată dragoste de viață și un simț politic evident îl apropie de strălucitoarea pleiadă a luptătorilor fruntași ai generației sale. Întoarcerea către trecutul istoric al propriului popor, slăvirea idealurilor și trăsăturilor sale caracteristice, educația patriotică, convingerea că poetul trebuie să fie un cetățean militant, că el are un rol social, eroic (modelul Byron) — crezuri cultivate cu ațita fervoare de școala romantică — alcătuiesc miezul unei stări de spirit și pilonii unei concepții din care Vasile Alecsandri și tovarășii săi de luptă și-au făcut un standard. În împrejurările epocii, totul era menit să servească emancipării sociale și naționale. „Pentru noi toți — spunea Vasile Alecsandri — lupta era viața, a scrii, a vorbi, a lucra — a alerga de la Paris la Viena și de la Viena la Constantinopol, pe când alții făceau anticameră săptămîni întregi, cu o răbdare de fakir, la lordul Palmerston în Londra — era viața noastră; așa înțelegeam noi fericirea. Niciodată n-am știut ce va să zică descurajarea; nu știam ce este osteneala”.

Obiectul suprem al strădaniilor și al dragostei lui Vasile Alecsandri, al celor ce vor fi numiți pașoptiști, era patria, pămîntul strămoșesc, poporul. La moartea Elenei Negri, N. Bălcescu îl sfătuia pe Vasile Alecsandri să nu se consume numai pentru o iubire intimă, trecătoare: „Pentru ce să nu întoarcem dragostea noastră toată asupra unui obiect mare și nepierător? Și ce este mai mare pentru om decît țara sa?”, la care poetul răspundea: „voi ca durerea mea pentru pierderea ei (a Elenei Negri — n.n.) s-o prefac în dragoste către țara mea”. Trei decenii mai tîrziu, Vasile Alecsandri mărturisea credința neîntinată în viitorul patriei, optimismul robust al generației sale în destinele fericite ale țării: „Să nu ne descurajăm, fearească Dumnezeu, de a pierde încrederea în noi și în viitorul neamului! Omida nănincă frunzele stejarului, dar nu poate ucide stejarul (...). Să primim lupta cu suflet îndrăzneț, căci avem de apărut țara, acest deposit sacru incredințat nouă de părinții noștri și pe care sintem obligați să-l transmitem întreg la copii. (...) Să ne punem pe lucru, să luminăm poporul în care există vitalitatea națională, să renunțăm la derbinări care ne slăbesc, să ne unim într-un singur gând și să nu ne mai căutăm decît în noi înșine, lepădîndu-ne de sătana, adică de protecția străine, și vom ajunge astfel mai departe decît am ajuns pînă acum”.

În Pasteluri, a cîntat, într-o manieră proprie, natura, iar poporului (și pentru Vasile Alecsandri el însemna, în primul rînd, țărănul) i-a redat un monument făcut de el însuși din comori de frumusețe și înțelepciune: Doinele, culegeri de folclor, Miorița. Ce-i drept, mediul social în care a viețuit și de privilegiile căruia a beneficiat, l-a împiedicat pe Vasile Alecsandri să pătrundă în esența stării și soluției problemei capitale a epocii, de unde și iluziile sale, înfățișarea idilică a celor ce însemnau totul. Întors de la Paris (1839), Vasile Alecsandri a avut revelația înțelepciunii, curățeniei morale, asupririi și suferinței-

lor țărănimii. În 1848, poetul îi spunea lui Iraclie Perumbescu: „poporul de jos — noi îl numim de jos; sărmanul popor și cu cit îi mai sus el decît noi” (vezi G. C. Nicolescu, op. cit., p. 205). Vasile Alecsandri a dezvoltat lumii „cit îi mai sus” acest popor. El l-a adus pe scenă (O nuntă țărănească ș.a.), el a descoperit poezia populară în toată frumusețea și valoarea ei literară, el a înfățișat-o ca „document doveditor al caracterului nostru național” cum spune G. C. Nicolescu. „Continuă cum ai început — îi scria Elena Negri în 1843; — cel mai frumos titlu de glorie la care trebuie să rîvnesc un poet este acela de poet național și popular” (Ibidem, p. 78). În această direcție Vasile Alecsandri rămîne cel mai fidel reprezentant al spiritului epocii sale. „Kogălniceanu în literatura istorică a României — observa Hașdeu — și Alecsandri în literatura noastră populară joacă pînă la un punct rolul lui Columb în privința geografică”. În ciuda „aristocratismului” său, ale unor inclinații atinse de fantezii și exotism, Vasile Alecsandri a nutrit un atașament, o iubire de țară și popor de o rară elevație morală. Ministrul plenipotentiar la Paris, la o vîrstă cînd o călătorie în condițiile epocii pînă în țară însemna un risc, Vasile Alecsandri făcea acel drum anunt: „vom veni în țară, căci sintem mînași de dorul ei” scria el în 1886.

Ceea ce caracterizează în cel mai înalt grad spiritul epocii generației lui Vasile Alecsandri, ceea ce spiritualitatea românească a moștenit mai de pret din roadele morale ale zăcîmîntului acelei generații, se leagă, neîndoielnic, de lupta ducă pînă la jertfa de sine pentru emanciparea socială și națională a poporului român. Luptă purtată pe toate planurile: ne baricade, cu pînă și cu verbul, în cultură și în politică.

Întors de la Paris în 1839 cu „un mare bagaj de iluzii și de idei moderne (...)”, adorator fervent al treimei sfînte și mintuitoare ce reprezintă libertatea, egalitatea și fraternitatea, Vasile Alecsandri a găsit în Moldova — cum singur spunea — „libertatea înlîntuită (...)”, egalitatea turfită, sărmana (...). Mare cîmp de luptă se întinde dinaintea noastră! dar lupta nu se sparie, căci ne susține și ne animează speranța izbîndei”, de vreme ce „o națiune care a supraviețuit atîtor calamități în decurs de 20 de secole, nu e sortită să piară în plin secol al nouăsprezecelea”. Dacla literară, Propășirea, Arhiva românească, România literară, sint tribune de luptă de care Vasile Alecsandri și-a legat numele. Reoficializarea limbii române în învățămînt (1851), întemeierea teatrului românesc, ridicarea limbii și a poeziei române pe culmi fără precedent, cultivarea poeziei populare, a legendei și a poemului istoric și eroic etc. sint momente sau etape distincte, înălțătoare în procesul formării și dezvoltării spiritualității românești bazate pe cele mai alese însușiri ale poporului. Concomitent, Vasile Alecsandri a fost angajat în primele rînduri ale luptei practice, politice. El se află printre conducătorii mișcării revoluționare din 1848, redactează moderata petiție a celor 35 de puncte, dar și cel mai înaintat program al revoluției române. Prințipiile noastre pentru reformarea patriei (Brașov, mai, 1848), figurează în comitetul revoluționar al emigratorilor moldoveni, scrie proteste și broșuri demascatoare, versuri mobilizatoare care devin, „cîntece naționale”: Desteptarea Românelor, Hora Ardealului, punct de pornire pentru Hora Unirii.

Lupta pentru Unire devine țelul suprem al străduințelor sale: „dorul cel mai înfocat al nostru — scria el în iulie 1848 — cit și a unei mari patrie din Moldova este: Unirea Moldovei cu Valahia sub un singur puvenc și sub aceeași constituție”, în care el vedea un nas către unirea cu Transilvania și făurirea „Daciei”. Membru în comitetul unionist moldovean, primul care renunță la candidatura la tron în favoarea unui principiu pe care îl va intruchipa Al. I. Cuza, ministru de externe al Moldovei sub cămăcămia de trei, apoi sub Cuza Vodă, diplomat fin și cuceritor indeplinind misiuni delicate în marile capitale europene — Vasile Alecsandri a dobîndit un loc de frunte și în istoria politică și în cea a diplomației românești.

După căderea lui Al. I. Cuza, poetul se retrage din viața politică activă. Producția sa literară și corespondența exprimă dezgust față de „apucăturile” noi clase ajunse la putere. Vasile Alecsandri nu era un „politician”, nu era partizanul nimănui. El avea conștiința măreției sale, a rolului pe care-l jucase în istoria patriei și ținea ca el să rămînă neîntințat. Războiul de independență avea să-l reîntinerescă, să-i solicite din plin uneltele, talentul și patriotismul, demonstrînd că Vasile Alecsandri a fost militantul marilor idei, marilor acțiuni naționale, în slujba cărora a consumat însuși ce sintetizează spiritul unei epoci și al unui popor.

L. BOICU

Cine, combătut de „torturile” liricii moderne, se apropie de Alecsandri spre a se recrea în zona inspirației spontane, constată, — de la o vreme, și nu fără uimire —, semne familiare ale „sufletului” modern. Este, mai întîi, un anume sens al *grotescului* în folclorul, prin atmosferă și metrică, „Baba Cloanța”, cu imagini atît de personale și de... eminesciene, ca aceea a „ochilor mari fără de noroc”, și cu sonorități insinuante, de o mare forță de sugestie (modelul nu va putea fi depășit de Coșbuc și Iosif). Este, apoi, sensul *eroticului* în risipite strofe solare din „suvenerile” și „mărgăritărele” lui (deși marea vibrație erotică îi lipsește) și, mai ales, din „pastelurile” cu tonuri mai robuste sau mai edulcorate, dar cu imagini atît de transparente; este, în aceleasi „pasteluri”, o sensibilitate parnasiană în poezia discretă a lucrurilor mici, componente ale universului casnic, ca în „Scrie la Mircești” și în caligraficele „pasteluri” chineze, vecine „rondelurilor” lui Macedonski și „Judei — călinesciene — a lucrurilor”. În fine, modern ne apare Alecsandri în formele generale ale versificației, prin combinațiile lui metrice, și ne gîndim că corecție va fi, poate, surprins de apropierea tehnică pe care o facem între versurile gatioasei „Dridri” și ale baudelairenei „Invitație la călătorie”. Cu deosebirea că inspirației lui spontane poetul nu-i impune, dincolo de schemele prozodice, rigorile mai profunde ale conștiinței artistice, regulile severe ale constrîngerii, pe care le respectă poezii ce au și plăcerea de a le învinge. Aveau să apară aceste reguli în „jocul” poetic pe o altă treaptă a evoluției lirismului nostru, o dată cu apariția inteligenței critice. Rămîne că Alecsandri o precede printr-o subtilă intuiție a frumuseții plastice, — incompatibile cu imaginile acumulate, — a imaginii prinse în țesătura strofei, căreia nu totdeauna îi apreciază cu justete densitatea. Din apele facilității se desprind însă strofele vii prin fluiditatea versului, precizia ritmului și discreta lor armonie.

Frapant este vocabularul lui Alecsandri! Dacă lirismul eminescian ne apare astăzi mai rafinat în expresie, asta se explică prin adîncimea procesului metaforic. Sub raportul vocabularului nu-mai, poezia lui Alecsandri se prezintă, — paradoxal —, și mai vetustă, și mai modernă decît a lui Eminescu. Eminescu acceptă neologismul mai rar, — cu atît, mai rar cu cît lirismul său devine mai profund, și, mai ales, în rime. În vreme ce vocabularul lui Alecsandri este evident mai neologistic, deși nu mai poetic, în poezie rezonanța mai profundă avînd-o cuvîntul autohton, asimilat de veacuri în limba comună. Alecsandri are atunci intuiția de a recurge la procedeul alăturării cuvîntului nou de unul autohton (ca în versul: „Sufletul cu voluptate în estaz adînc plutește”) — procedeul pe care-l semnalează T. Vianu în poezia lui Ion Barbu! Să mai spunem că Alecsandri este un autentic poet și un precursor al liricii noastre moderne? Ne gîndim la destinația poeziei lui Alecsandri și ni se pare că între lauda nemăsurată, cu secrete resorturi și vulgara negare a talentului, *poetul* nu merita „nici excesul de onoare, nici stigmatul nedemn”.

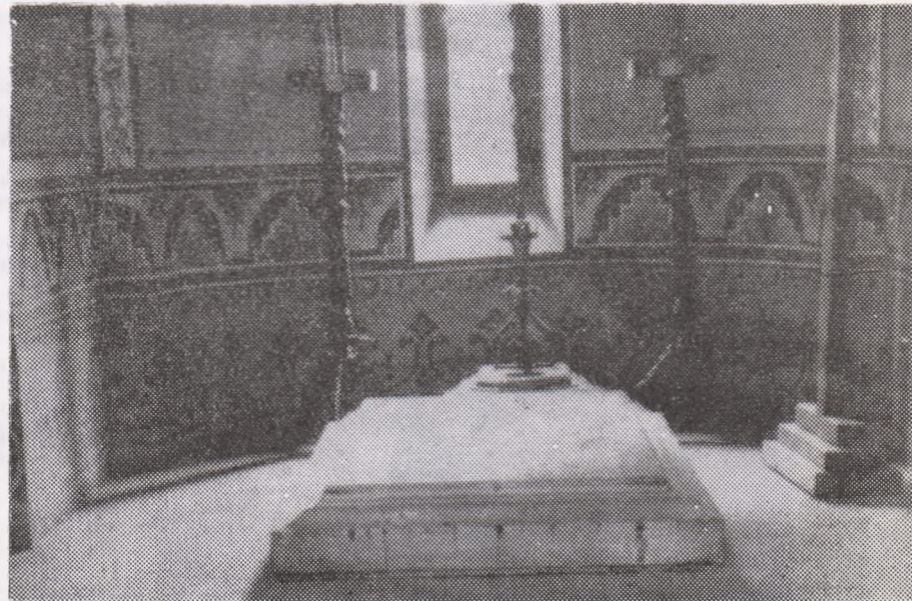
★

La întoarcerea sa din străinătate, — le explica Alecsandri cititorilor ediției lui (de referință!) din 1875, — el avea „iluzii” și „idei moderne” și adora „Treimea” libertate — egalitate — fraternitate. Găsisse însă „un nămol de prejudețe absurde și de privilegiiuri monstruoase”. Iar de libertatea presei, nici vorbă!

Văzuse deci în scenă un vehicul ideal spre „biciuire... ridicolelor societății noastre”. Numirea, în 1840, în comitetul de conducere a Teatrului Național din Iași îi oferea tocmai o bună ocazie. Scopului îi corespundea, firește, genul comic. La Paris, văzuse și citise un vast repertoriu, clasic și modern. Acesta va fi, — cum a dovedit Charles Drouhet, — izvorul comediilor lui Alecsandri. În plus, ele cer agerime și umor, adică tocmai calitățile potrivite structurii lui intelectuale. Alecsandri nu are *intenție* comică, dar pune în schemele clasice observația moravurilor locale și vioiciunea dialogului. Era conștient de situația lui particulară și nota aceste drepte cuvinte: „Nu știu dacă am creat teatrul național, dar știu că i-am adus un mare concurs”.

Din primul ceas, văzuse și dificultățile cărora avea să le facă față în realizarea programului: crearea unei limbi conforme „cu caracterul fiecărui personaj, precum și cu naționalitatea lui, și cu timpul în care trăiește”; crearea unei școli de declamație pentru formarea unor actori „inteligenți și corecți în jocul lor de scenă”; și educarea unui public „mai mult dispus a gusta farse grosolane și drame apelpisite, decît piese de înaltă comedie”.

Cu aceste bune opinii a început formarea repertoriului comic românesc. E. Lovinescu vedea în el un „teatru de marionete” pe cale de a se perima.

Mausoleul de la Mircești (interior)

MODERNUL ALECSANDRI

Totuși, comediile lui Alecsandri par a învinge timpul, în ciuda criticilor prea încruntați. Este în natura comediei să încinte, — chiar dacă observația caracterului nu-i prea adîncă, — prin situații, prin burlescul onomastic, prin comicul de limbaj și vioiciunea dialogului; și, astfel, de la acest nivel calitativ, comediile lui Alecsandri mai sfi-dează încă pronosticurile sumbre.

★

A făcut carieră formula pusă în circulație de Ibrăileanu; Alecsandri este „poet în proză”; au acceptat-o și G. Călinescu, și Șerban Cioculescu. Problema merită un mic examen.

Proza poetului, agrementată din abundență cu impresii din numeroasele lui călătorii, se înscrie în linia memorialului lui Dinicu Golescu. Cel dintîi, Ibrăileanu a situat-o în această filiație, apreciîndu-i, din totalitatea operei, trănicia. Mai caderu în opera lui Alecsandri ar fi versul, mai durabilă — proza.

Ce este aici adevărat? Poezia lui Alecsandri apare ca o etapă premergătoare a poeziei lui Eminescu, iar comediile lui — ca primii pași spre comedia lui Caragiale; chiar teatrul în versuri are, în rîndul întîi, o semnificație istorică. Din totalitatea operei, proza, însă, se citește, dincolo de orice semnificație circumstanțială, pentru *calitatea* ei, în care apar notele cele mai individuale ale scri-sului său: talentul de povestitor (cu tonul acela firesc și oriental-cursiv), culoarea verbală, umorul. Prin relație, note ale poeziei apar aici „exonerate de obligațiile versificației”. (G. Călinescu). Talentul peisagistic apare plener în „O primblare la munți” (1844), cu imbinarea, — observată cu finețe de Șerban Cioculescu —, între simțul fantasticului și luciditatea. Tabloul se umple o vreme de „fantăsmagorii” (cu ocazia plimbării, noaptea, prin pădure) pentru ca la sfîrșit scriitorul să le destrame el însuși cu umor.

Puterea de a evoca, — susținută de acuitatea observației sociale —, este evidentă în aventurile picarești ale Galbenului, ca și în descrierea — bogată în culori verbale —, a „Iașilor în 1844”.

Întreruptă de revoluția din 1848, — cînd „libertatea-n fața lumii a aprîns un mîndru soare”, — proza revine în preocupările poetului; o dată cu apariția, în 1855, a „României literare”. Aici publică partea I-a a „Călătoriei în Africa”. Este, între toate, o carte încîntătoare prin strălucirea paletii coloristice, în care se amestecă luminozitatea spațiului mediteranean cu nuanțele coloristice ale cerului și ale valurilor. Poet al peisajului exotic, Alecsandri este aici și un ager observator al detaliilor inedite de civilizație, descrise cu minuție orientală, în toată varietatea lor pestrifă.

Ezităm, totuși, să punem aceste strălucite pagini de proză poetică mai presus de nu mai puține versuri de aceeași calitate, izolate din volumele de poezie (față de numai unul de proză). Alecsandri ne apare la fel de realizat în toate compartimentele operei lui, sau, — cum spune Maioreșcu, — *valoarea* lui Alecsandri „stă în totalitatea operei lui”. Nici poezia, nici proza nu sînt superioare una față de alta, dar în cuprinsul fiecăreia apar denivelări, în funcție mai ales de maturizarea talentului său.

Poet, Alecsandri este, — asemenea lui Eminescu —, și „poet în proză”.

★

După ciclul patriotic, „Ostașii noștri” și dramele în versuri, Alecsandri încheie cu o retrospectivă lirică pusă sub semnul permanenței sentimentului patriotic:

„Eu, care din junie stătut-am neclintit / Cu inima lipită de țara strămoșească / Și toate-a ei avînturi profund le-am resimțit / ...Vreau falsele hotare dintre români să piară / Și-acest castel feeric, clădit la colț de țară, / În centrul României să luce ca un far”.

Meritele poetului sînt într-adevăr mari. Ibrăileanu a dat unei întregi epoci literare numele poetului. În totalitatea ei, opera alecsandriană ne apare ca ilustrarea acelei epoci. Versul românesc, — mîdiat de el, — se ridică la o claritate și precizie a limbii de care avea să beneficieze, sorbindu-i mai adînc sevele, poezia lui Eminescu. De comparație profită în epocă un grup de tineri care nu vedeau, de fapt, în Alecsandri un poet congener.

Atacurile lor au adumbrit o clipă gloria poetului național. Dar, chiar în deceniile următoare, poezia bardului avea să susție, — prin nota ei de seninătate —, nu o rivalitate estetică în fața poeziei eminesciene, ci, alături de poeziile lui Macedonski și Coșbuc, un echilibru în planul tonalității și atmosferei. Așa se explică de ce poezia lui Alecsandri va mai găsi încă la un poet de cultură și inteligență lui Ion Pillat o admirație nelimitată. Ea ne apare astfel nu numai ca o etapă în evoluția liricii românești, ci și ca o valoare de referință.

M. MARDARE

DIPLOMATUL PATRIOT ALECSANDRI

Patriot înflăcărat, însușit de nobile idealuri, Alecsandri reușise, încă de la mijlocul deceniului V al secolului trecut, să se afirme ca o stea de primă mărime pe firmamentul vieții noastre spirituale. Realist și dornic de acțiune, tânărul moldovean — aidoma celorlalți fruntași ai generației: Kogălniceanu, Bălcescu, Negri, Cuza, ș.a. — a înțeles din capul locului necesitatea de a contribui prin toate mijloacele la apărarea drepturilor națiunii sale la unitate, neatrănare și progres social.

Prezent în mai toate manifestările tineretului înaintat în preajma anului revoluționar 1848, Alecsandri și-a pus tot talentul său literar la temelia dezideratelor naționale, slujind, cu arma scrisului, acțiunea de solidarizare a românilor de pretutindeni. Era firesc deci — atitudinea sa de pînă atunci recomandându-l — ca evenimentele din primăvara anului 1848 să-l găsească în primele rânduri ale luptătorilor revoluționari dornici să preschimbe rindurile politice devenite anacronice. Dar, împrejurările interne și internaționale nefiind favorabile încă unor atari înfăptuiri, semnatarul tuturor programelor revoluționare moldovene de la 1848, V. Alecsandri, a împărțit soarta celorlalți conducători ai revoluției române, pribegind, după înăbușirea ei, în afara granițelor țării. Conștient de faptul că în condițiile istorice de atunci procesul de formare a statului modern român era condiționat de atitudinea Europei și că această atitudine putea fi înțiruită printr-o susținută propagandă, Alecsandri pleacă în toamna anului 1848 la Paris — din însărcinarea comitetului revoluționar — spre a dobîndi, prin mijloacele ce-i stăteau la dispoziție, recunoașterea legitimității cauzei românești din partea cercurilor politice și a opiniei publice franceze. Luînd contact cu diferite personalități ale vieții politice și culturale din capitala Franței (Ledru-Rollin, Michelet, Quinet, P. Bataillard) într-un timp relativ scurt el a reușit să trezească interesul acestora față de soarta politică a românilor. După o pribegie de doi ani, timp în care a îndeplinit numeroase misiuni cu caracter diplomatic în numele comitetului revoluționar român, Alecsandri s-a reîntors în țară, unde liberalismul (încă limitat) introdus de noul domn Grigore Ghica, i-a îngăduit să desfășoare o bogată activitate publicistică.

După 1850, neobosita propagandă românească desfășurată pe diverse căi și prin felurite mijloace începuse să dea roade, cercurile politice și opinia publică franceză fiind cîștigate de cauza Unirii. Un merit incontestabil în această direcție a revenit și lui V. Alecsandri prezent în capitala Franței din vara lui 1855 pînă în luna octombrie a aceluiași an, cînd avea să se reîntoarcă — prin Constantinopol — în țară, pentru a întări frontul de luptă al unioniștilor moldoveni. Aici, împreună cu Negri, Kogălniceanu, Rallet, Rolla și C. Hurmuzaki, constituind comitetul de luptă pentru Unire, a întreprins acțiuni energice menite să dezvăluie marilor puteri europene semnatare ale tratatului de la Paris (30 martie 1856) ingerințele săvîrșite de către caimacamii T. Balș și, apoi, N. Vogoride în dauna intereselor naționale românești.

Momentul culminant al activității sale politice a fost însă cel cuprins între 25 octombrie 1858 și 25 mai 1860 cînd V. Alecsandri a deținut funcția de ministru de externe, mai întîi în Moldova, în timpul căimăcămiei de trei, și apoi în Țara Românească, în vremea domniei lui Alexandru Ioan Cuza. Revelatoare pentru modalitatea de în-

țelegere și de rezolvare a diverselor probleme de politică externă — deosebit de delicate dacă le raportăm la momentul istoric respectiv — au fost (în prima fază) schimbul de note diplomatice cu consulul austriac Gödel-Lannoy, în octombrie-noiembrie 1858, cum și atitudinea adoptată față de un reprezentat oficial al puterii suzerane, Afif-bei, atunci cînd aceștia încercaseră, în

matici. În aceste împrejurări, misiunea încredințată lui V. Alecsandri în primăvara și vara anului 1859, de a dobîndi sprijinul guvernelor de la Paris, Londra și Torino pentru recunoașterea actului istoric al Unirii, a semnalat un eveniment dintre cele mai importante, nu numai în cariera diplomatică a poetului, ci și în istoria politică a patriei: pentru prima dată un

„... Un popor, care supus fiind veacuri întregi la tot soiul de întîmplări crude, știe să-și apere naționalitatea ca românul, păstrîndu-și, ca și dînsul naravurile, portul, limba și legea părinților; un popor ca acela este merit a se urca pe treaptă cît mai înaltă, un popor ca dînsul este chemat la o soartă măreață și vrednică de el”.

V. ALECSANDRI

numele guvernelor respective, să compromită înfăptuirea Unirii. Intervențiile sale pe lîngă reprezentanții marilor puteri la Constantinopol, purtînd pecetea demnității naționale, au fost pe cit de oportune, pe atît de hotărît argumentate, trîdînd suficient rafinament diplomatic. Prestigiul politic dobîndit printr-o susținută și multilaterală activitate în favoarea Unirii s-a reflectat și în faptul că cea mai influentă dintre grupările unioniste, cea a micilor proprietari, l-a propus drept candidat al ei la alegerile care trebuiau să desemneze pe domnul țării. Dar, dacă înaltă funcție nu corespundea propriilor aspirații, lupta patriotică a fost continuată cu aceeași fervoare de către Alecsandri în calitate de asistent la ministrul de externe și, mai ales, de apropiat colaborator al lui Cuza.

Se știe că după alegerea lui Al. I. Cuza ca domnitor al celor două Principate, probleme deosebit de complicate își reclamau rezolvarea: recunoașterea dublei alegeri, pregătirea și înfăptuirea reformelor interne, acceptarea lor de către puterea suzerană și marile puteri garante etc. În calea înfăptuirii acestor dezerate se opuneau forțe interne și externe a căror acțiune — deseori conjugată și desfășurată cu predilecție în capitalele apusene, Paris și Londra — trebuia neapărat anihilată. Or, neutralizarea înțiruirii pe care activitatea forțelor reacționare o exercita asupra politicii marilor puteri era mult diminuată de faptul că Țările Române, aflîndu-se sub suzeranitatea Turciei, nu puteau fi reprezentate oficial pe plan internațional decît de aceasta, iar nu de propriii agenți diplo-

matice. În aceste împrejurări, misiunea încredințată lui V. Alecsandri în primăvara și vara anului 1859, de a dobîndi sprijinul guvernelor de la Paris, Londra și Torino pentru recunoașterea actului istoric al Unirii, a semnalat un eveniment dintre cele mai importante, nu numai în cariera diplomatică a poetului, ci și în istoria politică a patriei: pentru prima dată un

reprezentant al Țărilor Române unite a fost primit de către suveranii unor mari puteri europene în calitate de trimis oficial al domnului. Desigur, rezultatul fericit al întrevederii pe care Alecsandri a avut-o, nesperat de repede, cu Napoleon al III-lea, a fost asigurată în mare măsură și de pregătirile pe care împăratul Franței, împreună cu suveranul Sardiniei, le făcuseră în vederea declanșării războiului împotriva Austriei. Cei doi rezervau Principatele române — unul din pivoturile principale ale politicii orientale franceze din acel timp — un rol deosebit în îndeplinirea planurilor antihabsburgice.

Dobîndind, așadar, cu ușurință mai mult chiar decît sperase să obțină în capitala Franței, Alecsandri s-a îndreptat spre Londra, unde îl aștepta o situație mult mai dificilă, determinată de faptul că politica orientală engleză viză păstrarea integrității Imperiului otoman. Numai după repetatele asigurări de respectare întocmai a Convenției în privința relațiilor Principatelor cu Poarta, reuși diplomatul român să obțină adeziunea guvernului englez în recunoașterea dublei alegeri. Revenit pentru scurtă vreme la Paris, unde avu prilejul să discute cu ambasadorii Rusiei și Austriei, generalul Kisseleff și, respectiv, baronul Hübner, Vasile Alecsandri pleacă la Torino, cea de a treia etapă a misiunii sale diplomatice în Apusul Europei. Intrevederea cu premierul sard Cavour și vizita protocolară la regele Victor Emmanuel s-a soldat cu declarația încurajatoare a acestora, nu dezinteresată însă, de a fi susținători de nădejde ai cauzei românești. Alecsandri, împărțînd punctul de

vedere al domnitorului Cuza, și-a manifestat oarecare rezerve față de planul franco-sard de angajare indirectă a Principatelor — prin sprijinirea insurecției ungare — în campania antihabsburgică. La 27 iulie 1859 importanța sa misiune politică în străinătate se încheia cu un rezultat ce onora nu numai diplomatul, dar și țara.

Activitatea diplomatică a lui V. Alecsandri în perioada imediat următoare dublei alegeri a lui Cuza nu s-a limitat numai la misiunile din străinătate. În pofida limitărilor sferei lui de activitate, din motivele politice cunoscute, el a fost autorul unor importante inițiative cerute de imperatiile epocii.

Printre acestea se numără înființarea agenției Principatelor Unite la Paris, al cărei titular avea să fie fratele poetului, cum și a biroului de corespondență.

Conștient de dificultățile ce avea să le întîmpine acțiunea reformatoare a lui Cuza, Alecsandri ceruse și izbutise să obțină, încă de la prima sa întrevedere cu Napoleon al III-lea, consimțămîntul principal ca Principatele Unite să aibă la Paris un agent oficios. Pînă la înființarea agenției însă (26 august 1860), a cărei utilitate a subliniat-o în repetate rînduri, el a preconizat și susținut cu tărie necesitatea creării unui oficiu de propagandă prin presă, în capitala Franței. În proiectul alcătuit încă din noiembrie 1859, Alecsandri își exprima părerea că organizarea propagandei prin presa europeană nu mai putea fi lăsată pe seama particularilor, ci trecută în sarcina guvernului, care, prin mijlocirea biroului central de corespondență cu sediul la Paris, subordonat direct ministerelor de externe ale Principatelor, urma să dirijeze publicarea în presa apuseană a informațiilor și comentariilor privitoare la românii. Incuviințat de către domnitorul Cuza, proiectul lui Alecsandri fu pus imediat în aplicare, în fruntea acestui oficiu fiind numit la propunerea autorului proiectului — talentatul publicist filo-român, A. Ubicini.

După demisionarea cabinetului Ion Ghica (la 25 mai 1860) al cărui ministru de externe era, activitatea diplomatică a lui Alecsandri avea să se întreprindă, nu însă definitiv, fiind trimis într-o nouă misiune la Paris și Torino (în primăvara anului 1861) legat de chestiunea recunoașterii unității administrative a Principatelor. Deși împrejurările politice erau mai puțin favorabile decît în anii anteriori, rezultatul demersurilor sale în cele două capitale a fost un succes diplomatic real, reușind să reînviereze climatul favorabil intereselor Principatelor în cercurile conducătoare franceze și piemonteze. Mult mai dificilă a fost însă misiunea sa din toamna anului 1863, cînd Alecsandri s-a înfăptuit din nou împăratului Franței spre a-l încunostiința asupra iminentei lovituri de stat din Principate. Atitudinea politică îndrăznească a lui Cuza crease oarecum susceptibilități suveranului, înclt răspunsul acestuia a fost echivoc. Totuși, Alecsandri s-a declarat satisfăcut și de rezultatul acestei misiuni, care avea să fie și ultima în vremea domniei lui Cuza.

Reîntors în țară el s-a retras la Mircești dedicîndu-se numai activității literare, renunțînd definitiv la preocupările de natură politică. Popularitatea pe care și-a dobîndit-o a determinat însă, adeseori, pe politicianii români să apeleze la serviciile sale. Și dacă, pe arena politicii interne, el va mai apărea din cînd în cînd, în calitate de deputat sau senator, pe plan diplomatic avea să facă o ultimă concesie cercurilor guvernante de la noi acceptînd, în 1885, funcția de ministru plenipotențiar la Paris.

Activitatea sa diplomatică din această fază a vieții a fost mai lipsită de relief, fiind un executant al ordinelor primite de la București. Totuși el a continuat să rămînă același atent și persicace observator, reușind să-și reprezinte, cu neschimbătoare distincție, țara, dovîndu-se un strălucit diplomat și patriot.

D. VITCU

CURIER

PREOCUPĂRI ACTUALE ALE CENTRULUI DE SOCIOLOGIE DIN IAȘI
de vorbă cu prof. dr. I. NATANSONN directorul centrului

— Nu de mult s-au desfășurat lucrările Simpozionului național de sociologie „Forța de muncă din țara noastră — obiect de investigație științifică interdisciplinară”, care a stîrnit un deosebit interes în rîndurile specialiștilor din domeniul cercetării științifice și din sectorul productiv. V-am ruga să ne spuște ce reprezintă această manifestare științifică pentru Centrul dv. de sociologie?

— Simpozionul național de sociologie, care și-a desfășurat lucrările la Iași, constituie prima manifestare științifică de amploare a Centrului nostru, în actuala sa formă organizatorică. Înființat în urmă de doi ani, el a avut menirea de a reînnoia vechile tradiții sociologice ale Universității noastre. Deși alcătuit dintr-un colectiv foarte restrîns, Centrul de sociologie a reușit în acești doi ani să elaboreze lucrări valoroase, să realizeze legături cu alte centre, să popularizeze și să atragă atenția studenției în munca de cercetare sociologică. Simpozionul de care aminteați a constituit un fericit prilej de valorificare a numeroase lucrări elaborate în cadrul Centrului, precum și de deschidere a unui dialog fertil între cercetătorii forței de muncă. O expresie elocventă a valorii activității Centrului nostru o constituie participarea masivă a numeroși specialiști din întreaga țară. Intenționăm să sintetizăm concluziile dezbaterilor și să le supunem organelor de decizie. În curînd, vom tipări un volum care va cuprinde o parte din lucrările elaborate de Centrul nostru, precum și majoritatea comunicărilor prezentate la simpozion, împreună cu concluziile dezbaterilor pe secții.

— Care sînt preocupările actuale ale Centrului de sociologie?

— O parte din membrii colectivului, printre care lector T. Popescu, lector Gh. Bourceanu, lector V. Mițode, asistent A. Neculau, asistent A. Carpinschi, lucrează la tema „Statutul socio-profesional al muncitorului țesător”, în colaborare cu economiști, psihologi, ecienți, medici. Această temă interesează în primul rînd Combinatul textil și organele sindicale. O altă temă abordează problema relațiilor interpersonale în cadrul grupurilor din întreprinderile ieșene. Pe baza unor cercetări concrete psihosociologice, colectivul condus de A. Neculau a obținut de pe acum o serie de rezultate interesante. O temă de mare importanță, în realizarea căreia sînt atrași și numeroși studenți de la Secția sociologie-psihologie ai Universității, este „Procesul de urbanizare și mobilitatea forței de muncă”. Colectivul acestei teme condus de lector Gh. Bourceanu, a întreprins pînă în prezent cercetări concrete în zona Pașcani. Foarte interesante rezultate a obținut și colectivul de sub conducerea lectorului T. Popescu, care abordează problemele cultural-educative ale forței de muncă.

— În legătură cu preocupările Centrului privind studierea forței de muncă, am fost informați că ați încheiat un contract de cercetare cu Consiliul popular județean. Ce semnificație are încheierea acestui contract?

— Încă la începutul acestui an, Centrul de sociologie s-a adresat instituțiilor și întreprinderilor din Iași, oferind încheierea de contracte, acordarea de consultații și asistență în rezolvarea diferitelor probleme sociale apărute în procesul de producție. Am încheiat contractul cu Consiliul popular județean și ducem în prezent tratative cu Combinatul textil Iași pentru un alt contract, privind studiul relațiilor interpersonale și influența lor asupra randamentului muncii. De asemenea, avem în vedere și posibilitatea încheierii unui contract privind probleme de psihologia comerțului (profilul psihosocial al vinzătorului, o tipologie a cumpărătorilor, psihosociologia reclamei etc.).

Avînd în vedere amploarea cercetărilor întreprinse în prezent de Centrul de Sociologie și necesitatea atragerii studenților de la Secția de sociologie-psihologie în aceste cercetări, ne străduim în prezent să asigurăm înzestrarea centrului cu aparatură modernă, să completăm colectivul cu operatori de teren și să intensificăm schimbul de experiențe cu alte centre similare. În ceea ce privește tematica cercetării, urmăm o largire a sferei preocupărilor noastre prin diversificarea studiilor pentru a putea răspunde oricăror solicitări privind rezolvarea problemelor concrete și eventuale încheieri de noi contracte de cercetare.

AL. I.

OMUL ȘI ÎNTREPRINDEREA INDUSTRIALĂ

Sub auspiciile Secțiilor de Sociologie și Psihologie — Pedagogie ale Academiei de Științe sociale și Politice, de curînd a avut loc în sala de conferințe a Asociației de Drept Internațional și Relații Internaționale o importantă dezbateră științifică cu tema: „Problemele umane ale întreprinderii industriale”.

La această reuniune științifică au participat numeroși sociologi, psihologi, pedagogi, din institutele universitare și de cercetare științifică din Capitală (Prof. C. Nicuță, Prof. C. Ionescu, prof. C. Botez etc.) ca și un mare număr de specialiști și cadre de conducere din diferite ministere și instituții centrale cu caracter social-economic.

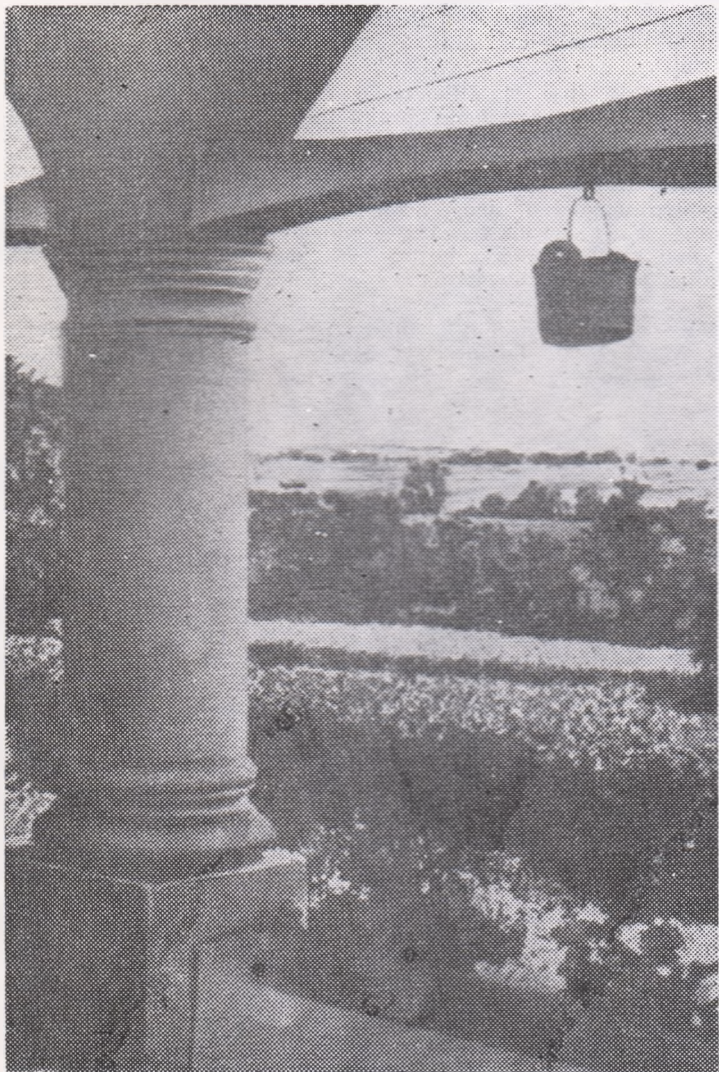
Potrivit programului elaborat în acest scop, în cadrul Dezbaterii au fost prezentate un număr de opt comunicări științifice: Factorii psihologici ai productivității muncii industriale (C. Botez); Detectarea unor probleme de psihologie socială și optimizarea muncii (Georgeta Dan-Spînoiu); Metodologia diagnosticării problemelor de ergonomie în întreprindere (G. Iosif); Sarcinile medicinii muncii în întreprinderea modernă (L. Pilat); Problemele promovării și mobilității profesionale în atenția sociologului de întreprindere (Pompiliu Grigorescu); Eficiența cercetărilor de selecție și repartizarea personalului (Zissu Weintraub); Stabilirea măsurilor organizatorice privind adaptarea și integrarea profesională (Septimiu Cheleca); Probleme sociale ale forței de muncă (Petre Cristea).

Răspunzînd îndemnului partidului exprimat la cel de-al X-lea Congres, potrivit căruia „o mai mare extindere trebuie să cunoască cercetarea sociologică, contribuind la efortul de perfecționare a relațiilor sociale, la cunoașterea și dirijarea conștientă a fenomenelor politice, demografice, etice ale societății noastre”, cercetătorii participanți la această manifestare științifică au expus cîteva din principalele rezultate ale cercetărilor lor privind modul de adaptare a omului la întreprindere și a întreprinderii la om.

Analiza rezultatelor obținute în acest domeniu, parțial cunoscute publicului din lucrările publicate deja (ex. Psihologia muncii industriale, Relațiile umane în grupele de muncă industriale etc.), a evidențiat contribuțiile cercetărilor psihologice și sociologice privind căile eficiente și umane de abordare diferențiată a personalității umane și de asigurare a condițiilor materiale și spirituale preînțelegătoare integrării moral-profesionale a fiecărui om al muncii în întreprinderile noastre socialiste.

În lumina experienței cîștigate în acest domeniu al cercetării, participanții la această dezbateră științifică și-au exprimat speranța că prin adoptarea noii legi privind înființarea de laboratoare psiho-socio-pedagogice în întreprinderile industriale, se vor crea condițiile unei mai strînse legături dintre teorie și practică — chezașa sporirii eficienței cercetărilor științifice și a producției industriale.

VASILE C. CIOCIRLAN

Priveliște spre lunca Siretului (în depărtare) de pe privorul casei bătrînești de la Mircești.

GESTIUNEA TIMPULUI EXTRAPROFESIONAL

Amplourea, complexitatea și rapiditatea prefacerilor de ordin economic, social, politic, științific și tehnic actuale, pe planul formării forței de muncă, pun în termeni noi și problema utilizării timpului din afara perioadei de muncă. Desigur, din totdeauna, dezvoltarea societății în ansamblu, a individului, a fost legată de timp. Astăzi însă, mai mult ca oricând, trăim într-o intensitate și permanentă confruntare cu timpul. Drept urmare, folosirea lui rațională, prețuirea fiecărei unități, apare ca o condiție decisivă a propășirii fiecărei țări. Evident, folosirea chibzuită a timpului de muncă rămâne preocuparea de seamă a omenirii: a-l gospodări bine înseamnă a transforma rapid posibilitatea în realitate, pe spirala ascendentă a vieții materiale și spirituale. Dar reducerea valorii economice a timpului numai la cel petrecut efectiv în întreprindere, ar avea consecințe dăunătoare, mai ales în condițiile dezvoltării intensive, specifice perioadei actuale.

Destinat formării și pregătirii forței de muncă pentru cerințele dezvoltării economice și împlinirii omului în întregul său, oferindu-i astfel posibilitatea de a se depăși, timpul extraprofesional (timpul din afara procesului organizat de muncă), prin implicațiile ce le produce, contribuie substanțial la multiplicarea randamentului, a ingeniozității și responsabilității în muncă a fiecărui angajat. Este semnificativ în acest sens sublinierea tovarășului Nicolae Ceaușescu la plenara C.C. al P.C.R. din 10-11 februarie a.c. conform căreia „...succesele cele mai însemnate pe care le-am obținut sînt legate de formarea omului nou”. Or, măsura în care oamenii își ridică continuu calificarea, își întrețin cunoștințele de administrație și conducere modernă și se preocupă de întreaga lor formare, depinde direct de conținutul și funcțiile date timpului extraprofesional atât de către societate, cât și de către fiecare îns. Participarea acestui fond de timp la pregătirea tuturor cadrelor, indiferent de domeniul unde activează, fiind reclamată în tot mai mare măsură, devine necesară și examinarea eficienței sale cu aceeași rigurozitate ca și pentru timpul de muncă. În consecință, cercetările asupra bugetului de timp extraprofesional se impun extins și tratate cu toată răspunderea. Faptul

că epoca contemporană crează condiții obiective pentru mărirea acestui timp nu simplifică problema. Omul modern dispune de mai mult timp extraprofesional decât precedesorii săi, însă activitatea în care este angajat îi impune o asemenea folosire, încît forța de muncă să devină tot mai calificată, iar subiectul ei un om cu un vast orizont.

Această problemă nu se semnalează prima dată. Organele în drept dispun chiar și de o serie de anchete referitoare la unele aspecte ale utilizării timpului extraprofesional, deși, investigațiile întreprinse pînă în prezent sînt unilaterale și nu au frecvența necesară surprinderii mutațiilor produse de dinamismul vieții actuale. Sînt totuși finalizate suficient observațiile și concluziile de care se dispune? Destinația dată timpului extraprofesional corespunde peste tot cerințelor actuale? Cheltuirea acestui fond de timp, așa cum se desfășoară în prezent, poate fi socotită eficientă? Iată doar câteva probleme la care un răspuns afirmativ, după noi, nu se poate da decît în parte. Este adevărat că cercetările întreprinse privind poziția, durata și distribuția diferitelor activități din fondul de timp extraprofesional indică menținerea unor deosebiri însemnate de la o țară la alta și de la o perioadă la alta, datorate diverselor variabile socio-economice și demografice ale țărilor și perioadelor lor de dezvoltare. Din acest punct de vedere nu se pot deci stabili puncte de referință general-valabile. Cert este însă că din studiile existente se degajă ca o cerință fundamentală necesitatea unei reorientări în destinația timpului extraprofesional. Acesta nu mai poate fi considerat doar o antiteză a muncii, o simplă odihnă sau recreație pentru refacerea fizică, din care poate oricine și oricînd risipi ci, urmează să devină o activitate cu un conținut bogat și variat, dirijată într-un scop bine determinat.

Timpul consacrat acumulării cunoștințelor științifice, a materializării lor în sisteme de producție de înaltă eficiență și destinat trăirii din plin a bucuriei vieții adică timpul liber propriu-zis (cel rămas după scăderea din cele 24 de ore a timpului de muncă și a celui consacrat obligațiilor menajere și necesităților fiziologice) trebuie să constituie componenta de bază a timpului extraprofesional. Afirmatia se bazează pe faptul că în prezent timpul liber, ca urmare a sporirii

funcției lui creatoare, reprezintă unul din criteriile avuției materiale și spirituale. După datele antropologiei și psihologiei moderne, o participare de masă la revoluția științifică și tehnică ar putea fi atinsă abia atunci cînd timpul disponibil al omului ar depăși un anumit prag — c.e.a. 30 ore săptămînal, adică de trei ori mai mult decît astăzi.

Referindu-ne la țara noastră, în perioada actuală, rezervele cele mai mari pentru sporirea părții creative și recreative a timpului extraprofesional, sînt legate de dimensionarea optimă a sectorului prestator de servicii. Aceasta cu atît mai mult cu cît ne găsim în fața unei explozii a acestora. În atari condiții, subaprecierea unor categorii de servicii pe considerentul că sînt neproductive sau nerentabile, coborînd sub o anumită limită, alocarea fondurilor de investiții și preocuparea pentru perfecționarea lor, poate frîna creșterea economică și gradul de satisfacere a necesităților populației, printr-o serie de efecte greu de remediat. Deocamdată, un volum mare de timp se consumă pentru satisfacerea necesităților de transport, cele afectate deservirii în gospodărie și muncii casnice. Datele oferite de unele anchete întreprinse în ultimii ani asupra bugetului de timp al diferitelor grupuri ale populației, de către Direcția centrală de statistică și Centrul de cercetări sociologice al Academiei, sînt concludente. Rezumînd exemplificarea la grupul muncitorilor notăm faptul că timpul de deplasare la și de la locul de muncă, în zilele de lucru, la bărbați ajunge, în medie pe țară, la 1 oră și 20 minute, cu deosebiri sensibile între diferitele localități, dar limitele minime rămîn mult prea ridicate (calculul nu poate ignora nici celelalte transporturi la fel de obligatorii, ca cele legate de deplasarea pentru cumpărături zilnice, precum și cheltuiala de energie, oboseala fizică și nervoasă acumulată pe timpul deplasării și care de asemenea răpesc din timpul liber); activitățile casnice și de deservire reprezintă peste 18% din fondul total de timp al femeilor muncitoare și peste 6% din cel al muncitorilor bărbați; mari risipitoare de timp se dovedesc și serviciile post-vînzare pentru obiectele de folosință îndelungată (asistență tehnică, aprovizionarea cu piese de schimb, reparații în cadrul și în afara termenului de garanție, prestările în construcții etc.) solicitate, în mod legitim, din ce în ce mai

mult de toate păturile populației.

Cu toate că se referă numai la unele poziții, aceste date sînt suficiente totuși pentru a observa că structura timpului extraprofesional a unei părți de seamă a populației active și implicit eficiența sa, nu este cea mai corespunzătoare. Această situație impune organelor în drept un ansamblu de măsuri a căror concretizare, să permită mărirea fondului de timp liber — indicator de bază a eficienței timpului extraprofesional. Sporirea preocupărilor legate de aspectul activ, creator, educativ al timpului liber corespunde pe deplin sarcinilor stabilite de ultima plenară a partidului nostru pe linia îmbogățirii cunoștințelor profesionale, politice, ideologice culturale a tuturor oamenilor muncii, ca o necesitate obiectivă a dezvoltării cu succes a societății noastre. Este dovedit doar că, în concepția modernă, calificarea profesională este un proces continuu, în sensul că este susceptibilă de a se perfecția permanent și la orice nivel, pe acest tărîm toți oamenii fiind în curs de dezvoltare.

Cercetările efectuate pentru stabilirea tomografiei utilizării timpului liber, indică faptul că acesta capătă în țara noastră o structură rațională determinată, în care studiul în diferite forme de învățămînt, lectură liberă, se îmbi-

nă cu un complex de acțiuni recreative, precum și faptul că prezența în producție, vechimea în muncă, activitatea obștească, nivelul de instruire, acționează invariabil în direcția creșterii indicilor culturali. Se formează astfel o nouă morală a timpului liber. Consemnînd progresul înregistrat, nu se poate omite faptul că timpul afectat, în medie, preocupărilor culturale este încă redus. După sursele menționate, ponderea cheltuielilor de timp pentru lectură în timpul liber sînt: la bărbați 8,2% în zi de lucru și 6,9% în zi de repaus iar la femei 7,7% în zi de lucru și 5,9% în zi de repaus. O comparație între cititori pe grupe de studii arată că interesul față de cărțile științifice și tehnice este direct proporțional cu gradul de școlarizare, în timp ce față de literatura beletristică interesul este relativ uniform. Creșterea rolului cărții în procesul complex și dinamic de formare a omului modern, a celorlalți agenți culturali (cinematograful, televiziunea, instituturile de artă, alte forme de pregătire extrascolară și extrafamilială) implică multă exigență și mobilitate în programul editorial sau cel difuzat. Studiile de marketing pot oferi și în aceste sectoare premise pentru o justă și deplină prospectare a necesităților și preferințelor utilizatorilor, în vederea satisfacerii și orientării lor spre valorile superioare ale științei și culturii.

Sporirea funcției creatoare a timpului liber nu presupune, se înțelege, renunțarea la ce-

lalte destinații ale acestuia, după cum nu poate însemna renunțarea la celelalte activități consacrate fondului de timp extraprofesional. Problema constă în a se asigura de către factorii răspunzători, dar și în cunoștință de cauză, o gamă largă de posibilități atât pentru satisfacerea deplină și lesnicioasă a tuturor necesităților vieții cotidiene, cît și pentru instrucție și destindere, necesare deopotrivă societății și individului, ajungîndu-se într-un fel la o individualizare a timpului liber în cadrul fiecărei categorii a populației. Fără a subaprecia efortul material și organizatoric necesar a fi întreprins în continuare, se poate susține fără rezervă că posibilitățile îmbunătățirii gestiunii timpului extraprofesional, depinzînd într-o măsură hotărîtoare de activitatea, inițiativa, priceperea și responsabilitatea organelor autorizate și a fiecărui individ, rămîn practic nelimitate. Dar cîtă vreme timpul liber va fi despărțit de timpul de muncă, folosirea celui dintîi nu va putea fi concepută decît în mod abstract, iar funcția sa de întregire a personalității nu se va împlini de deplin. De unde concluzia că numai cercetînd sistematic realitatea social-economică și acționînd multilateral se poate asigura o gestiune a întregului fond de timp extraprofesional, în concordanță cu idealurile și cerințele societății noastre socialiste și ale perioadei pe care o parcurgem.

I. NIȚĂ

CONSTANTIN C. STĂHI :

„Natură moartă”

ESTE NECESARĂ O SOCIOLOGIE A MEDICINII?

Asistăm astăzi la o tendință a numeroase științe și discipline al căror obiect de studiu este omul, în multitudinea manifestărilor sale, de a-și depăși granițele tradiționale și de a converge — pornind din direcții diferite — către fundamentarea unei concepții integraliste asupra ființei umane. În acest context colaborarea interdisciplinară devine un imperativ, de la care medicina nu se poate eschiva.

O perspectivă sociologică este necesară oricărei științe care studiază ființa umană, pentru că nu ne adresăm niciodată unui om în general, în afara interacțiunii sale cu ceilalți oameni, cu societatea. Intre medicina și sociologie s-a stabilit o corelație strînsă, necesară, ceea ce a făcut pe unii să considere, nu fără temeii, medicina ca o știință la intersecția dintre biologie și social.

Sănătatea populației a devenit astăzi un obiect de cercetare sociologică. Tratarea problemelor sănătății din punct de vedere sociologic este rezultatul evoluției concepțiilor și tehnicilor de lucru în medicină și sociologie, precum și a transformărilor sociale care au scos tot mai mult în evidență caracterul unitar al fenomenelor umane, individuale și colective. Sinteza dintre sociologie și medicină face ca ultima să capete un pronunțat caracter militant, transformator.

Practica și cercetarea științifică medicală s-au născut și dezvoltat în strînsă legătură cu apariția și evoluția societății omenestii. Medicina studiază omul în nemijlocita influență pe care societatea, mediul social o exercită continuu asupra deprinderilor și caracteristicilor sale și nu ca pe un fenomen pur biologic. Evoluția sociologică constituie una din noile dimensiuni ale medicinei contemporane, care conține omul ca pe o ființă complexă, integrată într-un mediu biologic, psihologic și social.

Desigur că acțiunea factorilor naturali și biologici se exercită în continuare asupra omului, dar ei trec prin filtrele din ce în ce mai dese ale societății, care îi respinge pe unii și îi folosește, transformă, pe alții. Gîndirea și practica medicală, care vreme îndelungată s-au concentrat pe individ, se orientează astăzi din ce în ce mai mult spre înțelegerea problemelor medico-sociale ale populațiilor, ale colectivităților omenestii.

Angajarea într-o măsură din ce în ce mai importantă a statului în conducerea și finanțarea acțiunilor de creștere a sănătății populației arată, indubitabil, că activitatea medicală este privită la noi ca un serviciu social, atît prin caracterul social al prestațiilor, cît și prin aportul deosebit de important al asistenței medicale la dezvoltarea socio-economică a țării. Asigurarea sănătății populației nu este numai expresia unui umanism generos, ci și una din premisele fundamentale ale progresului economic și socio-cultural.

În țara noastră care a înscris prin St. Sîncă, în urmă cu 80 ani, prima lucrare medico-socială cu caracter marxist, există o veche tradiție în ce privește preocupările sociale ale medicilor. O serie de medici din secolul trecut care și-au pus probleme ce depășeau preocupările lor strict profesionale, au încercat să cunoască și sub alte aspecte realitățile sociale cu care veneau în contact nemijlocit, aducînd o importantă contribuție la investigarea concretă a unor aspecte ale vieții sociale din România.

În deceniile II și IV ale secolului nostru, mișcarea sociologică a echipelor monografice, urmărind să cunoască în mod integral realitatea socială, s-a văzut obligată să includă în cercetare și probleme de sănătate publică, pentru că orice cercetare sociologică concretă înlîntese în mod ineluctabil o problemă medicală, după cum orice activitate și cercetare în cadrul medicinei umane se leagă inevitabil de probleme de resortul sociologiei. Astfel s-a ajuns la considerarea stării de sănătate a populației ca o componentă a situației sociale, care nu poate fi înțeleasă decît în ansamblul din care face parte.

Dar sociologia medicinei nu se rezumă la cercetarea fenomenului de masă al stării de sănătate a populației ci privește omul și pe plan individual. Raporturile interpersonale dintre medic și pacient, de exemplu, comportă numeroase aspecte sociale, psihologice, etice etc. Medicul cu orientare sociologică va urmări nu numai efectul biologic — însănătoșirea sau ameliorarea bolii — ci va urmări activ creșterea valorii sociale, a personalității fiecărui pacient. Recuperarea biologică, realizată prin mijloace terapeutice medicale, va fi întregită astfel prin măsuri de recuperare socială, pentru prelungirea vieții productive. Înțelegerea complexă a bolnavului, a psihologiei sale, a situa-

ției speciale în care se află, combaterea „iatrocentrismului” sînt probleme actuale deosebit de importante ale practicii medicale contemporane.

Astăzi în țara noastră se efectuează analize aprofundate cu caracter sociologic în ce privește elucidarea problemelor majore ale ocrotirii sănătății. Cu ajutorul metodelor de investigare sociologică se studiază în acest sens problemele medico-sociale ale fertilității populației sau cele legate de patologia specifică țării noastre, fenomenele de urbanizare și industrializare și influența lor asupra sănătății, cerințele medicale ale marilor aglomerații urbane, măsurile de prevenire și combatere a bolilor profesionale și a accidentelor de muncă, diversificarea asistenței medicale, care trebuie să țină cont de progresele tehnico-științifice ale societății, de dinamica fenomenelor demografice și implicațiile lor medico-sociale etc.

Pentru a merge înainte medicina trebuie să depășească granițele ei tradiționale. Ea poate și trebuie să intervină în variate domenii ale activității umane, pentru optimizarea acestora. Într-o societate modernă este de neconceput o organizare a ocrotirii sănătății și o funcționare corespunzătoare a asistenței medicale fără o cercetare sociologică în problemele sănătății. Sociologia medicinei este în măsură să ofere premise științifice în vederea generalizării unor măsuri preventive și curative cu caracter social, care să le completeze pe cele medicale. Considerăm că ea își justifică integral locul pe care-l ocupă în cadrul sociologilor de ramură, subordonîndu-se principiilor de bază ale sociologiei generale.

Astăzi, în țara noastră, urmînd o tradiție prestigioasă, sociologia se înrolează în serviciul medicinei constructive, punîndu-i la dispoziție mijloace complexe de investigare a domeniului larg al realității sociale. Din pregătirea medicului nu trebuie să mai lipsească teoria și practica sociologică, metodologia investigării sociologice a problemelor medicale.

La granița dintre sociologie și medicină se găsește un teren fertil, încă insuficient explorat, spre care se îndreaptă ambele științe. Disciplina de sinteză numită sociologia medicinei constituie o necesitate a vieții contemporane. Ea asigură metode practice, eficiente pentru dirijarea procesului ocrotirii sănătății populației, conferind medicinei un rol important în viața societății, în progresul ei multilateral.

R. DUDA

ANDREI VOZNESENSKI (U. R. S. S.)

scrisoare lui Roberto Obregon Morales

„Poetul Obregon Morales, ucis bestial, a fost un eminent poet al Guatemalei. A vizitat și țara noastră. Împreună am cucerit Moscova în lung și-n lat, discutând despre poezie și tinerețe”.

Te chem, Obregon.
Vom hoinări prin sărbătorescul nostru oraș.
Împreună vom fi iar.
Ne vom minuna de turnuri.
Tu, blindule, meditativ Obregon
care atât de mult ai iubit
revoluția și poezia.

Din Mexic am primit scrisoarea ta.
Ea pune stăpînire de-acum pe versurile mele,
că inima din nou și-o macină tristețea.
Să te chemăm, cereai, în Rusia
unde jos, lingă ei, mestecenii
își imprăștie podoaba de frunze pe cimpul
pustiu, —

frunze curate-cristal
ca-n mijlocul farfuriei de sticlă aurită.
Te chem, Obregon,
dar tu ai cotit-o pe altundeva.
Lorca te așteaptă pe țărni depărtate.
Sînt acolo și Lermontov și Maiakovski...
Te chem, Obregon,
dar tu nu ne mai vei fi musafir.
Cu bariera graniței
— ca baioneta de la pușcă — orbește
și-au spintecat inima!

În românește de PETRE PASCU

VAHAGN KABENC (U. R. S. S.)

ca soldatul

Ai fost pentru mine ultima picătură de apă
pe care nu știu cînd și unde am băut-o,
ca soldatul acela în vecii vecilor mergînd
pe care-n vis îl ocolesc toate izvoarele...

Ai fost pentru mine ultima pilpiire a focului,
flacăra pe care unde am aprins-o, cine știe?
Ca drumețul acela în vecii vecilor mergînd
după zori, pînă găsește lumină...

Ai fost ultima picătură
de cerneală — unde s-a dus, nestatornică?
Știu că se aseamănă poeziei,
acel dor arzător...

RAZMIK DAVOTAN (U. R. S. S.)

frunză pe-o singură tulpină

Trăim amindoi, frunze pe-o singură tulpină,
tu prin gîndurile mele și eu prin ale tale.
Ne căutăm, ne-mbrățișăm...
Ne iubim? Cine știe...

M-ai luat în brațe strîns, strîns,
ceva în afară de lume s-a-ntimplat.
Intunericul chircit între noi
a strigat atunci pentru ultima dată.
Zăcea la pămînt. Și peste intunericul distrus
ne-am căutat disperate, amindoi.
Cîte stele și vise s-au prăbușit atunci
din ceruri...

MICHAEL KVILIOZE (U. R. S. S.)

telefonic

Noapte. Sună telefonul din perete...
ușor, nemilos și uituc... Tace
o clipă
apoi,
ca și cînd ar fi uitat ceva,
Dumnezeu știe ce,
începe iarăși: sălbatic și insistent,
uniform și fără speranță,
veșnic, fără sfîrșit,
Sună, sună...

Începe să plouă afară.
Plouă. Plouă peste oraș.
Bate-n cabina telefonică
iar și iar,
se-ntoarce, se pierde,
iarăși se-ntoarce, ud,
se caută inebunit prin buzunare,
caută mărunt...

Și sună, și sună
telefonul din perete
în camera
de mult rămasă goală...

În românește de NICOLAE NICOARA

ANNA KAMIENSKA (Polonia)

această lume mică

Această lume mică ce pare atât de simplă
floarea soarelui mărurul bulbul argintiu al cepii
vrejul dovleacului izbucnind printre șipcile
gardului
răzoarele azurii de varză murmurul zmeurei
norii de colb ce le-nfășoară și unul singur
alburiu lipit de zările copilăriei
Toate și încă de luat în seamă fluierașul verde
de plop
ne-ndeamnă în nevăzută chemare
să le păstrăm cu noi în marea călătorie
intr-un buzunar mititel al cosmosului.

versurile se preling prin vine

Versurile se preling prin vine
tănuitoare mări de cuvinte
o voce incrimenită
arsă de soarele singurătății
ca șoapta nisipului ce se prefiră
ci unde ești, unde ești
făptura-ți vie din singe și carne
s-o pot atinge
s-o pot acoperi cu propriu-mi trup
s-o pot învăli în răsufierea mea
și păstra întru încredințarea
că numai astă nemurie
e pentru mine fără-asemănare
Dar cum doamne tot ce ating se veștejește
și se usucă tot ce jînduirea mea alege

Trad. NATALIA CANTEMIR
și VASILE ROTUNDU

N. KANCEV (Bulgaria)

zilnic

Și toate diminețile sosesc ca să verifice dacă
mai sîntem aici.
Cineva a plecat în noapte fără să se ridice
din pat.
Pe straietele celor trimiși noaptea și-a uitat
culoarea.
Și fiecare pe tăcute se întreabă de unde aceste
lacrimi de pe iarbă.
De ce crestată și-ngropată în țărîna salcia
invie?
Schimbările din jur, păcat, abia-abia văzute
sînt.

În românește de NICOLAE NICOARA

Dacă sufletele s-ar ridica de peste tot
pe virturi-ele atunci ar ști.
Dar punctul lor de sprijin treptat, spre sus
se răsuțește —
și diminețile zilnic îl urcă pînă la norul
de amiază.

MIHAIL TOȘCOV (Bulgaria)

tăietura

Mărul...

Planeta smulșă
din constelația „Cumpenei”.

O parte
e pașița soarelui roșu,
cealaltă — a serii
poroase și reci.
În fiecare por s-a cuibărit liniștea.

Trec ca un hoț
din por
în por,
ca să ating jumătatea luminii.

Mă voi opri
numai în fața aceluiași,
care inecat de seve verzi
ii va împlini echilibrul...

Dar...
o cafenie sămîntă se va rostologi:
„la-mă și pe mine,
eu sînt plină de roade!”.

În românește de MARIA MAGDALENA MUTAȘCU

CHELAN VIEN (R. D. Vietnam)

să fii mamă vietnameză

Să fii mamă vietnameză
nu, nu-i de loc ușor.
Să povestești copiilor în adăposturi
despre păsări,
cînd cresc florile și cînd se ofilesc,
cînd trebuie să fremete de viață
trîind iarăși
cum trăiesc oamenii prin alte păși,
să nu cunoască marca avioanelor
și disperarea.
Să asculte muzică-n surdina
și să nu cunoască frica de război
ca astăzi.

CHINH HUU (R. D. Vietnam)

lămpi

Pe drumurile
pe care le-am chemat în luptă
spre nord și spre sudul azurii
evitam dureros lămpile
ce ne fixau ochii în întuneric de noapte.

Lămpile ochilor săi le are deschise
ca un suflet drag, care nu se stinge,
ca Vietnamul de Sud
ce nu doarme de douăzeci de ani,
unde ei, copiii, nu dorm în liniște
și se trezesc noapte de noapte
și țara toată suferă cu ei.

Acestea sînt luminile
care după drumurile lungi
împrăștie lumină printre noi,
acestea sînt lămpile bucuriei și durerii
ce-aprind în noi speranța.

Cînd mergem spre victorie-nainte
cu speranța
numai în dragostea fierbinte,
în sate, în orașe,
pe munți
ne luminează aceste lămpi din plin.

comentar

AMERICA LATINĂ ȘI C. E. E.

Tendințe noi apar în ultimul timp în relațiile comerciale ale Americii Latine. Ele sînt determinate în primul rînd de Declarația adoptată anul trecut la Buenos Aires, în cadrul comisiei de coordonare latino-americană (CECLA). În spiritul acesteia, s-a anunțat la Bruxelles că între Argentina și autoritățile Pieței Comune au fost angajate negocieri directe pentru încheierea unui acord comercial nepreferențial. Evenimentul poartă în sine semnificații multiple privind raporturile Comunității Economice Europene cu țările latino-americane și, în același timp, denotă o nouă orientare a politicii economice a țărilor situate la sud de Rio Grande.

Socotește pînă nu de mult „o arie de competență exclusivă” a Washingtonului, țările latino-americane caută cu îndrăzneală noi piețe în Europa și Asia, inclusiv în țările socialiste, care să le accelereze dezvoltarea și să le permită desfacerea disponibilităților suplimentare de export, rezultate în urma naționalizărilor și a reformelor agrare din unele state, precum și din măsurile inițiate de guvernele din alte țări sud-americane care au dus la o diversificare a ramurilor industriei naționale și la sporirea gradului de prelucrare a bogățiilor naționale. Necesitatea promovării acestor relații se impune, totodată, și ca urmare a tratatelor dintre „cei șase” și Marea Britanie, cu perspectiva extinderii sistemului economic vest-european, perspectivă care sporește temerile latino-americanilor de a nu se găsi la un moment dat izolați, în afara unei zone a schimburilor închise, la discreția Statelor Unite, „partenerul lor tradițional”.

Deja statele latino-americane consideră că Piața Comună europeană le neglijează. Ele îi reproșează relațiile privilegiate ce le-a stabilit cu statele tinere africane, subliniind că preferințele tarifare acordate acestor țări privează America Latină de o parte a debușeurilor ei și contribuie la „deteriorarea legăturilor tradiționale existente între C.E.E. și America Latină”. În ultimul timp se observă, de altfel, că America Latină adoptă poziții hotărîte în organizațiile internaționale pentru a condamna sistemele de preferințe de care beneficiază unele țări în curs de dezvoltare. În capitalele latino-americane se admite, desigur, că problema nu este simplă. Se știe că, în principiu, politica vest-europeană este provizorie și că se acordă o asistență specială țărilor în cauză pentru ca ele să-și diversifice economiile. Date statistice recente arată de altfel că, în vreme ce importurile celorlalte țări aflate în curs de dezvoltare din țările C.E.E. au înregistrat o creștere de 10 la sută, cele ale latino-americanilor au stagnat aproape total. În domeniul exporturilor situația a fost aceeași, ceea ce trădează o scădere a soldului activ al țărilor latino-americane; tendința este deosebit de marcată în cazul Argentinei, ale cărei exporturi tradiționale de carne și cereale întîmînă dificultăți sporite pe piața protejată a comunității.

Iată de ce se exprimă îndoiele că Piața Comună ar fi sinceră atunci cînd proclamă principiul „diversificării economiilor” în politica lor față de țările în curs de dezvoltare. Ea este bănuită că dorește să perpetueze un sistem ce îi oferă avantaje economice și politice. De fapt, Declarația de la Buenos Aires formulează aceste reproșuri atunci cînd ea face aluzie la barierele vamale pe care C.E.E. le-a ridicat în fața anumitor produse latino-americane care mai înainte erau exportate în mari cantități spre Europa. Ea cere reevaluarea relațiilor prin „stabilirea unui sistem de cooperare bazat pe principiile justiției, echității și respectului reciproc” și care să funcționeze prin intermediul unor „mecanisme permanente de consultări și negocieri”.

Totodată, reprezentanții ai cercurilor guvernamentale latino-americane se pronunță tot mai hotărît pentru o „deschidere” spre țările socialiste. În acest fenomen, ei întrevăd posibilitatea stabilirii unor relații economice care să avantajeze țările Americii de Sud.

RADU SIMIONESCU

cronica

săptămînal politic, social, cultural

Colegiul de redacție:

AL. ANDRIESCU, N. BARBU (redactor șef adj.), CONST. CIOPRAGA, ION CREANGĂ, AL. DIMA, ILIE GRĂMĂDĂ, DAN HATMANU, MIRCEA RADU IACOBAN, GAVRIIL ISTRATE, LIVIU LEONTE (redactor șef) GEORGE LESNEA, P. MILCOMETE, ȘTEFAN OPREA (secretar general de redacție) CR. SIMIONESCU, CORNELIU STURZU, CORNELIU ȘTEFANACHE, NICOLAE TATOMIR.

Prezentare grafică
VALER MITRU